MED SJÖMANSPELLE JORDEN RUNT

Glimtar från sjömanslivet

av KALLE PETTERSSON

MED SJÖMANS-PELLE JORDEN RUNT

Minnen från 15 års segling
och äventyr i olika världsdelar
av KALLE PETTERSSON

A.-B. C. O. EKBLAD & C:o. VÄSTERVIK 1938

FÖRORD.

Som ett minne från flydda tider har jag tecknat en seglare på omslaget, en av de stolta "Windjammers", vilka med sina väldiga segelskrudar och högsta möjliga fart jagade varandra på de stora världshaven.

Av dessa fartvidunder är nu största delen försvunna, och samtidigt har även en god del av det gamla befarna sjöfolket blivit överflödigt och måst söka sig sysselsättning på land.

Den rasande, moderna tiden kräver nu snabbare förbindelser mellan jordens länder och folk. Denna hetsjakt har således omintetgjort seglingen och romantiken på havet.

I unga år trampade även jag fartygsdäcken, varför jag har en hel del att berätta från mina resor i främmande länder. Dessa upplevelser har ännu ej förbleknat, ty de är djupt inristade i mitt minne. Därför ämnar jag nu knacka ner på en gammal skrivmaskin, vilken liksom jag har åtskilliga år på nacken, en skildring av mina öden och äventyr jorden runt. Jag vill alltså förtälja vad jag upplevde under den tid jag seglade till sjöss och detta så gott jag förmår och så långt mitt goda kom i håg sträcker sig.

KALLE PETTERSSON.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

Som kock på skärgårdsslupar 9

Läckande skutan tätades med myrstackar. — Mjölkköpet som slutade med maratonlöpning undan rasande tjur.

Det stora äventyret börjar 15

Storm i Biscayabukten. — Linjen passeras. Neptun frågar efter gröngölingar.

För första gången i Afrika 22

Cyklon vid Godahoppsudden. — Lossning på Porth Elizabeths öppna redd. — Albatrossjakt. — På väg mot Västindien.

Badning i Mississippifloden 27

Med hajar som intresserade och avvaktande åskådare. — Rodd bland alligatorer. — Sköldpaddsjakt i månsken.

I pesthålan Rio de Janeiro 34

Många fartyg där med den gula pestflaggan i topp. — Cyklon avbryter lossningsarbetet. — Till Porto Rico och Mona Island i Västindien.

Världsomseglingen börjar i Hamburg 51

Norska barkskeppet H. C. Rickards lastar i Sundsvall. — Storm vid Godahoppsudden, däckslasten över bord, svår segelslitning.

Förlisning på Afrikas sydostkust 58

I livbåtarna eskorterade av hajar. — I land på öde strand. — Fasansfull syn: 2 boaormar i närmaste träd. — Negrer och negresser uppvakta.

Efter 14 par oxar genom djungeln 64

Och sedan med tåg till Port Natal. — Skutan påträffad, bärgad och inbogserad dit. — På besök hos en smålänning i Durban.

Mot Port Adelaide i Australien 72

Matordningen ombord i en långseglare på 1890-talet. — Hur segel- och rormanövrerna tillgå. — Besök i Melbourne. — Förberedelse för färden mot Kap Horn. — Två torsdagar i veckan.

Runt Kap Horn 80

Brädgången bortslagen av vattenmassorna. — Järnstöttorna avklippta som halmstrå. — Instängda bland isberg. — Norrmannen, som ville hem för att en sista gång se Norges fjäll, dog och begravdes i Södra Atlanten.

Antwerpen, den värsta bland hamnstäder 86

Hur julen firades på Skandinaviska sjömanshemmet och i kyrkan. — Åter i en norsk skuta på väg till Brasilien och Argentina.

En hemsk resa med Döden ombord 92

Vattentanken tom! — Besättningen angripen av den svåra sjukdomen Beri-beri. — Till slut endast en man frisk och på benen. — Kapten och styrman begravda. — Med flaggan på halv stång till Buenos Ayres.

Från Hartlepool till Sydamerika 113

Grundstötning i Georgetown, Brittiska Guyana. — Hjälp av indianerna med flottagningen.

Åter runt Kap Horn 119

Ett helt dygn fattas! — Lugnt vid Hornet men rykande storm mellan Azorerna och Engelska kanalen.

Med malmbåt till Rotterdam 123

Och sedan med kol till Cuba. Sockerlast i Santiago till Boston. — Trampfart på amerikanska kusten.

Cirkus Buffalo Bill i Newyork 133

Kollastning i Delaware breakwater. — Snöbollskrig i Montreal, som övergick till småstenskrig. — Grundlurad av klädjude.

Åter i en seglare till Brasilien 142

Full orkan vid de holländska sandbankarna. — Månsken i tropikerna. — Besättningen kompletterad i Honduras med två negrer; den ene frös så han blev vit i skinnet, den andre kokade kaffe på kackerlackor.

Åter till Afrika 151

Med svenska barken Hildur. — På skorpionjakt och svedjebränning i Sydafrika. — Andre styrman vansinnig. — Med last av järnvägssliprar för boerkriget.

Skeppsbruten besättning räddas 161

3 medvetslösa män räddade, landsatta i Havanna. — Sammanstötning med jätteval. — Brinnande fransk fiskeskuta vid Azorerna. — Alla räddades.

Sista resan: med Västerviksbarken Bore 167

Med trä till Boness i England och kol hem till Sverige. — Avmönstring för alltid i Gamleby.

Som kock på skärgårdsslupar.

Berättelsen, som jag knackat ihop, börjar en vårdag i mitten av åttio-talet i min första skuta, som var en skärgårdsslup med namnet ”Karl-Fredrik” från Loftahammar. Min far, som var gammal skärgårdsskeppare, hade fått i uppdrag att föra den för sommaren, och jag skulle ta mina första stapplande steg på ett rullande fartygsdäck som kock.

Besättningen ombord var ej så stor, förutom ”gubben” och jag, fanns det en besättningsman som hette Pettersson. Han lystrade även till namnet ”Plåt-Pelle”, men detta tordes jag ej säga så han hörde det, för då hade det väl hänt något obehagligt för mig som var så liten.

Min kista, som jag kånkat ombord, var ingen vanlig sjökista, utan det var en gammal ekkista, stark som berg, med stora järnbeslag och ringar på gavlarna. Så mycket kläder fick inte rum i den, ty utrymmet var litet, men resorna var ju inte så långa.

Skutan, som hade legat upplagd bland de övriga fartygen vid Slottsholmen i Västervik, hade gjorts sjöklar. En morgon lossades akterförtöjningarna, skutan svingade runt, seglen sattes, ankarna hivades upp, och för en frisk västlig vind styrde vi ut genom Blockholmssundet, varefter färden gick vidare till Helgenäs, där vi skulle lasta ved på Norrköping.

I min egenskap av kock, skulle jag ha mitt tillhåll i skansen, någon kabyss fanns inte, där jag hade fått mina instruk-

tioner av "gubben", som sa', att så och så skulle jag göra. Det var inte allenast matlagningen, som en kock skulle sköta om, han skulle vara med om allt möjligt på däck, och helst vara överallt på en gång. Det var bara att skrika på kocken, när det var något, eller: var är du kock! Som jag senare kom underfund med, skulle kocken i en skärgårdsskuta vara allas "pass upp".

När vi rundat Gräntzö udde, och kommit in i Gudingen, sa' gubben att jag skulle laga frukost; det blev mitt första försök i matlagning. Frukosten blev ju inte så värst lyckad, men efter hand gick det bättre. "Plåt-Pelle" rynkade nog på näsan ibland, när maten var vidbränd, men jag låtsades som om det regnade.

En dag under lastningen i Helgenäs, sa' skeppar'n att de hade så styvt arbete, och behövde stark och kraftig mat. Ärter och fläsk är ju en god och närande föda, som ofta förekommer till sjöss. Nu skulle jag praktisera min kokkonst på den läckra kalasmaten. Koka kaffe och potatis gick nog bra, men att laga ärter och fläsk, det blev värre. Jag försökte i alla fall, men det blev bara ovett, ty ärterna var salta och hårda, och hälften fastbrända i botten på kastrullen.

På eftermiddagen, när jag skulle koka kaffe, fanns det inget sådant ombord, utan jag fick gå till Eds bruk och köpa kaffe, men jag skulle vara kvick, sa' skeppar'n, för de va' törstiga efter den hårda och salta ärtsoppan. Det var lång väg att gå och torr i halsen blev även jag. Vid varje vattenpuss som jag passerade, lade jag mig på magen och drack. På hemvägen tog jag en genväg genom skogen, men rätt som jag gick och hade mina hyss för mig, som pojkar för sed hava, fick jag se en ekorre. Den skulle jag naturligtvis ha tag i. Ekorren sprang upp i en tall med stora grenar. Jag satte kaffepåsen på marken och klättrade upp i tallen. Ekorren hoppade ut på en gren och jag efter, men grenen var för klen för oss båda, så att den brast. Olyckligtvis hade jag placerat kaffepåsen just under denna gren.

När jag damp ned, kom jag mitt på den, varvid kaffebönorna sprutade åt alla håll bland buskarna. Med darrande knän samlade jag ihop allt vad jag tyckte liknade kaffebönor, men vid närmare undersökning visade det sig att det även var ris och jord. Efter en stunds jagande försvann den kvicka ekorren upp i en ännu högre tall, men då ville jag inte vara med längre, utan lommade slokörad av med min trasiga påse under armen.

I stället för att vara kvick tillbaka, kom jag inte ombord förrän det var mörkt. Alla tycktes sova. Med tysta fjät smög jag mig över däcket in i mitt härbärge och gick till kojs. Nästa morgan var jag tidigt uppe för att undersöka innehållet i den förolyckade kaffepåsen, men det gav klent resultat: möjligen bönor till ett par koppar kaffe fann jag bland blåbärsriset. När det kom på tal varför jag hade varit borta så länge, sa' jag att jag hade gått vilse i en okänd skog; försiktigtvis nämnde jag inget om ekorrejakten i rapporten, då hade jag väl fått smaka daggen.

När vi hade plockat "Karl-Fredrik" full av ved, seglade vi ut samma väg vi kommit, varefter kursen sattes nordlig. För en frisk landvind dejsade vi över Asken, så det knakade i både rigg och vedtravar. Eftersom jag var ovan vid sjögång, hade jag ej tänkt på någon försiktighetsåtgärd beträffande köksattiraljen. Kokspisen stod nog fast, men allt löst ville gärna byta till sig bättre platser. Emellertid var ovädret snart över och vi kom in i lugnare vatten.

Färden gick vidare mellan skogbevuxna holmar och skär med röda fiskarestugor, och båtar, guppande på vattnet vid båtskjulen. Det var ett evinnerligt kryssande och girande mellan prickar och bergklabbar, men skeppar'n var gammal på traden, och kände till alla grund både på sjö och land. Ibland kunde vi se det öppna havet, och då tänkte jag: Oh, så hemskt livat det skulle vara att segla så långt bort, att man bara såg himmel och vatten. Där vi seglade såg vi endast skog och berg.

Färden över Asken hade gått mycket illa åt "Karl-

Fredrik", änskönt det var landvind, rullade hon ganska bra i de gamla dyningarna. På skutan, som hade sett sina bästa dagar, var väl nåten i botten ej så täta, och i sjögången hade de öppnat sig ännu mer. Följden blev att skutan blev svårt sjösjuk och törstig och slukade mängder av vatten, så att en man ständigt fick stå och nicka vid pumpen. När vi hade ankrat på kvällen i någon lugn vrå bakom en bergknalle, var det att sticka iland och sno reda på en myrstack, som skulle vara ett osvikligt medel mot sjösjukan hos gamla läckande vedskutor. Ibland fick vi gå ganska länge innan vi hittade något som var värt att ta. För det mesta var myrstackarna redan ockuperade, när vi händelsevis träffade på något sådant ställe. Många gånger fick vi gå förgäves och leta mellan enbuskarna, men då rodde vi över till någon annan holme, som var mera fruktbar. Något måste vi ha med oss att stoppa i "Karl-Fredriks" otäta skrov.

Ibland om kvällarna fick jag gå iland och ta reda på bondgårdar och torpstugor för att köpa mjölk. Många gånger fick jag springa för livet för arga tjurar och folkilskna kor. Jag minns särskilt en gång, när en vit tjur med röda ögon och stora vassa horn, kom rusande efter mig. Fri hastighet i skog och mark och mot träd, hade väl då ännu ej tillämpats, men när tjuren kom sättandes "tryckte jag pinn i botten", och så gick det över stock och sten, över stubbar och moras. Det gjorde detsamma hur många tallpinnar jag trampade på, han tog på mig ändå! Långt borta fick jag sikte på en gärdesgård och satte kurs på den. När jag skulle hoppa över den, fastnade jag med ena foten och damp ned på andra sidan. I fallet och farten som jag

hade, slängde jag krukan med den söta mjölken så långt bort, att det tog en god stund att hitta reda på den. Vid nedslaget hade den naturligtvis kreverat, så att den söta mjölken låg åt ett håll och krukan åt ett annat. Skummande av raseri och skälvande i hela kroppen, med fraggan sprutande ur näsa och mun, stod den uppretade tjuren och frustade som ett ånglok, uppkastande kaskader av jord och mossa. Jag lämnade det upprörda djuret åt sitt öde, samlade ihop resterna av den sönderslagna krukan och fortsatte min vilda flykt över ännu ett par gärdesgårdar för att vara på den säkra sidan. Någon mjölk till gröten fick vi således ej den kvällen.

Vi hade seglat slut på Bråviken och kommit till Pampus, varest vi fick bogsering upp till Norrköping, där vi lossade vår vedlast.

En kväll, medan vi låg och lossade i Norrköping, skulle jag gå i land och se på den stora staden. Det hade regnat på eftermiddagen, varför jag drog på mig mina stövlar för att inte bli våt om fötterna. När jag sedan klev över lästången, skrudad i sjöstövlar, och "Plåt-Pelles" gamla slidkniv vid sidan, som jag lånat när han inte såg det, tyckte jag att jag såg ut som en riktig sjöbuss.

På Hamngatan träffade jag ett par andra kockpojkar i samma ålder som jag. De hade liksom jag börjat sjömanslivet i unga år. Medan vi gick och pratade, föreslog en av pojkarna att vi skulle ta en sjötur med färjan. Det var ingen större farkost, utan bara en stor roddbåt, med vilken en dalkulla uppehöll trafiken över Strömmen.

Från Norrköping fortsattes färden åter till Småland. I Verkebäck lastade vi ved igen, men nu skulle resan gå längre nordvart, ända till Stockholm skulle färden bli.

I S:t Anna var vi iland en kväll och skulle härja efter myrstackar, men hur vi snodde i skog och mark var det skövlat överallt. En och annan myra sprang förtvivlat omkring, det var allt vad som fanns. Vi seglade och kryssade bland kobbar och skär, och äntligen kom vi till Söder-

tälje kanal. För att komma igenom kanalen måste besättningen dra skutan på ryggen, ja, förstå mig rätt! En ända blev fastsatt i salningen på masten och sedan var det bara att sätta manken till och hala och dra. Inkomna i träsket fick vi sätta oss i båten och bogsera skutan bort till slussen. Där kom gamla gummor ombord och sålde Södertälje-kringlor för ett öre stycket. De var ljuvliga att se på och goda att äta. Efter slussningen fick vi åter ta till årorna och bogsera ut genom Lina-sundet. Utkomna i Mälaren kunde vi segla igen. Vid Björkeudd påfyllde vi vårt vattenförråd, vilket togs ur Mälarens svala böljor.

Efter fortsatt segling kom vi till Kungshatt. Det var en gammal sed, att alla som passerade där första gången, skulle ta av sig mössan och hälsa på kungen. Jag visste inget om förrän skeppar'n sa' att jag hade något på mössan, och vips var mössan av. En gammal tradition, något i likhet med passerandet av sollinjen första gången.

Efter att ha gått med diverse vedlaster under sommaren till Norrköping och Stockholm, lade vi upp "Karl-Fredrik" på hösten. Vid nästa vårtermin började jag i skolan och gick där varannan dag och de övriga dagarna på tändsticksfabriken, till dess jag blev konfirmerad.

Jag var sedan i en annan skärgårdsslup, som hette "Maria", men det var en bättre skuta, varför myrstackarna fick vara i lugn och ro och på tillväxt den sommaren, åtminstone för oss. Med denna skuta kunde vi föra tunga malmlaster. En resa var vi till och med uppe i Fyrisån och vid Uppsala. Vad lasten bestod av har jag glömt, men troligtvis var det någon spannmålssort, ty kajen blev vit, där vi låg och lossade. Vidare besöktes flera hamnar och på hösten lade vi upp "Maria" i Källvik, där även kapten Gustavsson var bosatt.

Jag vill inte trötta läsaren med flera resor i skärgården, utan fortsätter min enkla berättelse om större fartyg, djupare vatten och avlägsnare världsdelar.

Det stora äventyret börjar.

Min nästa skuta blev en Västerviks-skonare som hette "Valdemar" och fördes av kapten G. Edlund. I den mönstrade jag som jungman och gjorde med henne flera resor på Östersjön. Första resan gick till Kongens by i Danmark. Vi var även under sommaren i S:t Petersburg, eller Leningrad, som det numera heter, och Stettin med flera platser. Efter varje resa, som hade gått bra, dukade skepparen, när vi var på ingående till Västervik, upp på kajuttaket vad huset förmådde i mat och dryck, och det var bara att ta för sig och äta, dricka och vara glada. Några nämnvärda händelser inträffade ej under dessa resor. Det var bara att lasta och lossa plank och bräder, vilket ju inte var så spännande.

Samma höst, 1889, började dock det stora äventyret. Jag hade fått hyra som jungman i en långtradare. Vi var tre man från Västervik — Leonard Andersson, N. P. Larsson och jag— som mönstrade i en Göteborgs-bark som hette "Gurli". Kapten var också från Västervik och hette J. E. Ljungberg. Bland besättningsmännen märktes göteborgskamraterna i skansen, Ernst Schale, Einar von Holten, Frans Friberg, Gustav Widmark, Jert Ardahl och en vid namn Grahn.

I Göteborg låg vi på sjömanshemmet några dagar medan lasten intogs. Den bestod av props och dess destinationsort var Cardiff i England. Medan vi höll på med att surra däckslasten hade bogserbåten fått kabeln ombord. Många

viftande anhöriga till besättningen stod på kajen när det kastades loss och vi lämnade Göteborg. Utanför Vinga ville bogserbåten bli av med oss, varför han signalerade att vi skulle hala in kabeln. Under sång hade vi sträckt alla segel i topp, det blåste en frisk röjelbris, vi rundade Skagen och färden gick vidare mot okända öden. Kursen sattes senare på Engelska kanalen. Resan över Nordsjön gick utan nämnvärda besvärligheter; det var ju litet gropigt ibland men det fick man väl finna sig i.

Engelska kanalen är inget trevligt farvatten. I synnerhet på hösten är det för det mesta tjockt och disigt väder där, men vi hade tur med både väder och vind ända tills vi kom till Cap Landsend och skulle upp i St. Georges-kanalen, ty där fick vi veta av annat. Genom Engelska kanalen hade vi haft god slör med västlig kurs, nu blev det att brassa skarpt bidevind för styrbords halsar. Vinden hade också blivit friskare. Vid åtta glas*) (kl. fyra) på morgonen, varskodde utkiken fyr om babord. Innan frivakten då törnade

---

*) Med glas ombord i ett fartyg menas en tidräkning, som tilllämpas till sjöss. När ett fartyg lämnar en hamn och sjövakter blivit satta, kommer glasens klang till användning. Detta ombesörjes av rorsman, som har en mindre klocka i närheten, som han ringer på. Efter den har besättningen ombord att rätta sig. På natten besvarar utkiken rorsmans glas på en större klocka, som merendels sitter i akterkant på backen. Om dagen är det alltid någon på däck, som besvarar de slagna glasen. Skeppsklockan, som rorsman rättar sig efter, är för det mesta placerad i nedgången till kajutan eller också på något annat för rorsman synligt ställe.

I regel brukar man slå endast jämna glas. Om klockan är t. ex. åtta på kvällen, och vakten börjat, slår rorsman klockan nio två glas, då han blir avlöst. Klockan tio slår nästa man vid rodret fyra glas, klockan elva är det sex glas och klockan tolv åtta glas, då är det vaktombyte.

Om man indelar ett helt dygn i vakter, kommer det att se ut så här: Vakten på förnatten är mellan kl. 8 och 12, hundvakten mellan kl. 12 och 4, morgonvakten mellan kl. 4 och 8, förmiddagsvakten mellan kl. 8 och 1. Eftermiddagsvakten blir således resten av dygnet, nämligen från kl. 1 tlll kl. 8 på kvällen.

I mindre fartyg användes på den tiden istället för det vanliga skeppsuret även timglas, som rorsman skulle vända var halvtimma och slå glas efter. Om han då stod i andra tankar och ej observerade när det sista sandkornet damp ner, kunde tidräkningen ombord bli mindre tillförlitlig.

in, gjordes först röjlarna fast och sedan vände vi, varefter kursen blev rätt på Bristol-kanalen. Lotsflaggan var nu hissad på förtoppen och om en stund såg vi lotsen komma. Storseglet gigades upp och storrårna brassades back medan lotsen äntrade fallrepet.

Den friska vind som vi haft förut hade avtagit. På storen var det brassat fullt igen och vi närmade oss land. Vi började att giga upp seglen undan för undan och snart var vi inne på Cardiffs redd. Styrman lade av ankaret som med rasslande kätting gick till botten, rårna brassades fyrkant och alla segel gjordes fast, brassar och övriga ändar skötos upp på sina respektive platser. Så var jag i England för första gången.

Det hade blivit kväll innan allt var klart på däck och kocken varskodde att maten var färdig. Vi var fyra jungmän ombord och vi hade var sin tur att hämta maten i "byssan" och bära den in i skansen. Den hämtades i kärl som liknade kastruller men i vanliga fall kallades de för backar. Något bord att äta vid fanns inte, utan matbackarna placerades på durken, sjökistan fick vi således begagna både till bord och stol. Man fick sitta på den ena ändan av kistan och ha matkärlet på den andra. Vid sjögång for backarna fram och tillbaka och skulle man ha en köttbit fick man stå klar med gaffeln och hugga biten när backen med köttet kom till ens sida, ibland med ganska god fart. Med fast föda gick det väl an, men när ärt- eller soppbackarna kom i drift och durken blev översvämmad av ärter och sluring, då var det bäst att ha sjöstövlarna i beredskap.

Morgonen därpå, när kaffedrickandet var undanstökat, kom styrman och törnade till. Docklotsen var kommen ombord och vi skulle hiva upp ankaret. Bogserbåten, som skulle draga oss in i dockan, var en grönmålad hjulbåt med eldröd skorsten. Sådana bogserbåtar förekommer i stor utsträckning på Engelska kusten. I England, liksom på flera platser, får man anpassa sig efter högvattnet för att komma in i dockan.

När vi kommit in i dockan halade vi till anvisad plats. Sedan surrningarna på däcklasten tagits bort började vi langa props, som var i olika längder och även olika grovlekar. Den lastades på järnvägsvagnar, som drogos av stora, vita och klumpiga hästar. Efter slutad lossning sopade vi rummet och även däcket rent och halade sedan bort till kolsprutan och intog kollast till Port Elizabeth i Sydafrika.

Kolvagnen hissas upp i en ställning som drevs med vattenkraft. Vagnens ena gavel öppnades och kolen rusade ned i lastrummet; koldammet rök överallt, allt blev svart som sot, däck, segel och rigg och även vi blev mörkare.

Kollasten var snart intagen och så skulle vi skrubba och spola och göra fint till jul. Det var julafton, men vilken skillnad var det inte emot i Sverige. Här var det tjockt och disigt, rå luft med duggregn. Vilken julstämning! Nog fick vi fisk och grött, men julbordet saknades, ja, skall man gå närmare in på detaljer, så saknades också julgranen, men det kan ju vara mindre lämpligt att dansa omkring en julgran, när det är ont om platsen; matbackarna skall naturligtvis ha plats först och se'n alla våra ben, som stack ut över durken i kompassens alla väderstreck.

Så kom juldagen; då var det tyst och stilla både ombord och i land. I England är det alltid lugnt på söndagar och helgdagar. Överallt är det då stängt, aldrig hörs någon musik av något slag, eller dans, medan det däremot om vardagskvällarna är liv och rörelse.

Annandag jul firas ej i England. Denna dag lämnade vi England. Bogserbåten låg klar utanför dockan och väntade på kabeln. Sedan han fått den, drog han oss ut ett stycke och vi satte märssegel, fock och bramsegel och länsade sedan undan för stark nordlig vind. När vi kommit ut i S:t Georges-kanalen var det full storm och snötjocka och fartyget pressades hårt i den starka vinden. Det dörjde ej länge förrän vi fick bärga bramseglen. Vinden var rätt akterlig, snötjockan hade lättat något, men stormen tjöt fortfarande med hela sin styrka, väldiga vattenberg kom ru-

sande in över däcket från båda sidor och begravde stundtals hela fartyget, men genom länsportar och spygatt rann en jämn ström av vatten. Det förslog dock ej långt, ty hela däcket blev fullt, ända upp till relingen. Det var livsfarligt att vistas på däcket, varför besättningen fick ta sin tillflykt upp i riggen eller på halvdäck. Två man stod då till rors. Vinden började skralna och drog sig över åt väst, men var lika frisk. Vid vaktombyte åtta glas (klockan åtta) en morgon, gjordes båda övermärsseglen fast och vid fyra glas (klockan tio) gjordes även focken fast.

Vi närmade oss nu den illa beryktade Biscaya-bukten, alla sjömäns fasa. Vi var tre pojkar, som inte hade varit ute något vidare förut, men nu fick vi se hur det härliga sjömanslivet gestaltar sig. I skansen såg det bedrövligt ut: kistorna, som ej varit surrade, hade kommit i drift och kapsejsat och kläder och allt låg och flöt i vattnet, som kommit in på durken. På frivakterna fick vi ligga med oljekläderna på, för att vara klara att törna ut när så behövdes. Efter att ha legat för "stumparna"*) några dagar och försökt kryssa, men ej gjort några framsteg åt det håll vi skulle utan bara drivit tillbaka, fick vi äntligen bättre väder och även annan vind. Segel sattes igen och resan fortsattes söderut och snart var vi inne på varmare breddgrader.

Under resan hade det ofta talats om passerandet av "linjen" och den sedvanliga rakningsproceduren och i synnerhet mellan oss fyra jungmän, som nu skulle bli de utsedda offren. Vi gick och var storligen undrande *hur* det skulle gå till och *när* det skulle hända. Vi hade nog sett matrosen L. Andersson gå och syssla med en massa långa manillagarn, men inte trodde vi att det hade något samband med ceremonien; en matros har ju ofta sådant för händer.

---

*) När en skuta ligger för stumparna, har hon bara undermärsseglen satta.
Är stumparna sviktade är lovarts sida på seglet fastgjort, medan den andra halvan i lä får ta emot de hårda dustarna.

Men en söndagsmorgon kom den stora skrällen. En stor balja med vatten var placerad på däck midskepps. Lättmatrosen G. Vidmark halade upp en pyts vatten som han smög sig förut med, och när han kom upp på backen tömde han den i sjön igen. Jag blev så förvånad att jag nästan hade trillat ned i skorna. Var karlen från vettet? Att hala upp en pyts vatten midskepps och sedan gå förut och slänga det i sjön igen; det såg ju litet komiskt ut!

Jag sprang förut men hann inte långt. På gajarna i stäven kom en gammal man uppklivande, med långt hår och skägg och alldeles genomvåt och såg ut att komma direkt från havets djup. Han ropade:

— Ship ohoj, varifrån kommer ni?

— Från Cardiff, svarade kapten.

— Var gäller resan?

— Till Port Elizabeth.

— Har ni några gröngölingar ombord?

— Ja, svarade kapten.

Under tiden hade en man av besättningen gjort i ordning tvålkoppen. En i sänder blev vi tre sedan placerade på en bräda som låg på kanten av vattenbaljan. Med en borste som var doppad i "rakkräm", bestående av tjära och fett, blev man intvålad över hela ansiktet. Efter intvålningen skrapades löddret av med bakkanten av ett utslitet sågblad, som skulle föreställa rakkniv. Utan att man var beredd därpå fick brädan en knuff och så låg man där pladask i vattenbaljan.

Nu skulle man vara fin och nyrakad, men den förbaskade barberaren hade fuskat med rakningen. Löddret fick vi ett fasligt göra med att få bort, ty tjäran, som kommit i beröring med vattnet, satt där den satt. Ju mera vi gnodde oss i ansiktet och försökte få bort den, ju värre såg vi ut.

Men på eftermiddagen fick vi tvättvatten, så det förslog. Hela regnbyar trillade ner från det blå, däcket blev fullt av ljumt vatten. Nu blev det tvättning av. Alla skulle nu tvätta och vaska så det blev att slåss om pytsarna. Först

fick våra nersmorda ansikten en behövlig tvagning och sedan våra kläder. Men det fanns även vind i de hårda regnbyarna. Våra tvättbaljor måste vi slänga undan i en fart och sätta i gång med segelbärgning. Röjlar och bramsegel togs på en gång, men om någon timma låg vi i stiltje, tvättgrejorna åkte fram igen och vi kunde sedan fortsätta med vår rengöring.

Efter några dagars stiltje med omväxlande starka regnbyar, då vi passade på att komplettera vårt vattenförråd, hade vi fått stadig vind. Vi hade kommit in i sydostpassaden, där skot och brassar kan stå orörda i flera veckor.

Nu hade vi det gott och varmt, och alla tycktes trivas. Ombord var mångahanda att uträtta. Två toppgastar hade sitt arbete i riggen, två matroser och "båsen" (båtsman) sydde segel, och vi jungmän, som nu inte voro så gröna som på andra sidan "linjen", fick dock nöja oss med mindre ansvarsfullt arbete, ja, vi fick göra vad som helst.

Livet ombord i passaderna är enahanda. Det ena dygnet var det andra likt. Sex glas (klockan sju) på morgonen purrades man till frukost och åtta glas (klockan åtta) törnade man ut på däck, och frivakten törnade in. Åtta glas (klockan tolv) purrades frivakten till middag och törnade ut vid två glas (klockan ett), varefter frivakten gick in. Den som har eftermiddagsvakten på däck fick ej törna in förrän åtta glas (klockan åtta) på kvällen. Det var dagsvakten. Sedan kom nattvakten, vilken började vid åtta glas (klockan åtta) på kvällen och pågick till åtta glas (klockan tolv). Mellan 12 och 4 kallas vakten för hundvakten. Någon av de lediga männen kokar kaffe till båda vakterna och detta drickes vid vaktombytet.

Ombord i "Gurli" hade vi förutom de vanliga vakterna, även det lilla nöjet att göra s. k. arbetsvakter. De som hade frivakt mellan kl. 8 och 1 på förmiddagen fick då stanna på däck till 3 glas kl. halv 10. Samma förfarande upprepades på eftermiddagen. Frivakten uppehölls då med arbete på däck till 5 glas kl. halv 3.

För första gången i Afrika.

Resan gick nu vidare söderut, med sydost-kurs, och efter några veckor siktade vi afrikanska kustlandet med vita molntappar mellan kullarna. Vid passerandet av Godahoppsudden uppenbarade sig en liten cyklonunge, men den gick snart över. Det blev bara en uppfriskning i slöheten som inträtt i det varma klimatet med de milda och smekande passadvindarna.

Kursen blev nu ändrad till rätt ost, och med god vind styrde vi mot Port Elizabeth, där vi ankrade på den öppna redden och lade av båda ankarna. Tjocka gräskablar gjordes fast på kättingarna, vilka sträcktes längs fartygssidan för att inte all kraften skulle komma på ankarkättingarna när skutan satte i dyningar och sjögång. Från redden, där vi låg, syntes ej mycket av staden. Den nästan försvann i soldiset vid stranden. Endast några enstaka byggnader var synliga längre upp i bergsluttningarna.

Vi gjorde klar kaptens gigg — en ståtlig båt, nästan som en kapproddningsbåt, med långa smäckra askåror. Giggen firades ned i vattnet och fyra gastar, däribland jag, bemannade årorna och kaptenen satte sig själv vid skäddan varefter det med full fräs bar av in mot land. I de långa dyningarna åkte båten riktiga kanor, och skummet fräste om bogen.

En hel samling av folk, både färgade och ofärgade, hade samlats på kajen där vi lade till. Medan skepparen uträttade sina ärenden, turades vi om att gå upp och titta på sta'n, men det var så varmt och kvavt att vi snart var nöjda på det. Snart hade skepparen klarat sina affärer och kom ner

till båten. I sällskap hade han en negerpojke som bar ett köttpaket under armen. Det hade nog varit is på köttet, men den hade väl smält och köttet surnat under vägen ner till båten ty den stackars negerpojken var alldeles genomsur.

Vi var glada att så snart komma ifrån den kvalmiga luften i land och ut i den friska sjöluften igen. Jag som satt vid den främsta åran tog båtshaken och "bar ut" båten, kapten kommenderade "hal ut" och med taktfasta årtag avlägsnade vi oss från kajen, medan små söta negerflickor vinkade oss farväl med sina bronsfärgade händer och ropade "so long".

Det hade blåst upp en frisk kvällsbris, när vi skulle ro ombord. Fräsande skar giggens smala stäv genom vågkammarna. Glittrande i solskenet yrde vattenstänket över hela båten så vi blev alldeles genomvåta, men vattnet var varmt varför det ej betydde så mycket. När vi kom längs sidan hissades båten upp i sina taljor och vi var ombord igen efter första båtturen.

Nästa dag började lossningen. Hissgrejor riggades upp. Fyra man skulle stå i vinschen, tre man i rummet och andre styrman vid luckan. Längs sidan kom läktare, som hoppade upp och ned i sjöhävningen. Deras besättningar utgjordes av både hottentotter och långa resliga zulukaffrer.

På infödingarnas matsedel fanns det ej många rätter att välja emellan. Efter vad vi kunde se var det bara en, och den tillreddes på ett mycket enkelt sätt. Innan de skulle äta, lades några vita bröd i blöt i en plåtbalja och på bröden ströddes en myckenhet socker. Kniv, sked eller gaffel användes ej, utan maten inmundigades med bara händerna, varefter tänderna fick en ordentlig generalskrubbning; även sistnämnda procedur skedde med bara händerna.

Stekande hett var det på däcket. Solsegel var endast uppsatt på halvdäck och på backen, men där som vi bäst kunde haft nytta av något skydd för den brännande solens heta strålar, hade vi bara en liten presenning som vi fick flytta

alltefter som solen gick. Ibland kunde det också vara så lugnt, att inte en enda krusning på vattnet kunde upptäckas. Bara långa sugande dyningar, inte ett moln från morgon till kväll, intet uppfriskande regn på flera veckor, men vevarna på vinschen gick för fullt, svetten rann i strömmar och bildade små insjöar på däck, infödingarnas nakna och svettiga kroppar blänkte som bronsstatyer i solskenet.

Men dagarna gick. Kollossningen tog slut och ballasten blev intagen. Den sista ballastläktaren hade gett sig i väg och med den infödingarna. Rasslet av vinschar och lastkorgar hördes ej mera, däcket och för resten hela skutan, som blivit svart av de sotiga kolen, blev renskrubbad och spolad från för till akter; även utombords hade koldammet avlägsnats. Vi som var båtgastar hade gjort två landturer under sista dagen; först var vi iland med skeppar'n på morgonen och sedan var vi och hämtade honom på eftermiddagen. Sedan var allt klart för avsegling.

Under tiden medan vi låg i Port Elizabeth, hade båtar med olika slags frukt kommit ut till oss. Stora klasar med läckra bananer kostade endast en shilling, och för hela pytsar vindruvor betalades bara sex pence, det var ju billigt och även gott! När den sista båten var ute länsade vi hans hela lager, som vi köpte för att ha på den långa resan.

I morgonrodnadens dis nästa morgon lossade vi kablarna på kättingarna och började upphivningen av ankarna. Havet låg nu inte längre så lugnt utan skutan gjorde åtskilliga krängningar, vilket försvårade arbetet. Vi hade fått upp ena ankaret och det andra rätt upp och ner då seglen lossades och sattes; ankaret lättades och med den svenska flaggan vajande under mesangaffeln lämnade vi Port Elizabeth och vände stäven mot Barbados i Västindien för order.

Med svällande klutar och för en styv körare från sydost närmade vi oss Godahopps-udden. Kapduvor och stora albatrosser kom flygande och slog sig ner i kölvattnet och såg sig om efter om kocken kastade ut något ätbart åt dem. Styrman Lindahl, som var en intresserad fiskare, gjorde sig

klar att fiska fågel. Han tog en stark lina och fäste i den en triangelformad metallskiva och vid dess ena kant sattes fast en fläskbit, varefter linan kastades ut. Det dröjde ej länge förrän det var napp. Den stora fågeln var hungrig. Med sin krokiga näbb gapade han över fläskbiten och så var den fast. Det blev ett styvt arbete att hala ombord den stora fångsten, som stretade emot av alla krafter. Skutan gjorde bra fart och linan var styv som en fiolsträng. Med utbredda vingar låg den stora fågeln på vattnet som en flygmaskin, och när vi äntligen hade den ombord mätte den tio fot mellan vingspetsarna. Det är alltså inga småfåglar, som har sitt tillhåll i de södra haven. Men nu skall ingen tro att vi fick fågelstek till middag. Visserligen gjorde kocken vad han kunde för att anrätta den, men köttet var så tranigt att vi inte kunde äta det.

Vi fångade tre stycken lika stora. De andra två gick på däcket med en vaggande sjömansgång och såg sig omkring, men för det mesta stod de med huvudet på sned och tittade på kocken, och tiggde om mat. Efter ett par dagars vistelse ombord började de bli oroliga och försökte att flyga sin kos, men de var så tunga i kroppen, att de ej kunde komma så högt upp att de fick luft under vingarna. Vi fick hjälpa dem på traven när de skulle ge sig iväg och hälsa på andra fartyg.

Eftersom Godahopps-udden inte bjöd på någon kalasmat med sjöfågel, fortsattes resan vidare över södra Atlanten upp till Västindien.

Under resan i passaderna kunde styrman även fiska springare med harpunen, men också en och annan delfin blev synlig på däcket. Och dem tillredde kocken efter alla konstens regler. Det blev ett bra tillskott till den salta maten ombord. Flygfiskar kunde också dansa ner på däcket, men det var bara när de flög fel och kom för högt. De lysande lanternorna i mörkret var då alltid i skottlinjen och de kunde vara fulla av fiskfjäll, efter fiskar som törnat emot och dimpat tillbaka i sjön igen.

Barbados var ingen större plats. Varken staden eller ön var stor, men den hade livlig sjöfart. Många fartyg låg där och väntade på order. Här liksom i Port Elizabeth kom fruktbåtar längs sidan med delikatesser, och även fiskebåtar kom ut för att sälja sin dagsfångst. Även mörkhyade damer kom ut till skutan och erbjöd sig tvätta hela vår byk. Pengar brydde de sig ej så mycket om; de tog hellre en "platta" tobak i ersättning. Ett icke föraktligt nöje var att se små negerpojkar dyka efter pengar, som kastades ut i vattnet. Det var ett härjande och skrikande; ibland kunde det vara flera pojkar samtidigt och alla ville de ha tag i slanten som singlande gav sig i väg mot sjöbotten. Det måste vara silverpengar, ty de syntes bäst i vattnet; kopparpengar dök de ej efter. Simkunnigheten hos de små negerungarna var det inget fel på; de var som fiskar i vattnet. Att hajar gjorde sina lovar runt omkring, bekom dem ej det minsta.

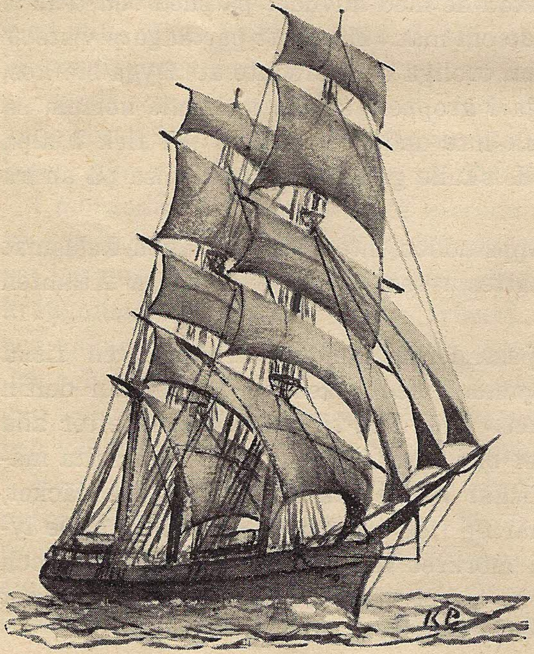

Det vackra skeppet Gurli av Göteborg.
Teckning av förf.

Badning i Mississippifloden.

Ordern, som vi fick i Barbados, lydde till Ship Island i Mississippi-floden i Förenta staterna för lastning av pitch-pine-bjälkar på England.

Mississippi-floden är stor och bred och har många biflo-der och rinner genom halva Nordamerika. Platsen, där vi skulle ligga och lasta, var mycket öppen. Endast en buktig strandremsa lämnade något skydd; annars var det öppna havet. Floden var här så bred att vi inte kunde se land på andra sidan.

Det var tre fartyg, som låg där och lastade på samma gång — en amerikanare, en engelsman och vi. Bjälkarna, som bogserades till oss i flottar om ett tjugutal i varje, behövde vi ej ta befattning med, utan de lastades av stu-verigäng från land, ett svart och ett vitt gäng, vilka lagade sin mat själva, var för sig ombord. Ibland kunde det vara riktiga slagsmål mellan de båda färgerna, när de skulle koka och brassa på samtidigt i kabyssen, som ej var så stor. Kocken, som tillhörde skutan, var då tvungen stå utanför och bara titta på. Stuvarna gjorde aldrig några långkokar, utan det var för det mesta stekning. Men stekte gjorde de med besked. Väldiga köttstycken gick åt som smör, när de satte sprätt på stekpannan. De hade också potatis, vilket vi aldrig fick se röken av ombord. Och jag skall tala om att det var pojkar, som kunde laborera med mat. Många gånger var det så det sved i maggropen på oss, när vi kän-de den goda lukten.

I en av flottarna hade vi gjort en badbassäng, där vi kunde doppa oss. Bjälkarna var olika långa och vi lade några långa ytterst och några kortare över ändarna, och det blev således en öppning i mitten. Det var dock på egen risk som vi badade, ty stora stim av hajar gick utanför och strök och sågo intresserat på. De var ibland ganska närgångna. I synnerhet när vi vita var i vattnet. De svarta brydde de sig mindre om. Till slut måste vi dock uppge allt badandet, ty en hajfena hade varit synlig inne i bassängen, och då var risken för stor.

Under lastningen kunde det blåsa upp och bjälkarna slet sig lösa. En del hamnade på stranden, en del drev av till sjöss. Styrman Lindahl, jag och en lättmatros, Gert Ardahl, hade vårt dagliga arbete i en av skeppsbåtarna med att fara omkring och fiska upp vilsekomna bjälkar. Vi var då ute för många äventyr under våra spaningsfärder på floden. Eftersom vi även hade segel med oss kunde vi segla, när det passade oss. Många gånger tog vi mat med oss och var borta hela dagarna.

Det hade blåst sjövind några dagar och vi trodde att det skulle finnas bjälkar längre upp i floden, och bestämde oss för en riktig långtur. Vi tog mat med oss för flera dagar, hissade seglet och stack iväg. Det blåste ganska friskt och båten sköt god fart. Följande högra flodstranden uppför hade vi vid middagstiden kommit så långt upp, att vi kunde se land på andra sidan. Ju längre vi kom uppåt floden, ju varmare blev det och solen sken från en klarblå himmel. Vi hade klätt av oss nästan så mycket vi hade på oss, men bada vågade vi inte, för vi hade sett hajfenor längre ned och då var det ej rådligt att hoppa i; annars hade vi så väl behövt det, ty värmen var olidlig, i all synnerhet som vinden också domnat bort.

Vid en fördjupning i flodbädden, kunde vi se något som liknade bjälkar eller trädstammar. Vi hade tagit ned seglet och rodde närmare land för att se, om det var några som tillhörde oss, men vi stoppade snart med rodden när vi fick

se en "trädstam" ligga på stranden och gäspa med smackande käftar. Då visste vi vad klockan var slagen. Det var nämligen alligatorer, som låg och tog sin middagslur. Eftersom inga skjutvapen fanns med i båten, stack vi ut från land så fort vi kunde, för inte kunde vi med bara händerna ta en dust med de där skrovliga stammarna, som blivit väckta i sin ljuva middagsslummer.

För att inte komma i kontakt med flera gäspande liggare, satte vi seglet och styrde ut från land. Vi hade nu motvind men strömmen var god och vi gjorde ett slag över till andra sidan för att se hur landet såg ut där. När vi kommit över dit, träffade vi på andra djur, nämligen sköldpaddor, stora och små, som kom kraffsande i vattnet. En av de mindre tog vi upp i båten, men hon blev så oregerlig och ledsen för att hon inte fick vara hos sin mamma. Vårt försök att ge henne mat ville hon inte vara med på, och till sist såg vi ingen annan utväg än att släppa henne igen; hon var ju inte så stor att hon kunde vara matnyttig, men pigg som en mört var den. Och kvick med munnen när den såg våra fingrar i närheten.

Vattnet, som vi haft med oss, hade tagit slut och vi måste i land i Pensacola för att få påfyllning. Där drack vi även något som skulle föreställa kaffe, men det var så tjockt och starkt, att det var riktigt grönt. Ja, vi måste nästan äta det med sked. När vi hade fått tag i vatten gick vi i båten och fortsatte färden. Vinden hade nu mojnat ut helt och hållet och vi låg nu bara och drev med strömmen. Fram på

morgonen, innan det blev dager, fick vi sikte på skutornas ankarlanternor, men då hade vi drivit långt ur vår kurs och måste därför ta till årorna.

Klockan sex på morgonen kom vi ombord, efter två dygns segling och rodd på Mississippi-flodens gulgråa vatten. Några pitchpinebjälkar hade vi inte fått syn på under hela resan. Den långa färden hade alltså varit till ingen nytta. När de andra ombord började arbeta kröp vi till kojs och sov till långt fram på eftermiddagen.

En kväll kom styrman förut och frågade om vi ville följa med i land och fånga sköldpaddor. Visst ville vi det, i synnerhet vi som var unga. Äventyr var vi pigga på. Vi hade förut sett deras balar i sanden i land. Om natten kryper honan i land för att lägga sina ägg. De river då upp den fina sanden, så den står som ett moln omkring dem, för att få en grop att lägga äggen i. Hanen, som ej vill vara med om något sådant styvt arbete, är under tiden ute på vift på annat håll.

Denna kväll när vi skulle gå iland, var det strålande månsken, ja, nästan ljusare än när solen sken mitt på dagen. Vi var fyra man som gick i båten, medtagande handspakar, ändar och linor. Väl vid stranden såg vi två stora kolosser komma traskande uppför sandbanken. Tysta smög vi oss fram i den mjuka, lösa sanden, som lyste i det skarpa månskenet som nyfallen snö. Inte ett ljud hördes och kvickt som tanken satte vi spakarna under buken på sköldpaddorna och vände dem på ryggen. Men ve den, som kommit i närheten av deras mun. Huvudet var visserligen litet, men starkt. De bet och högg efter allt som kom i deras närhet och ett yxskaft var ingenting för dem att bita av. Det blev ett styvt arbete att föra de båda paddorna ombord, tunga som de var och fulla av ägg. En djurkropp på 300 kg. lyfter man inte varken på rak eller krokig arm utan vi fick hiva upp dem med vinschen.

En annan kväll var vi åter iland på paddjakt; även då blev jaktbytet två stora exemplar. När stewarden slaktade

dem fann han 400 ägg i varje, det blev ett bra tillskott på matsedeln med äggpankaka och sköldpaddsoppa.

Skalen på sköldpaddäggen var ej så hårda som vanliga äggskal, utan mera elastiska; om man tappade ett ägg så gick det ej sönder; man kunde trilla med dem hur som helst utan att det blev någon äggröra.

Under våra färder på floden fiskade vi inte allenast vilsekomna bjälkar utan även vanlig fisk, av vilken det fanns flera olika slag att välja på. En del var ju medgörliga och nappade, men de flesta var både högfärdiga och sturska och gick raka i ryggen förbi både oss och kroken med betet, som de skulle nappa på. Jag minns särskilt en sorts fisk som kallades för kattfisk. Den hade ett konstigt läte, nästan som en katt; huvudet var också likt en katts, men i stället för morrhår hade den vassa piggar som påstods vara giftiga. Dessa fiskar kunde man ta med händerna, men med största försiktighet, ty "morrhåren" var som nålspetsar. Jag kommer inte ihåg om de var ätbara, men jag vet inte heller om kattkött skall vara så läckert.

En natt blev det ett häftigt oväder med åska och regn, storslaget men hemskt. Ibland kunde det vara kol mörkt och i nästa ögonblick var himlen ett enda eldhav. Ett intressant naturfenomen under åskväder i tropikerna är, att det bildas lysande eldkulor på varje rånock och kaltopp; är det då riktigt mörkt kan ett fartyg se ut som en tänd julgran med många ljus. Om åskvädret är mycket kraftigt, kan fartyget riktigt skaka på vattnet.

Lasten var nu intagen och vi var klara att lämna Mississippi-flodens krälande sköldpaddor och alligatorer och även till alla kattfiskar hade vi sagt adjö. De vita och svarta stuveriarbetarna hade plockat ihop sina pinaler och var redo att fara sin väg. En bogserbåt kom längs sidan för att hämta dem. Nära en månads tid hade de varit ombord, där de bott i tält på däcket. Under tiden hade det språkats både svart och vit engelska, och även svensk-engelska, så vi var alldeles bortkomna i språkväg när vi kom för oss själva.

Däcklasten var surrad och för resten allt löst ombord hade fått en överhalning; antingen med en ända eller en kätting, för att det skulle ligga stilla på sin plats när vi kom ut i skvalpet. Ankarna var upphivna, alla segel hade sträckts i topp, och med förlig vind styrde vi ut i Mexikanska golfen på väg till Liverpool i England. Kursen var sydost. Vi rundade Floridas sydligaste spets för att senare vända klyvarbommen åt nordost. Den mycket omtalade Golfströmmen började där sin rut och fortsätter upp till Norra ishavet.

Vinden hade ökat. Röjlar och bramsegel gjordes fast och rårna brassades skarpt bidevind. Skutan gjorde åtskilliga dykningar och körde klyvarbommen gång på gång genom de fräsande sjöarna.

Klockan var fyra på morgonen. Hundvakten var till ända. Åtta dova slag, par om par, klingade ur skeppsklockan akterut och skulle besvaras av utkiken på backen. Men i sådant väder kunde ingen stå där utan vi stod på rufftaket i lä av båtarna. Jag hade stått på utkik den sista timmen, och jag skulle kravla mig ner i mörkret. Ovig som man blir i oljekläder och sjöstövlar och även frusen, efter att ha stått stilla en hel timma, skulle jag ta tag i kläppen på klockan, som var placerad på akterkant av backen, men jag hann inte få tag i något utan fick helt oväntat kostnadsfritt följa med de yrande vattenmassorna som vräktes över skutan och med fri hastighet banade sig väg över däckslasten.

Om en stund, när det värsta vattenbruset var över, och jag kunde orientera mig, låg jag borta vid pumparna. Eftersom vi hade däckslast upp till nagelbänkarna blev det en öppning vid pumparna, där vi skulle stå och dra veven när skutan blev törstig. Där låg jag nu fastklämd mellan pumphjulen. De övriga, som tillhörde vakten satt i kabyssen och kokade kaffe samt drack den ädla drycken och hade det torrt och varmt, men jag var genomvåt som en dränkt katt. Att hänga upp kläder i ”byssan” för torkning, lönade sig inte, ty stewarden bara kastade ut dem, någon-

ting som han visade stor skicklighet uti. Men så var han också från Gävle.

Den utpurrade frivakten hade druckit sitt kaffe och kommit ut på däck, varefter babordsvakten törnade in. I skansen var torkvädret dåligt. Alla våra paltor var mer eller mindre genomsyltade, så vi fick ligga i kojen och torka dem, medan vi skulle sova, men de hann aldrig bli riktigt torra på den korta tiden, som vi fick vara inne, utan bara förvälda, så att, när vi törnade ut vid nästa vakt, stod ångan om oss som när rusångan släppes ut på en båt. Skansdörren, som var på förkant på styrbordssidan, var också riskabel att komma igenom, i synnerhet när vi låg för styrbords halsar och vattnet inte ville vara där det skulle. Ibland kunde det hända, att då man öppnade dörren fick man sig en sköljare mitt i ansiktet och halva skansen fylldes av vatten. Eftersom jag hade en överkoj, var jag skapligt skyddad för brott och bränningar, men de som residerade i underkojerna låg nog inte så torrt många gånger.

Sedan vi passerat Azorerna ändrade luften karaktär. Den blev kylig och regnmättad, vilket bevisade att vi närmade oss Englands kuster. Stormen minskade i styrka, vindriktningen ändrades och vi satte bramseglen. Snart var ”Gurli” inne i S:t Georges-kanalen och passerade Holyhead och in i Irländska sjön. Kursen ändrades till rätt ost och nu styrde vi på Liverpool. Lots och bogserbåt erbjöd sin tjänst och vid nästa högvatten var vi inne i dockan, där vi lossade vår last; en del bjälkar på järnvägsvagnar på kajen och en del i läktare utan däck.

I pesthålan Rio de Janeiro.

Efter slutad lossning fortsattes färden till Newport, där last av kol intogs till Rio de Janeiro, gula feberns hemland. Resan gick alltså återigen söderut. Den stormiga Biscayabukten bromsade resan några dagar, men efter utstånden dust där kom vi snart in i passaden. Ock så var vi åter vid "linjen" igen. Denna gång var det emellertid lättare att komma förbi ty inga gröngölingar fanns numera ombord och således blev det ingen rakning av. Denna gången följde vi inte Afrika så långt som vi gjorde sist, utan vi gjorde en avstickare västeröver. Kursen blev därigenom bidevind och fullt tills vi fick andra vindar.

En morgon i den disiga luften vid kusten, siktade vi topparna på Brasiliens många bergknallar, däribland "sockertoppen". Lotsflaggan var hissad och om en stund hade vi lotsen ombord, och sedan fortsattes seglingen in på redden, där "Gurli" ankrade och alla segel beslogs.

Rio de Janeiros redd var stor med livlig sjöfart. Stora passagerarebåtar och mindre kustfartyg, stora, väldiga krigsfartyg med sin mörka besättning klädda i vitt fanns det gott om. Från dessa fartyg blåstes revelj varje morgon klockan åtta, och även under dagen kunde man höra musik från någon av pansarbåtarna.

Många nationers flaggor voro här representerade. Förutom vår fladdrade ytterligare två svenska, men man såg även danska och norska, och naturligtvis en mångfald brasilianska.

Nästa morgon kom en bogserbåt och drog oss in till kajen där vi skulle ligga och lossa vår kollast. När vi hade förtöjt vid kajen, fick vi order att göra skepparens gigg klar. Det var lång väg att ro in till staden, men giggen sköt god fart i det lugna vattnet. Nära land möttes vi av ett tjockt lager rutten fisk och frukt, som vi formligen fick plöja oss väg igenom, och med årorna staka båten intill kajen. Ro kunde vi inte i den tjocka smörjan, som riktigt låg och jäste i det varma solgasset. Då skepparen gått i land, fick vi hala ut båten ett stycke, ty det var många båtar som skulle ut och in där.

Om någon timme återvände skepparen och vinkade att vi skulle komma med båten. Två svartingar kom även ner till båten och hade på huvudet var sin korg med apelsiner, som skepparen köpt, medan han var i land, och som vi skulle ha med oss ombord. Vi, som var i båten, gjorde oss ett finare apelsinkalas i tankarna, men därav blev intet.

Det är väl ej att undra på att det var febersjukdomar på en sådan plats. Man behövde ju bara titta på "härligheterna" för att man skulle bli sjuk. Lyckligtvis hade vi den turen att ingen av oss blev sjuk medan "Gurli" låg i Rio, men på andra fartyg kunde vi se den gula flaggan på förtoppen, vilket betydde, att det var sjukligt ombord.

Ombord hade lossningen redan påbörjats. Kolen hissades upp i korgar, och lades på däck, varefter de omhändertogs av ett tjugutal svarta män och kvinnor, som bar i land kolen i små korgar på huvudet, ett ändlöst arbete tyckte vi.

Matlagningen var bättre ordnad här än i Port Elizabeth. Här kokades maten i stora grytor i ett stort kokhus på kajen, ty här var mycket folk i arbete. Många skutor låg och lossade, och här åts inte som i Afrika med händerna, utan här blev det som hos fint folk i allmänhet, med kniv, gaffel och sked, och det fanns även tallrikar och muggar, ehuru av plåt. Lunch intogs kl. 10 och middag kl. 4 på eftermiddagen efter slutat dagsarbete.

En dag under lossningen blev vi överraskade av en cyklonliknande virvelvind, som uppstod på några ögonblick. Infödingarna blevo rädda och skreko för full hals "pampero", "pampero" — en benämning på en stark virvelvind i Brasilien. Allt snurrade runt i luften. Delar av hustak och plåtstycken susade genom luften, negerkäringar och kolkorgar dansade runt som svarta troll i det uppvirvlade koldammet, det tjöt och visslade i riggen och knakade i förtöjningarna, då skutan krängde över för den hårda vinden.

Efter några minuter var allt över, de svarta kolbärarna kom framkrypandes ur sina gömställen och fortsatte sin gåsmarsch över landgången med kolkorgarna på huvudet. Lossningen hade gått mycket långsamt, men de sista dagarna ökades antalet svartingar, och arbetet gick sedan i raskare takt, och så en eftermiddag var den sista kolbiten ilandburen. "Gurli" halade till en annan kaj och intog ballast. Negrerna bar även den ombord på huvudet.

När det inte var så långt att ro, begagnade vi lilla skeppsbåten i stället för giggen, när skeppar'n skulle fara i land, och då fick jag för det mesta vara ensam båtgast. En dag hade jag rott gubben i land. Medan han uträttade sina ärenden, skulle jag vänta. Dyningarna var ganska svåra, varför jag ej kunde lägga båten vid stranden, utan måste förankra den ett stycke från land. Medan jag låg och väntade på skepparen tog jag mig ett svalkande bad. Några hajar hade inte varit synliga innanför revet och då behövde jag ej riskera livhanken.

Timme efter timme låg jag och lapade solsken, men ingen gubbe kom. När jag badade hade jag fått några kallsupar saltvatten inombords som brände som eld i halsen. Inget dricksvatten hade jag i båten och väntetiden såg ut att bli lång.

Men inne vid stranden såg jag en lockande förfriskning, ett stort palmträd med en väldig krona. Där uppe måste finnas kokosnötter med läskande kokosmjölk, tänkte jag.

Utan vidare hoppade jag i spa't, vilket stod mig till axlarna, och gick in mot land. Ingen människa syntes till. Palmträdet stod litet på sned, som de flesta palmträd brukar göra, och barfotad var jag så det skulle inte ta många minuter förrän jag var uppe. Men det såg så besynnerligt ut, kronan var helt igenväxt. När jag tog tag i den första grenen blev det ett förfärligt liv runt omkring mig, så jag trodde att själva den lede eller någon annan ful gubbe hade slagit läger upp i det höga trädet, och den som kom fortare än kvickt ner, utan kokosnötter, det var Kalle Pettersson.

Vid nerhasandet hade jag hundratals duvor i sällskap, som kretsade runt i luften, och levde ett liv utan ärmar. Det var nämligen ett stort duvslag som var placerat i den stora palmkronan. Skinnet på armar och ben vill jag inte tala om, ty det satt delvis kvar på den skrovliga stammen, den svåra törsten hade också genomgått en snabb förändring, ja den var alldeles försvunnen i brådskan.

I samma veva kom skepparen skuttande, som ett skott sköt jag genom vattnet ut till båten och halade upp draggen, rodde i land och hämtade gubben och snart var vi ombord, där kunde jag i lugn och ro släcka min törst.

Efter intagen ballast, släpade en bogserbåt "Gurli" ut i öppen sjö och segel sattes. För en frisk sydlig vind lämnade hon Rio de Janeiro, och vände stäven mot norr till Porto-Rico i Västindien för order. Det var en liknande plats som Barbados, men ej så ofta besökt av fartyg för order. "Gurli" behövde därför inte vänta så länge, utan kaptenen erhöll besked nästan med detsamma, att "Gurli" skulle gå till en liten ö ej långt därifrån som hette Mona Island och lasta guano till Liverpool.

På denna plats måste skutan förankras likadant som i Port Elizabeth, med kablar på ankarkättingarna och bojar på dem, och seglen fastgjordes med kabelgarn, ty hon låg också där för öppna havet.

På Mona Island fanns det inte många hus. Endast nå-

gra baracker och ett något så när respektabelt boningshus inbäddat i det gröna buskaget, så att bara taket syntes från sjön.

Första söndagen efter det vi kommit dit, tog styrman Lindahl och jag lilla skeppsbåten och seglade runt ön för att se om kokosnötterna på andra sidan var mogna, men där fanns varken palmer eller några kokosnötter, utan bara höga, kala bergväggar, som stupade lodrät ned i havet. Det var omöjligt för en båt att landa, varför seglingen fortsattes, men när vi hade seglat en bit blev det motvind, och vi måste kryssa oss ombord. Det var ju besynnerligt att en så liten ö kunde ha två så olika sidor — på en sidan en bred sandstrand, beväxt med höga palmträd, och på den andra de klippiga bergen.

Mitt emellan skutan och den palmbeväxta stranden låg ett undervattensrev som sträckte sig längs hela ön. Jämnt och ständigt hördes därifrån bruset av de brytande sjöarna på revet. Mitt på detsamma fanns en öppning, lagom för en båt eller mindre läktare att komma igenom, och många gånger trodde vi att männen, som rodde ut de tungt lastade läktarna genom det trånga passet skulle försvinna i de svåra bränningarna, som kastade upp stora kaskader av vatten över både folk och farkoster.

På ena sidan av den trånga passagen låg vraket av en järnskuta, som blivit överraskad av stormen och ej hunnit lägga av ankarna och sätta segel och komma i väg. Hon hade kastats redlöst in bland bränningarna. En dag kom en skonare seglande från ön Jamaica. Skepparen hade köpt alla järnskutans lösa inventarier av järn, kättingar, ankare och dylikt och skulle frakta det till S:t Thomas. Eftersom besättningen på skonaren ej var så stor, kom skepparen ombord till oss och bad att få låna ett par man att hjälpa till med lastningen. Jag och en lättmatros fick följa med. Förutom den mörkhyade skepparen fanns det även två svarta besättningsmän. Med detsamma vi kom ombord inbjöds vi att sätta oss till frukostbordet och således

blev det två frukostar den dagen. Det var ingen brist på mat, ej heller på Jamaicarom, som konsumerades i mängder av de svarta, varvid det ena solvargsgrinet efter det andra drog över deras svarta anlete, när de tömde sina rombägare i botten. Efter den starka frukosten skulle vi sätta i gång med arbetet. Skepparen, som hade ätit för mycket och druckit ännu mer, kunde inte gå upp på däck utan höll sig nere i kajutan, de andra två svartingarna var det ej heller någon reda med; de bara for omkring och kryssade på däcket, och det var inte utan än att vi också blivit litet uppsluppna.

Vi hade ett besvärligt arbete att få upp kättingarna. Skotten hade blivit inslagna av sjöarna och lasten, som var guano, hade kommit in bland kättingen. Men då körde vi ner en av svartingarna, som då hade blivit något klarare i sin svarta kålrot, att klara hyskan, och omsider hade vi fått ned den sista kättingstampen i rummet. Skepparen kom uppklivande på ostadiga ben, och betydligt omtöcknad av den förrädiska Jamaicaromen, och tackade oss för hjälpen. Efter ett stadigt aftonmål i både fast och flytande form blev vi satta ombord av en av negrerna.

Svartingen, vilken som sagt inte var riktigt klar i knoppen efter dagens mödor och besvärligheter, hade rest sig upp och skulle skjuta ut båten från skutan, men kunde ej hålla sig på rätt köl utan tog överbalansen och gick utan vidare på huvudet i sjön. Jag hoppade ned i båten och snart hade jag fått tag i hans krulliga huvud och halade in honom i båten.

Nästa dag när vi vaknade hade vi mycket ont i håret. Den starka Jamaicaromen var nog inget bra hårmedel efter vad vi kunde förstå. Innan hajarna hunnit vakna tog jag mig emellertid en kalldusch som räckte ända ned till havsbotten. Vattnet var här så klart att vi kunde se stora snäckor på botten. Jag hade nog tänkt flera gånger att ta upp sådana, men det hade aldrig blivit av, men nu passade det bra. Jag samlade ihop flera stora och fina snäckor, vars

skal var så tunna och klara att de gott kunde likställas med äkta porslin. I vanliga fall hugger man hål i snäckan och tar på detta sätt ut det inneboende djuret, men jag tyckte att de här var så vackra att det var synd att hugga hål på dem, vadan jag i stället tog ett stycke märling och satte om huvudet på djuret och hängde upp snäckan. Om några dagar hade det släppt inuti och den vackra snäckan var fullkomligt hel. Av dessa snäckor har jag ännu några stycken kvar i mitt hem som ett minne från Mona Island. Även i andra hamnar tog jag upp snäckor, och till sist hade jag en hel säck, som troligtvis står i någon undangömd vrå i Liverpool.

I England kunde man i skyltfönster få se liknande snäckor med målade fartyg och landskap samt många andra prydnadsföremål gjorda av snäckor.

En dag under lastningen hade vinden varit ovanligt frisk, den hårdaste vi haft på hela tiden. På kvällen när vi var klara att gå till kojs övergick den till full storm. Jag höll just på med att rista om min ”ejderdunsmadrass”, tagen i någon unken halmdös i Göteborgstrakten, när styrman kom och vrålade ”alla man på däck”. Vi rusade ut på däck. Stormen hade ökat i oroväckande grad och piskade havet, som skummade av raseri. Höga vågor med fräsande toppar kastade sig över revet och vraket, vilka stundtals försvann i de väldiga brottsjöarna. Kabelnajningarna på ankarkättingarna kapades i hast, en del av besättningen fick order att lossa segel och for som ekorrar uppför vevlingarna och lossade märssegel och fock, andra stod klara vid brassar och skot. När skutan tog en gir åt babord, schacklades ankarna ifrån. Märsseglen skotades och rårna brassades bidevind för styrbords halsar. Ögonblicken var i sanning spännande, ty strax i lä kunde vi se de rasande brottsjöarnas vita skum i mörkret; trasiga moln jagade varandra i skyn, sjö och vind ökade stadigt. Atlanten hade kommit i uppror, och visade sin avigsida.

När "Gurli" äntligen kommit förbi den närmaste udden, föll hon av och seglade runt ön och lades i lä av denna. Kl. 12 på natten sattes sjövakter, och jag hade den oturen att komma på första vakten eller rättade hundvakten och fick således ej gå till kojs förrän kl. 4 på morgonen. Jag och mina kamrater på vakten hade då varit på däck i 23 timmar i ett kör.

Efter tre dygns kryssning i Västindiska farvatten, återkom "Gurli" till Mona Island igen, stormen hade då bedarrat och vi tog reda på våra ankarbojar och schacklade ihop ankarkättingarna. Och så var allt klart till nästa drabbning. Följande dag kom läktare längs sidan och lastningen fortsattes, men vid middagstiden hade vinden ändrat riktning. I de svåra dyningarna rullade skutan så förfärligt att lastningen måste avbrytas. Följaktligen måste läktarna fara tillbaka igen med sin last. Om ett par dagar, då havet blivit något lugnare, började vi åter lastningen och fortsatte tills "Gurli" var fullastad. Vi dröjde ej många timmar kvar på denna plats utan gjorde sjöklart så fort som möjligt, för att komma därifrån. Någon mera riskabel seglats ville vi ej vara med om.

En jämn bris blåste när "Gurli" lättade ankare och styrde nordvart mot Europa. Resan gick tämligen bra med växlande vindar och mer eller mindre segel, mest mindre, och om någon tid anlöpte hon Amsterdam, där lasten lossades varefter färden fortsattes till Swansea för lastning av kol till Rio de Janeiro igen. I England passade skepparen på att ta sin fru och son och även en barnjungfru på icke mindre än 65 vårar ombord, vilka skulle följa med på resan söderut. Efter lossning i Rio gick "Gurli" till Mona Island där liknande last som förra gången intogs varpå resan gick vidare till Rotterdam i Holland.

På hemresan över Nordatlanten hade vi stormigt och ruskigt väder nästan hela tiden. En kväll fick vi sikte på en fyr om babord, som efter beräkningarna skulle vara Lizards fyr. Vi var således inne i Engelska kanalen. Luften blev

disig och tjock, vilket ej var något ovanligt i Kanalen. Två man måste nu vara på utkik. Vinden var ganska frisk. För att minska farten gigade vi upp röjlar, bramsegel och storsegel och även några stagsegel fick gå samma väg. Ångarnas sirener och seglarnas mistlurar tjöto och vrålade i ett. Den intensiva tjockan hade lättat något, men i stället började det snöa. Fram på morgonvakten fick vi se en tramp komma masande för halv maskin, naturligtvis på fel sida. Båten var stort inte mer än ett par meter från oss, när vi passerade varandra, och det var tur för oss, ty hade vi observerat honom tidigare eller han oss, och rodret blivit omlagt, hade troligtvis en kollision varit oundviklig.

Tjockan blev intensivare och snön föll tätare och kallt och ruggigt var det. Vi närmade oss den trångaste passagen mellan Dover och Calais. Namnet påminner om kalas men det var inte så väl heller! I stället hittade vi på franska sidan i tjockan mellan snöbyarna ett fyrskepp, som hette Grinez. Trots tjocka och snöbyar och allt bölande och tjutande kom vi emellertid helskinnade ut i Nordsjön. Seglen, som fastgjordes i Kanalen, sattes åter, ty vi var nu ute i rum sjö, tjockan hade lättat och farten kunde vara obegränsad. Kursen var nu på Rotterdam.

Där mönstrade vi av "Gurli". Jag har glömt att nämna att båtsman, som ombord skadat sig i en fot och därför blivit ilandsatt i en stad som hette Mayaguz på Porto Rico. Där mönstrade i hans ställe en man med namnet Svensson, som även var från Västervik. Vi blev nu således fyra reskamrater hem till Västervik.

Från Rotterdam reste vi med tåg till Amsterdam. Det var i februari månad 1891 och mycket snö och kallt. I vagnarna på de holländska järnvägarna fanns ingen värmeledning, utan vid varje mellanstation kastades in ett par varma tegelstenar, som utbyttes mot de kalla, men det blev naturligtvis ej någon tillräcklig värme. Så länge stenarna var varma gick det väl an, men när de började avkylas blev det kallt över allt.

Anlända till Amsterdam fick vi ett oeldat rum. Där var lika kallt som ute. Någon eldstad fanns inte och när vi tvättade oss på kvällen glömde den som använde tvättfatet sist, att tömma ut vattnet, med påföljd att detta var bottenfruset morgonen därpå. Men det var inte allenast tvättfatet som var bottenfruset; vi själva var också så bottenfrusna som vi möjligtvis kunde bli. Då vi kom ut på morgonen satte vi därför i gång med en språngmarsch runt kvarteret för att få blodet något så när i flytande form.

I Göteborg låg vi över en natt, och nästa morgon kl. 7 satte vi oss på tåget. Resan gick nu något lugnare; inga gropiga sjöar behövde vi passera, ingen revning eller segelbärgning förekom. Kl. 10 på kvällen kom vi till Nässjö, och övernattade där, men kl. 6 nästa morgon ångade vi vidare och genom snöiga smålandsskogar rusade tåget med god fart och kl. 1 landade vi i Västervik — efter två och ett halvt års resor i olika världsdelar och farvatten.

Sedan jag någon tid trampat gata upp och gata ned så mina skosulor blev så tunna som rakblad, kom jag en dag år 1892 i samspråk med några andra sjömän, som talade om att kapten Nilsson på skonaren Cesar behövde en man. Eftersom jag skulle mönstra beväring året därpå och ej kunde ge mig ut på någon långtur, tänkte jag att det skulle passa mig bra att ta hyra hos honom. Jag gick ut till Lybeck utanför Västervik, där kapten Nilsson bodde, och efter något resonnerande kom vi överens att jag skulle mönstra som lättmatros på skonaren Cesar med trettiofem kronor i månaden.

Efter några dagar var jag ombord i min nya skuta. Vi lastade trä i Västervik och resan skulle gå till en liten fiskeplats på Englands ostkust, som hette Scarborough. Där fanns varken docka eller någon ordentlig kaj utan bara en gammal träbrygga, som vi fick ligga vid. Ombord var vi inte så många att vi kunde hålla vakt om nätterna, utan skutan, låg- och högvatten fick sköta sig själva. När därför den första ebben inträffade trillade skutan ikull och

drog den dåliga träbryggan med sig. Man kunde inte göra något åt det förrän det blev högvatten igen, men då blev det ett besvärligt arbete. Först halade vi fram skutan ett stycke och lade av det ena bogankaret, samt stack ut kätting på det. Sedan transporterades det andra ankaret akterut och samma manöver gjordes med det. Så hivades kättingarna styva och då låg skutan fullkomligt klar vid den spolierade bryggan.

Medan vi höll på med att förankra skutan hade det samlats en myckenhet med folk på land. Det såg ut som om hela fiskelägets befolkning turades om att komma ner och bekika oss.

Om någon dag var bryggan provisoriskt iordningsställd, så att lossningen kunde börja. Eftersom "Cesar" låg inne i en bukt och hade land nästan runt omkring, behövde man ej vara rädd för stormar och oväder. Lossningen fortgick nu i jämn takt och plank och bräder halades från morgon till kväll, så att "Cesar" snart var loss. Resan fortsattes till Shields och där skulle vi lasta kol till Stockholm. Syd- och Nordshields ligger vid kusten inte långt från varandra och skiljer sig liksom Newyork och Brooklyn av en flod. Längre upp i floden ligger Newcastle och även där fanns kol till avhämtning. Som alla andra kolplatser var där sotigt och smutsigt. Husen var nedrökta och mörka, beroende på den myckna koleldningen; vedeldning är något okänt i England; varje hustak var fullt av skorstensrör, som stod i en rad från nock till nock. Upp till Newcastle kunde man åka med omnibussar som var byggda i två våningar, med en spiraltrappa upp till andra våningen, som var utan tak. Skulle man åka buss i andra våningen i regnväder, fick man ta paraplyn med, men det är ju en persedel som ej ingår i ekiperingen "när en sjöman går i land."

En kväll i Shields, medan vi höll på att äta kvällsmat, kom en man ombord, en av de många artister eller om de skall kallas konstnärer, som går omkring i dockorna bland

sjöfolket och målar av fartyg eller tatuerar sjöfolk. Han visade oss flera olika teckningar av ankare, dansöser och fartyg m. m. Jag och en pojke som hette Karl Söderlund från Jungfrusund bestämde oss för ett ankare och en flicka på vardera armen. Det skulle kosta 5 skillings pr man. Tatueringarna som då utfördes äro lika vackra och klara som när de gjordes.

Med tre sammanbundna nålar började han sitt broderiarbete. Först i början kändes det ej så mycket, men när han stack i samma hål då drog man nog munnen på sned så att ena ögonlocket följde med och blev rynkigt, men mot slutet, när blodet kommit i rörelse kändes det knappast något. Nästa dag såg armarna förskräckliga ut, tjocka som timmerstockar, uppsvullna och inflammerade, så jag blev nästan rädd. Om ett par dagar var det emellertid annan hyfs på armarna, svullnaden hade gått bort, de blåa teckningarna framträdde i en ljusare dager. När min hovskräddare i hemsydda kläder skulle ta mått en gång sa han, att jag var snedaxlad, och det är väl ej så underligt, när jag gått och haft ett stort ankare på ena armen och en lätt dansös på den andra i snart 50 år; man kan väl bli sne för mindre.

När vi blivit loss, halades "Cesar" till kolsprutan. På däck blev det kol och sot överallt, runt luckarmarna låg stora högar med kol som vi skyfflade ned i rummet, varefter luckorna pålades samt däröver dubbla presenningar. Ovanpå dem skalkningslattor och så placerades kilarna på sina platser. Sedan halades "Cesar" in i "gatan", eller om man vill kalla det för sluss, ty det är två portar att gå igenom. Utanför tog en bogserbåt hand om oss och drog oss ett stycke ut från kusten.

I Nordsjön var vinden nordlig men lagom för alla segel, men det räckte ej så länge. Vinden ökade och samtidigt drog den sig över åt ost. Röjlar, toppsegel och jagare bärgades, rårna brassades bidevind för babords halsar, och det djupt nerlastade fartyget arbetade tungt i det gropiga vatt-

net. Sjövakter var nu satta. På mindre fartyg fick man arbeta mera, ty där fick man två timmars roder och två timmars utkik, mot en timma av vardera slaget i större skutor. Vinden, som hade dragit sig mer åt ost, såg ut att gå helt runt; den skralnade så mycket, att vi då stävade på Engelska kanalen. Vi vände emellertid och då blev frivakten utkallad en timma förr än den skulle ut.

Vinden blev sedan sydlig och stadig, och för en god slör styrde vi så på danska landet. En kväll fick vi sikte på Skagens fyr på Danmarks nordligaste udde. Vinden var fortfarande sydlig och det blev bidevind igen. Första slaget blev över till svenska landet och nästa till danska och så fick vi hålla på ända ner till Helsingör, där vinden tog slut och vi kastade i draggen.

Nästa dag, eller rättare sagt natt, ty klockan var bara två på natten, när den gamla Skepparnisse kom och purrade ut oss, hivades ankaret upp och för fulla muggar fräste vi genom "sundet". Utkomna i Östersjön fick brassar och skot ej vara i fred längre. Det blev att kryssa igen, och vi gjorde slag om slag ända upp till Gotland. Vinden hade friskat i, men vi hade den då tvärs, och det såg ut, som om "Cesar" skulle göra sitt bästa. Det klara och fina väder som vi hade haft under hela resan, fortsatte även vid vår insegling genom Stockholms grönskande skärgård.

Utanför Stadsgården lät vi ankaret gå. Alla segel beslogos, "pråmen", en liten båt som alltid skall vara till hands, sattes i vattnet, och en man rodde skepparen i land, och nästa dag halades "Cesar" in till kajen och lossningen tog vid.

Efter slutad lossning skulle vi hala in i Mälaren, naturligtvis genom slussen, Hammarbyleden var då ej påtänkt. I Mälaren seglade vi både länge och väl och vi trodde att det aldrig skulle ta slut. Det var nästan bara skog när skutan äntligen stannade på eget bevåg på "grund" av att färskvattnet utombords tog ett hastigt slut.

Jag har glömt vad platsen hette, men där lastade vi plank och bräder på Hull i England. Här uppe bland bondgårdar och kor firade vi midsommarhelgen. Vid en av de större gårdarna hade de rest en midsommarstång, klädd i blommor och grönt, och där fördes ett gladare liv med musik och dans hela natten lång. Och vi var naturligtvis också med på noterna, och även i svängen.

Om dagen halade vi plank och om kvällarna var vi i land och drack mjölk hos flickorna i fäjset.

Där vi låg kunde vi inte lasta full last, utan vi måste segla längre ut, där det var djupare vatten och lasta fullt. Efter intagen last och däckslast upp på halva riggen, började vi att leta oss ut ur Mälarens många labyrinter. Under färden genom Mälaren hade vi ömsom stiltje och ömsom en liten kåre, så det gick inte fort, men omsider kom vi äntligen till Stockholm. Utkomna genom slussen ankrade vi på strömmen, "pråmen" hade vi i vattnet, så det var bara att hoppa i. Skepparen, jag och andre styrman, som även kallades konstapel, men i vardagslag mest lystrade till namnet "Knallen", rodde i land för att proviantera. En skeppshandlare uppsöktes och där köptes allehanda förnödenheter, i både stort och smått, för den tillämnade resan. När skepparen hade fått sina papper klara och vi fått provianten i båten, rodde vi ombord, ankaret hivades upp och alla segel sträcktes i topp, och för en laber brist styrde vi genom skärgården ut i Östersjön.

I Östersjön var vinden nordost och frisk, "Cesar" blev orolig i vattengången och guppade upp och ner, och om en stund minskade vi segel. Den friska vinden förde oss ända ned till Bornholm, där vi fick annan vind. I Öresund måste vi göra ett par slag, men vinden blev bättre när vi kom längre in i sundet, där vi kunde hålla vår kurs. I Skagerack blev det motvind, varför ett slag gjordes över åt norska kusten, och på natten fick vi Lindesnes fyr i sikte, där vi vände och låg så ut åt Nordsjön igen.

Om några dagar närmade vi oss England. Vinden var

frisk upp under land och vattnet mycket ojämnt. Bogserbåten, en trubbnäsad och grönmålad dragkärra med eldröd skorsten, kom skumpande genom sjöarna, ibland med hjulen under vattnet och ibland över vattnet, och prejade oss, om vi ville ha bogsering. Efter en stunds ackorderande kaptenerna emellan blev det överenskommet att han skulle dra oss in till Hull. Alla segel gigades således upp och gjordes fast och snart låg vi inne i en docka, där vi lossade vår last, och sedan lastade vi kol till Göteborg.

När vi blivit loss i Göteborg, seglade vi till en plats i bohuslänska skärgården där gatsten lastades på Königsberg. Att langa gatsten var ett styvt och tungt arbete. Första dagen hade jag ingenting på händerna. Jag tyckte att jag hade så tjockt skinn, men det tog snart slut, och på kvällen var händerna alldeles röda och blodet tittade ut här och var. Men då skaffade jag mig ett par handskar, som jag var i land och köpte, när vi hade slutat för dagen, och de kom även till heders vid lossningen i Königsberg.

Sedan vi blivit sjöklara fortsattes färden genom Öresund och ut i Östersjön. Vid Bornholm började vinden friska i, vågorna blev högre och högre ju länge ut vi kom. Skutan krängde och arbetade våldsamt i det fräsande vågsvallet, störtsjöar av piskande östersjövatten vräktes in över däcket, som blev alldeles fullt. Östersjön kunde också leva rövare.

Stormen hade ökat och frivakten blev utkallad. Skepparen hade själv förfångat rodret, medan alla man ombord arbetade med segelbärgning. Vinden var nordlig och således hade vi både sjö och vind på sidan, varigenom slingringarna blevo mycket svåra.

Vi låg då för små segel, däcket var vattenfyllt, i kabyssen var ej heller torrlagt, järnspisen stod till knäna i vatten och följaktligen blev matlagningen inställd; skulle vi ha någon mat fick vi knapra på bagare Bengtsons hårda knallar. Men om några dygn avtog stormen. Det var i grevens tid, för "Cesar" hade då drivit så långt söderut, att vi

fick land i sikte i lä. Sedan vart det bättre vind och resan kunde fortsättas till Königsberg. När stenlossningen avslutats, fortsattes resan till Västervik, där trä lastades på Leith i Skottland. Utanför Firt of Fort-fjorden fick vi bogsering av en grönmålad hjulbåt, och under färden passerades en stor bro, som vi trodde skulle ta med hela riggen på ”Cesar”. När vi var rätt under, kunde den ha varit dubbelt så hög och ändå ej räckt upp i taket.

En söndag, medan vi låg i Leith, var vi och besåg den stora staden Edinburgh, en halv mil från Leith. Resan dit gick med omnibus. Det var en vacker stad, och mycket trevligare än de engelska hamnstäderna. Här fanns stora parker och vackra planteringar samt stora, breda gator; utanför varje hus fanns en trädgård med blommor i alla färgnyanser.

I England lastade vi kol tillbaka till Västervik. Vidare gjorde vi med ”Cesar” resor till S:t Petersburg, Stettin och Köpenhamn, och på hösten lade vi upp ”Cesar” i Västervik och jag mönstrade av.

På vintern var jag hemma, men jag låg inte på latsidan för det. På Gäddeglo-skogen hade man huggit timmer och famnved, och överblivna ”skatar” och grenar låg kvar, ty ägaren brydde sig ej om att ta vara på detta, utan det fick vem som helst göra. Vi var ett stort gäng med sjöfolk, som drog hem ved den vintern. Det var en rad som såg ut som ett långt godståg. Jag kommer särskilt ihåg att de flesta av oss hade vita toppmössor med en tofs i kullen. På hemvägen blev vi svettiga och varma, och då gjorde vi alltid uppehåll vid Marsbäcken, där vi var inne och drack vatten hos de käcka flickorna. När vi druckit oss otörstiga av Marsbäckens härliga källvatten, tackat och sagt adjö till de rara töserna, hjälptes vi åt med de tunga vedlassen uppför den branta backen, varefter färden fortsattes mot staden, där våra vägar skildes åt.

När då äntligen våren (år 1893) var kommen, tog jag min sjöfartsbok och gick ner till sjömanshuset. Skeppsre-

dare Robert Fogelmarck var då ombudsman, men när han tittade i boken, sa han att jag blev fri från exercisen, jag hade nämligen fyra år inseglade på utrikes sjöfart, innan jag fyllde 21 år, och således blev jag frikallad från all krigstjänstgöring.

Inga inkomster hade jag haft under vintern, så mina besparingar hade blivit mindre och mindre för varje dag, och på vårsidan var jag precis hard up, men av en bekant familj, som hade det bättre ställt, fick jag låna tjugo kronor till respengar, som skulle betalas så fort jag fick jobb. Vi var en hel brass pojkar, som hade kommit överens om att resa till Hamburg denna vår.

Världsomseglingen börjar i Hamburg.

”En gång i maj” 1893 bar vi alltså vårt pick och pack ombord i en båt, som hette ”Gustaf Vasa” och som gick till Lybeck; därifrån skulle vi resa med tåg till Hamburg. Reskamraterna voro Hjalmar Pylad, Mosse Strand, Karl Andersson, två pojkar från Loftahammar, som jag glömt vad de hette, och så jag.

I Hamburg skildes vi åt och kom ut i olika skutor. Endast Karl Andersson och jag kom i samma skuta, en norrman, som skulle lasta trä i Sundsvall och gå till Afrika. Med den skutan vill jag nu bjuda mina ärade läsare på en världsomsegling, som börjar här i Hamburg, och är full av spännande äventyr och kritiska situationer.

Om någon dag hade vi mönstrat och jag hade fått min avance och de tjugo kronorna var hemskickade. Enligt uppgift skulle skutan heta ”H. C. Rickards” av Kristiania. Hela besättningen var nymönstrad, men när vi skulle fara ombord med våra grejor, kom vi till en skuta på vilken det stod ”Iron Queen of Liverpool” i aktern. Vi trodde att vi hade kommit till fel skuta, men då gluttade skepparen över lästången och sa, att det inte var något fel på skutan, utan kom ni bara ombord, och så var saken klar. Skutan var alldeles nyköpt och hade ännu sitt engelska namn kvar. Iron Queen betyder järndrottning. Att hon var av järn kunde vi tydligt se på alla de röda rostfläckarna över hela skrovet, men att hon liknade en drottning var mindre troligt.

Emellertid satte vi i gång med att göra drottningen sjöduglig. Vi slog under segel och allt löpande gods efterségs i minsta detalj. Perter och vevlingar var vi uppe och hoppade i och försökte att ramla ner, men det gick inte. De var starka som berg. Även alla block fick en överhalning, ty när man skall ut på långtur är det bäst att allt är i fullgott skick.

Kalle Andersson hade mönstrat som kock. Han fick följaktligen krypa in i den svarta och sotiga kabyssen. Därinne såg det inte så trevligt ut med de rostiga kokkärlen, men Kalle satte snart sprätt på det hela. Efter några dagar var vi sjöklara, ballasten hade vi tagit in, bogserbåten låg framför bogen, och vi lossade förtöjningarna, som voro fastsatta i bojar. Det fanns nämligen inga dockor i Hamburg på den tiden, men efter vad jag hört, skall det ha blivit sådana senare. Bogserbåten svängde skutan runt och med sakta fart styrde vi utför Elbe.

Den första rortörnen blev min. Då Altona passerades beordrades några man att gå upp och lossa segel, som senare sattes efter hand. Hunna ut till Cuxhafen gav bogserbåten till ett kraftigt siréntjut, varmed menades, att han ville bli av med påhänget. Alla segel var då satta, och vi halade in kabeln. För en frisk sydvästlig vind styrde vi ut i Nordsjön.

Skutan, som låg lätt på vattnet, krängde över ganska mycket, men gjorde god fart och föreföll att vara en god seglare. Rigg och segel såg ut att hålla; det var ej så dåligt, som vi föreställt oss, när vi kommit ombord. Det blev en bra påfrestning från första början, ty skepparen sa, att han ville se vad de gamla engelska skutorna dugde till.

En finne, som också påmönstrade i Hamburg, hade avlöst mig vid rodret, det var två glas (kl. 1) middag, så jag skulle också gå och få mig litet mat och se vad Kalle kock hade lagat för gott till middag.

Vi skulle vara tio man i skansen, vilken var stor och rymlig, med ett avlångt bord mitt på durken. Det såg ut som

om sjörövare prövat sina skarpa yxor på bordet, stora djupa jack var huggna både i kanterna och på själva skivan. Förutom skans fanns det flera tvåmanshytter och även akterut var det passagerarehytter, den hade ju fört pasagerare på sina långfärder förut.

På kvällen åtta glas (kl. 8) sattes sjövakter. Jag kom även denna gång på babords vakt, som är styrmans, så jag har redan tidigt blivit inkörd i vänstertrafik. Styrbords vakt tog första vakten till kl. 12, och således blev det vår tur att ta hundvakten. Vinden höll sig frisk ända till kl. 3, då den mojnade av och samtidigt ändrade riktning till nordlig, vadan vi måste brassa upp rårna bidevind och lägga oss på kryss.

Morgonluften var kylig men den uppgående solen kastade snart sina gyllene strålar över havet och oss och det kom värme i luften igen.

Fram på morgonvakten fick vi bättre vind och vi lättade på brassarna igen, men vinden var ostadig och flyktig. Ibland måste vi falla och ibland lova, men vi kunde något så när hålla vår kurs. Skagen rundades, och för en frisk nordan slörade vi nedåt Hälsingör och genom Sundet. När vi kom ut i Östersjön var vinden västlig med starka byar, men vi hade alla segel till utom förröjeln, på vilken lovarts skot sprang i en av byarna och som vi därför gigade upp och gjorde fast. När röjelskotet var fixat, sattes seglet igen och för fulla dukar drog vi nytta av den västliga vinden ända upp till Sundsvall, där vi ankrade på redden. Nästa dag halades skutan in till kajen, och vi började med lastningen, som bestod av tunna hyvlade bräder, buntade med snören.

Jag och en norrman var inte med om lastningen, utan vi fick ta i håll med rostknackning utombords. Vi hade pråmar att stå på så vi behövde inte bråka med några ställningar. Rosthackor fanns ombord men skrapor måste styrman beställa i land av en smed, som hade sin smedja i närheten. Efter en och en halv veckas arbete med hackor och

skrapor hade vi avlägsnat den värsta rosten och målningen kunde påbörjas. Styrman hade föregående dag frågat om vi hade målat något förut och vi hade naturligtvis svarat ja. Jag hade nog målat litet i de föregående skutor som jag hade varit i, men inte tror jag att det blev några konstverk. Hur mycket norrmannen hade praktiserat i målareyrket det nämnde han inget om.

En dag kom en skeppshandlaredräng med en hel kärra färger och olja och styrman rörde ihop en stor pott med röd mönjafärg, som vi skulle smeta på. Vi fick var sina penslar och sen var det bara att brassa på. Men målningen blev både tjock och tunn, eller mest för tjock. Mitt nya dongeriställ som jag köpte i Hamburg, var blått på morgonen men på kvällen hade det ändrat färg och var då alldeles rött, så att jag liknade något i stil med en nykokt kräfta, men det fick hänga på så länge målningen varade. Det var varmt och gassigt om dagarna, och färgen torkade fort. Och så skulle nästa färg sättas på, och det blev ett vitt bälte under skandäckslisten. Mellan den vita färgen och vattengången målades med en grå färg och även brädgången blev gråmålad. I det vita fältet målades sedan svarta kanonportar.

Efter någon veckas praktiserande i målareyrket hade vi målat skutan en gång. Vi ämnade börja med andra omgången när skeppar'n kom och sa' att vi skulle ta' akterspegeln först, för han hade beställt en målare från land som skulle måla namnet, ett arbete som han ej betrodde oss med. Men det dröjde länge innan det kom någon målare, så vi hade nästan hela skutan färdigmålad, när han uppenbarade sig en förmiddag. Så värst mycket av namnet blev ej målat den dagen, han var rätt anfäktad av starka drycker när han kom, och inte blev det bättre under dagens lopp. Den ena "bärsan" efter den andra halsades, men trots detta var han dock ej riktigt full på kvällen, för vi kunde höra att det skvalpade i honom när han gick i land över landgången.

Medan den norske gutten och jag varit sysselsatta med målningen, hade de andra stuvat rummet fullt, det var nu

bara däckslasten som var kvar, och den var snart stuvad, varefter den surrades med grova kättingar för att det skulle hålla i vilket väder som helst.

Sista kvällen skutan låg i Sundsvall var vi i land och handlade vad vi behövde i klädväg och ett och annat, ty vi skulle nu ut på långtur och ute i sjön kunde man inte springa i land och köpa något. När vi gick ombord kastade jag ett öga på de svarta kanonportarna och tänkte; stackars snedögda pirater, om ni skulle få en bredsida från dom där när vi kommer ner i Kinesiska sjön, då skulle snart kaparekriget vara avblåst.

Så gjorde vi oss sjöklara, bogserbåten kom längs sidan och fick kabel ombord. Förtöjningarna lossades, "snurran" på båten hade börjat vispa, och med sakta fart gled vi ut från kajen, medan den nya norska flaggan vajade under mesangaffeln.

Utanför kusten lämnade bogserbåten oss "vind för våg" och vi fick försöka klara oss själva. Men seglen var satta, och med svällande dukar lämnade vi Sundsvall och därmed Sverige för en tid framåt. Resan gick vidare ut till de stora vidderna och seglingen. Fint väder hade vi ända till vi kom in i Engelska kanalen, men där blev det motvind med regndis, varför vi måste lägga oss på kryss. Hela Kanalen var full av sjöfarande, både bidevindare och godvindare, och även ångare, med sina bolmande skorstenar, kommo stånkande genom regntjockan. Det var dock ej så tjockt att vi behövde trumpeta, utan var och en styrde sin kurs efter bästa förmåga.

Efter några dagar möttes vi av annan vind och kunde komma ut i Atlanten, där "H. C. Rickards" stävade söderut efter den franska kusten. Förutom segelmanövrering och styrning sysselsattes folket med rosthackor och mönjepenslar, där man kunde komma åt för däckslasten. Vinden började emellertid friska i och övergick snart till full storm. I Biskayabukten var det som vanligt, ruskväder och stormigt, varför rosthackningen och målningen måste inställas, och

i stället fick vi ta i tu med segelbärgning. Stormen blev orkanartad och vi var tvungna att göra fast alla segel förutom storundermärsseglet som var nytt och kunde motstå den hårda vinden.

Efter genomgången dust i Biskaya närmade vi oss Madeira men några våtvaror var vi inte i behov av; det hade vi fått nog av under stormen. För en laber passadvind styrde skutan nu ned mot Ekvatorn, men vinden mojnade mer och mer och till sist dog den alldeles ut, så nog fick vi tid med rakningen alltid, när linjen passerades.

Stiltjen fortsatte dag efter dag. I skansen var det varmt och kvavt. Det var svårt att få någon sömn, särskilt under frivakterna på dagen. Seglen, som stått och slagit mot stänger och vant vid skutans rörelser i dyningarna, hade vi gigat upp.

Men äntligen hade "Kajsa" fått en pust i bäljen. Svaga krusningar började synas på vattnet; vi hade således kommit in i sydostpassaden och styrde nu bidevind och fullt, vilket är det vanliga i passaderna. Denna vind drog vi nytta av ett par veckor men kom sedan i kontakt med friska västliga vinder som förde oss österut mot Godahoppsudden på Afrikas sydkust.

Vid Godahoppsudden fick vi en natt en häftig orkanlik storm. Med den stora segelmassan, som skutan förde, låg lä sida på ett ögonblick under vattnet, så man trodde att skutan skulle gå runt i ett enda tag. Av påfrestningen, när hon krängde över, brast de grova kättingarna, som däckslasten var surrad med, vilken gav sig ut i de skummande och fräsande vågorna. Från riggen hördes den ena smällen efter den andra av segel, som gick sin kos. Stora segeltrasor som rivits loss av vinden, for virvlande ut över vattenytan och som stora vita fåglar försvunno de i djupet.

Livbåtarna, som även blivit smittade av däckslasten, när den gav sig på drift, ville inte heller vara på sina platser, men märkvärdigt nog åkte de ej överbord tack vare reservsurrningarna, som sattes på föregående dag. I ett virrvarr

av kättingar, bräder, ändar och vatten, arbetade vi återstående delen av natten för att få resten av däckslasten överbord. På morgonen, när det blev dagsljus, såg det tröstlöst ut både i riggen och på däcket. Av röjlar och bramsegel var bara liken kvar, kättingar, som blivit lossade under arbetet, var försvunna, andra kättingar, som varit fastsatta, hängde utombord tillika med brassar och ändar som släpade i vattnet, ja, vi liknade mest en trålare med en massa nät utombords.

Nästa morgon hade stormen bedarrat, och vi slog ifrån liken på de under natten spolierade seglen och slog under andra i stället. Fram på dagen blev det fint väder igen och resan fortsattes som om ingenting hänt mot ett annat, vida större äventyr.

Förlisning på Afrikas sydostkust.

Vinden hade åter blivit friskare, men vi förde alla segel och kursen hade ändrats till nordost. Efter några dagars segling törnade skutan plötsligt på ett korallrev, som var så skarpt, att det ej kunde stå på sjökortet, för då hade det blivit sönderskuret. Detta hände strax efter åtta glas (kl. 8) på morgonen. Jag hade något att syssla med framme på backen, när skutan hoppade till ett par tag. Det hördes precis som om man lägger av ett ankare med rasslande kätting. Skepparen kom uppskuttande och frågade vad som var på färde; "inte ska' vi ankra mitt ute i havet", sa' han, men vi fick snart reda på vad som hänt, ty skutan blev lägre och lägre på vattnet, styrman sprang till pumparna och pejlade, hela pejlingsstickan var våt, när han drog upp den, och även ett gott stycke upp på linan. "Rummet är halvt med vatten", skrek han. Både styrman och skepparen sprang ned i kajutan och tittade i sjökortet, men funno allt vara djupt vatten där vi befann oss; även i kajutan, där de stod, började vattnet bli djupt. Vi som var på däck hade kastat ut lodet, men någon botten kunde vi inte nå.

I en hast fick vi båtarna i sjön. Hade de gått överbord samtidigt som däckslasten, så som de hade tänkt sig, ja, vad skulle vi då haft att bärga oss i? Visserligen fanns det en mindre båt till ombord, men det hade inte varit möjligt att sätta 16 man och en passagarare i. Vi samlade ihop det nödvändigaste, av mat och vatten, en kompass och skeppspapperen; av våra tillhörigheter fick vi inte med oss

något nämnvärt, utan endast några småsaker. Kocken, som brukade baka färskt bröd två dagar i veckan, hade just sin bakaredag den dagen, och han hade varit uppe tidigt på morgonen och smällt ihop några loffar, som vi ej hann att smaka medan vi var ombord utan vi tog hela baket med i båtarna.

Vi rodde ut ett stycke från skutan för att inte komma med i sugningen, när hon skulle gå till botten, som vi trodde att hon skulle göra. Vattnet stod då upp på halva brädgången och det såg inte bättre ut än att hon skulle försvin-

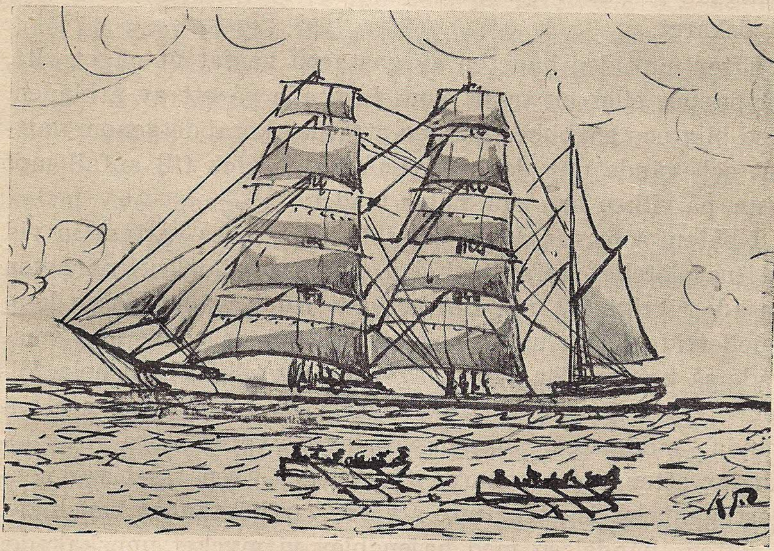

na. Om en stund lämnade vi fartyget med alla segel i topp. Vi ansåg att det var inget annat att göra. Skutan fick nu segla ensam hur hon ville, men hon hade en dålig "rorsman"; ibland höll han fullt och ibland var det back i seglen, och om en stund blev det en finare kovändning mitt på blanka förmiddagen, en manöver som endast tillämpas i yttersta nödfall och då i storm och små segel.

Vi lämnade alltså fartyget, som var i sjunkande tillstånd, åt sitt öde, och fortsatte vår jordenruntsegling i livbåtarna,

in mot kusten, som avtecknade sig som en svag dimbank vid horisonten.

Men vi blev inte ensamma! Av ett flertal stora hajar eskorterades vi. De tillkännagav sitt missnöje över att inte få en smakbit och visade även sin styrka med att kasta upp stora kaskader av vatten med sina kraftiga stjärtar över båtarna och oss. Fram på eftermiddagen gjorde vi ett uppehåll med rodden, då vi tog igen oss, och även för att få oss litet mat. På mångas begäran skulle vi avsmaka kockens nybakade bröd, varvid hela baket gick åt, men det smakade bra med margarin på. Efteråt serverades vatten ur öskaret.

Efter måltiden hade en av gastarna kastat ut något vitt, ett papper eller en trasa, som fastnade på ett av årbladen. Med blixtens snabbhet kom en stor haj körande genom vattnet och vände upp den vita buken och gick till anfall mot åran, på vilken han slök halva bladet.

I båten, som var djupt nerlastad, kastades vattnet in vid hajens plötsligt anfall, och jag som satt alldeles i närheten hajade riktigt till, när det krasade till i åran. Hajen kom emellertid underfund med att trä och mässing inte smakade så bra, varför han avlägsnade sig tillika med hela följet. Åran var alldeles söndertrasad och oduglig att använda mera, på mässingsbeslaget syntes stora fördjupningar efter hajens skarpa tänder och även träet var söndertuggat, så jag tror inte att det var köptänder han hade.

Efter händelsen med hajen blev vi mycket uppskakade, och det blev ett livligt resonnerande i båtarna, antingen vi skulle törs gå i land eller ej. När man blev överfallen mitt ute i sjön, hur skulle då mottagandet bli då man kom i land, där de kanske stod ett hungrigt lejon på stranden och tog emot oss eller också ett helt gäng med huvudjägare.

Skutan hade kommit ur sikte. Om den hade sjunkit eller kommit förbi någon utskjutande udde, visste vi inte. Det hade börjat skymma, men skymningen blev ej så långsam och snart var det kolmörkt, men vi fortsatte vår kurs, som

vi hade haft från början. Vinden hade mojnat ut, så det var nästan stilla. Det var inte heller så varmt som det hade varit under dagen ute på sjön, där solen brände från en molnfri himmel.

Vi var nu inne vid det mörka kustlandet, som verkade alldeles svart, och vi landade efter vad vi kunde se vid en lång sandstrand. Där var mycket långgrunt. Vi försökte på flera ställen men det var likadant överallt. Det var dock inte djupare än att vi kunde vada iland; hajar behövde vi inte vara rädda för på så grunt vatten. Då alla kommit upp ur båtarna drog vi upp dem på stranden, och ställde dem på kant mellan ett par passande träd och drog båtseglen över som tak. Detta hade vi fått lagom färdigt, när vi blev överraskade av en häftig regnskur. Himlen, som hade varit alldeles klar hela dagen, var då dold av ett mörkt molntäcke, och regnet föll i strömmar, men det var gott att ha tak över huvudet.

Kocken, som glömt att ta kabyssen med sig, fick nu göra andra anstalter och backa upp vad huset förmådde av konserverat kött, härsket margarin och vatten ej att förglömma.

Vakt hade hållits hela natten en timma pr man, och jag blev siste man att hålla vakt. När jag blev utpurrad hade regnet upphört, en svag rodnad förmärktes i öster, vilket bebådade den nya dagens ankomst.

Medan jag gick vakt tänkte jag att överraska kamraterna med en kaffetår, när de vaknade. Yrvaken och trött som jag var efter alla strapatserna från föregående dag, var det svårt att få i huvudet på vad sätt kaffekokningen skulle tillgå; kaffekittel hade jag ju ingen, den låg någonstans på havets botten, men bättre brödlös än rådlös, tänkte jag. På kvällen när vi åt kvällsmat, eller kanske rättare sagt frukost, ty det var klockan 1 på natten, länsade vi en stor konservbox. Den fiskade jag nu reda på bland buskarna och tog ned till stranden och skurade den ren, som jag trodde, men allt fettet gick dock inte bort i

det kalla vattnet. Sedan samlade jag ihop ris och grenar. De hade blivit våta av regnet, varför det var svårt att få det att fatta fyr, men efter ett ihärdigt blåsande och flåsande, så luften nästan tog slut i mig, fick jag äntligen eld. Den underligaste kaffepetter som någonsin skådats satte jag på ett par stenar över elden, som jag hade förlagt ända nere vid sjökanten.

Under det kaffe kokade gjorde jag en lov runt lägret. I den halvskumma dagern fick jag se något fasansfullt. Från en trädgren hängde ett par långa gulgröna ”lianer”, glänsande av regnet. Det var två stora boaormar som svängde fram och tillbaka i den svaga vinden. Höga, kalla vågor började rulla utför min rygg, både innanför och utanför skjortan — den enda överlevande vid skeppsbrottet, benen sviktade under mig och hjärtat hoppade upp så högt det kunde komma. Med skälvande knän återvände jag till lägret. Och det var nog bäst, ty rätt vad det är kan såna där ”linjalar” komma nedramlande och då är det bäst att vara ur vägen.

När jag kom tillbaka till elden hade kaffet kokat över, och mesta delen runnit ut i Indiska Oceanen, som hade fått en fläkt av Gevalia och blivit brunt halvvägs ut till Madagaskar, men med några öskar vatten, det enda ösmedlet jag hade, var kaffepetter strax full igen.

Besättningen hade kommit på benen, och var troligtvis kaffesugen. Kaffeservisen hade vi glömt att ta med oss, men nöden har ingen lag. Condensedmilkboxar hade vi däremot gott om, så den saken var snart klar. Om kopparna inte var av äkta porslin, fick de väl duga ändå. Kaffet blev något fetthaltigt, men de största flottpärlorna skummade jag bort och de mindre åt vi upp. En skeppsbruten sjöman får ej vara kräsen. Under tiden medan vi åt och drack det feta kaffet, undrade vi vad den nya dagen skulle ha i sitt sköte, men vi behövde inte vänta så länge på svar på vår undran, ty ett tiotal muskulösa svarta krigare kom smygande mellan buskarna, iklädda paradisets

luftiga kostymer och beväpnade med långa spjut, med i solen glänsande spetsar. Svartingarna visade emellertid inga tecken till fientligheter, utan gick bara omkring och tittade på oss. Båtarna intresserade dem mest, både inuti och utvändigt gick de och fingrade; åror och allt skulle de taga i och undersöka.

Även damer av samma ras kom om en stund och uppvaktade oss, även de neutrala. Frånsett några grässtrån, hängande i ett band på magen, var de även klädda i samma luftiga klädsel. De var mera livliga. En av pojkarna hade tagit fram en liten fickspegel, men den fick han ej vara ensam om. Damerna svansade omkring honom med sina grästofsar som bin kring en honungskaka, och alla ville de titta sig i spegeln och se hur sköna de var.

Innanför den plats, där vi landat, låg inne i gläntan några negerhyddor som liknade bikupor. De var gjorda av halm och lera, och hade ett litet hål nere vid marken att krypa in i; utanför hyddorna fanns några uppodlade små åkerlappar och primitiva åkerbruksredskap av trä; det var nog ingen särdeles stor farm vi hade träffat på.

Efter 14 par oxar genom djungeln.

Infödingarna, som vi hade träffat på, voro snälla och hyggliga. Sämre mottagande kunde vi ha fått. De hade svårt att förstå oss, och mycket mindre vi dem. Efter ett väldigt ackorderande med finger- och teckenspråket gick ett ljus upp för dem. En av de svarta krigarna satte i väg genom skogen som ett skott, och kom strax tillbaka med en annan svarting, som kunde litet engelska, och sedan gick det bättre att bliva förstådd. Om en timma kom den engelsktalande negern tillbaka med en stor vagn, dragen av 14 par oxar, som tillhörde en liten farm i närheten. På detta åkdon halade vi upp våra båtar, och satte oss själva i dem, den överblivna provianten fick de svarta överta för sin goda hjälpsamhet. Sedan rullade vi i väg som en lång, slingrande orm genom den obanade afrikanska djungeln.

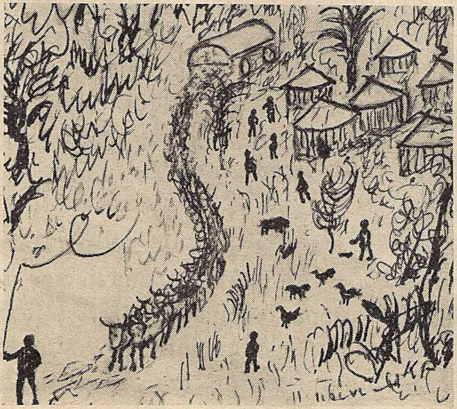

Värdsomseglingen fortsattes nu efter 14 par oxar, vilka sköttes av en enda man. Inga tömmar behövdes utan den svarte mannen som gick före oxarna hade blott

en lång piska, som han klatschade med ibland. Det låter litet underligt att segla efter oxar, men vi hade både vatten och vind, där vi färdades fram. Ibland kunde vi vara högt uppe bland molnen, där det blåste en skarp vind, och om någon stund var vi nere i ett djupt och som det många gånger tycktes, bottenlöst träsk, där bara hornen på oxarna syntes. Nere i dalarna var det hett och varmt inne i vagnen. När vi var uppe på en av de högsta topparna skulle andre styrman titta ut, men då försvann hans styva knallhatt i ett stort moln, som vi då färdades igenom.

— Å, min hatt, skrek Knallen, men han kunde ju trösta sig med att han inte vara ensam att vara utan hatt, var enda svarting gick ju barhuvad.

Efter att ha färdats hela dagen över höga berg och djupa dalar kom vi äntligen till bestämmelseorten, som skulle vara närmaste järnvägsstation. Under uppehållet där beställde skepparen rum åt oss i Port Natal, så det var bara att krypa till kojs, när tåget stannade kl. 11 på kvällen; något bagage hade vi icke, utan vi hade bara det vi gick och stod i.

Nästa morgon kom en lastångare in i hamnen och rapporterade att man sett en järnskuta som hade strandat på kusten. Det var ju inget tvivel om vilken skuta det kunde vara. Ångaren hade försökt att draga henne loss, men ej haft krafter nog därtill, utan fick gå därifrån. Vår skuta hade alltså ej sjunkit, som vi befarade, utan den hade då flutit på lasten. En större bogserbåt, som hette Richard King, vitmålad med gul skorsten, fick nu i uppdrag att bogsera in den. Med denna båt följde skepparen, styrman och två man av besättningen; jag vill minnas att det blev någon tvist om bärgarlönen, men hur den avlöpte, har jag glömt.

Framåt kvällen kom bogserbåten släpande på den vattenfyllda skutan och förankrade den på redden, och nästa dag togs den upp på slipen. Vad kraft som användes vid

slipen kommer jag ej ihåg, men skutan kom både upp och ner och det var ju huvudsaken.

Under det skutan togs upp på slipen, forsade vattnet ur läckan som ett stort vattenfall, under vilket en hel massa negerungar hade förfärligt roligt, och uppgav höga rop av förtjusning, när de tävlade med varandra att bli mest våt då de sprang genom vattnet.

Läckan hade blivit mitt under fockriggen, och var ungefär 10 fot lång. Den ovanligt tjocka plåten var så skarpt genomskuren, som om man med en skarp kniv gjort ett snitt i ett löst material, även en dubbelnitad plåtskarv var genomskuren på samma sätt För att ej riskera att skutan skulle göra en kullerbytta, fick vi göra fast grova trossar i bramsalningen på stormasten, och dessa gjordes fast i land; det var nämligen det största fartyg som varit upptaget på slipen.

Ombord var all proviant tillspillogiven; mjölsäckarna liknade en enda degklump, gryn och bönsäckar hade svällt ut över sina bräddar, hårda knallar och annat bröd hade jäst omigen och var då mycket poröst och mjukt, stockfisken hade också blivit vattenlagd, fast det var ett gott stycke till jul ännu.

I skans och hytter och även i salong och hytter akterut såg det bedrövligt ut. Kistlocken hade gått upp och innehållet hade strötts ut över durkar och däck, kläder och allt var genomdränkt av vatten, ända upp i överkojarna hade vattnet skvalpat upp, på skansdörrarna, som stått och slagit i vattnet, hade gångjärnen brustit och hängde på sned i dörröppningarna. I kabyssen såg det inte bättre ut, kastruller och kittlar hade seglat så länge de kunnat och sedan gjort haveri och sjunkit, en del hittades på däcket, tillbucklade och sönderslagna. Även en del av våra tillhörigheter var försvunna och fanns ej mer.

En finne ombord var något timmermanskunnig och hade börjat med att ställa skansdörrarna rätt. Lossningen hade också börjat och det var inte det lättaste arbetet. Av vatt-

net hade brädbuntarna svällt så de var nästan dubbelt så tjocka. Däckslasten hade vi ju "lossat" vid Godahoppsudden, så den hade vi inget besvär med, men värre var det med det som fanns i rummet. Med yxor och koben började vi i alla tre luckorna, där vi formligen fick "gräva" oss fram under luckkarmarna. Det gick inte fort, en liten flisa i sänder, men det var tur att däcksbalkarna var så kraftiga, annars hade väl hela däcket sprängts.

Första dagen kom vi inte långt, änskönt att arbetsstyrkan uppgick till 10 man, och tolv ibland, när styrmännen tog ett skeppartag. Först på tredje dagen fick vi upp den första hela bunten, ja, hel var ju synd att säga, för alla snörena hade naturligtvis gått av, så de tunna "revskinnen" for både hit och dit, och således förstod vi hur hela lasten skulle se ut. När vi kom ned till mellandäck, hade vi också järnbalkar att hugga oss igenom, men det gick lättare än uppe under däcket, fastän det var ett ändlöst arbete.

De fina bäddarna och den goda maten på hotellet var snart slut, och vi flyttade ombord. Ny proviant kom också ombord, och kocken törnade in i kabyssen och skulle visa sina konster igen. Första morgonen kom en mörkhyad indier med vitt höftkläde och dito turban traskande uppför landgången och ville sälja mjölk, vilket vi inte precis var ohågna för, vi hade ju fått litet mjölk ibland när vi bodde i land, och det kunde nu också bli bra att blanda upp den vanliga skeppskosten med. Vi köpte alltså.

Indiern kom sedan varje morgon med sin mjölkflaska, och vi köpte, men så tyckte vi att mjölken ej hade sin naturliga smak, den började bli kärv och sträv och inte heller var den lik den vi hade fått i land. Så en dag kom vi överens om att undersöka hur det hängde ihop. Vi lät hela mjölkpartiet, som vi hade fått på morgonen, stå orört till framåt kvällen. När vi då tittade på den, hade en mängd krita sjunkit till botten. Ovanpå var en blandning av vatten och mjölk.

Vi sade ingenting till honom när han kom följande mor-

gon, utan hällde upp det han hade i flaskan som vanligt, men när han skulle ha betalt, då stod jag klar med kritvällingen från föregående dag och en pensel, som jag hittat i en mönjepott, och jag målade indiern både röd och vit, så han liknade amerikanska flaggan. Han slog och sparkade men jag bara målade på där jag kom åt. En sådan fin kostym hade han nog aldrig haft förut, men han tycktes ej vara belåten ändå; han svor och bannade och med ett par språng var han över ledstången och sedan såg vi honom aldrig mera. Inte tror jag att han sålde någon kritblandad mjölk mera på någon skuta, åtminstone inte i Port Natal.

Kommunikationerna mellan de båda städerna Port Natal och Durban uppehölls på den tiden av spårvagnar, dragna av hästar. Kusk och konduktör var svartingar med granna uniformer och blanka knappar, men barfota. Polisen var även svart, han gick och spände sina mörka vador på gatorna, iklädd vita knäbyxor och knallröd rock. I ena handen hade han ett knippe uddvassa spjut, som ofta kom till användning vid ett danshus, som kallades ”Bampa square”, ett riktigt fult näste, vilket sällan besöktes av någon vit. Om någon sjöman läser dessa rader kanske han påminner sig det. Vi visste inte var det låg utan hade bara hört talas om det. En lördagskväll hade vi emellertid av nyfikenhet letat reda på det, men vi stannade på avstånd. Spjutkastningen var redan i full gång, och det var inte allenast polisen som hade spjut utan varenda svarting var kastfallen. Vid varje spjut, som susade genom luften, uppgav en svarting ett tjut. De var skickliga spjutkastare och förfelade aldrig målet. Efter hand hade polisen fått förstärkning och bråket avstannade.

När vi stillat vår nyfikenhet på slagsmålet avlägsnade vi oss. Vi var fyra stycken i sällskap. Tre gick in på en bar, men jag ville inte gå med in, ty jag tyckte det var för fint väder och gå och sätta sig på en krog. Jag tog i stället en tur upp till Durban på egen hand. Jag hade varit där uppe flera gånger förut, så jag var bra lokaliserad och visste

således var rickshawsåkarna hade sitt tillhåll. Där fanns fyra stycken lediga kärror och alla ville ha förtjänsten. Det blev ett förskräckligt slitande och ryckande i kläderna, än hit och än dit. Knapparna i kavajen rycktes bort och även knapphålen försvunno och på skjortan hade jag fått en stor flänga, när jag äntligen fick fast fot i en av kärrorna. Den svarte springaren satte i väg, kärran krängde och svängde en på den ena sidan, än på den andra och för det mesta gick den bara på ett hjul, så jag blev riktigt vimmelkantig innan åkandet tog slut, men upp till Durban kom jag i alla fall fort som ett skott.

Jag hade just klivit ur ekipaget, och stod och betalade negern för skjutsen, när en för mig obekant person slog mig på axeln och frågade om jag inte var skandinav. Jo, sade jag, jag var svensk och till och med smålänning.

Efter något pratande hit och dit ville han bjuda på en drink, och vi gick in på en bar. Jag trodde först att jag hade kommit i klorna på någon bondfångare, som det finns så gott om i alla hamnstäder, men när vi hade bänkat oss vid ett bord, berättade han att han också hade varit sjöman, men det var för länge sedan. Han skulle också vara smålänning, men hade flackat världen omkring, så han visste snart inte var han hörde hemma. När vi druckit ur våra glas, ville han att jag skulle följa med hem och se var han bodde, och det gjorde jag och blev föreställd för den andra hälften, en engelska. Hon var född i Afrika men talade ändå en något så när förståelig svenska. Han hade ett mycket originellt hem. Det såg synnerligen förnämligt ut med stoppade möbler. På mina reflektioner härom, svarade han med att lyfta på ett överkast sägande: ”Här ska' du få se”. Därunder fanns bara — tomlådor. ”Det är enkelt och praktiskt, när man ska' flytta, då lägger man bara ned överdragen i lådorna”, tillade han.

Efter en stund tog jag farväl av mitt värdfolk, uppsökte en svarting med rickshaw och var snart nere i Port Natal.

Jag upptäckte en dag att de svarta i Afrika även kan bli

vita på en kort tid. Varje morgon klockan åtta, kom ett långt tåg med svarta straffångar i randiga kläder, förbi slipen, där vi låg. På båda sidor gick vaktmanskap, beväpnat med skarpladdat gevär med påskruvad bajonett. Marschen fortsattes till ett stenbrott litet längre ut, där de svarta fångarna var sysselsatta med stenkrossning, makadamslagning och annat stenarbete. På morgonen när de gick, hade de sin naturliga svarta hudfärg, men när de återvände på kvällen hade de blivit vita av det fina stenmjölet.

Men det var inte alla svartingar, som kunde byta färg så fort. De svarta järnarbetarna, som höll på med reparationsarbetet på skutbotten, blev i stället svartare och svartare dag efter dag. Från dem kunde man höra fula ord, när de tappade en glödgad nitnagel på sina nakna fötter.

För att övergå från svart till vitt, hade kocken Kalle Andersson försvunnit en mörk natt, och finnen kunde vi inte heller hitta morgonen därpå. Att Kalle skulle rymma, det hade jag nog reda på, för jag hade köpt hans sjökista några dagar förut. Han berättade för mig sedan jag kom hem när vi träffades en gång, att han stannat kvar i land under regntiden, men då blivit sjuk, och sedan hade han ej haft en frisk dag.

Skepparen hade svårt att få folk i stället för de som hade rymt, men efter några besvärligheter hade han fått tag i två amerikanare, den ene skulle bli kock och den andre timmerman. Någon skeppstimmerman var han ju inte, men han var ej så dum på trä, i alla fall, ty i skansen gjorde han en bättre inredning än den vi hade förut, och vilken blivit ramponerad, under den tid skutan varit vattenfylld. Nu satte han upp nya kojer, och ett eget skåp åt varje man, så vi kunde låsa in var sina kackerlackor, för att det ej skulle bli några blandade raser. Halvblod fanns det ju gott om ändå.

Kocken var ej heller så dum. Han hade varit på hotell både i Paris och Newyork och diskat tallrikar. Emellertid var han ej bortkommen i matlagning heller, och baka kunde

han som den finaste konditor. Nu blev det puddingar och pajer, som vi aldrig hade sett maken till, på bordet, och även kaffebröd förutom det vanliga brödet, men den vanliga skeppskosten hade han svårt att få i huvudet. Han var i alla fall villig och läraktig, och med god vilja kom det snart ärter och fläsk och även soppmat på matsedeln.

Efter närmare tre månaders uppehåll i Port Natal var vi äntligen klara att gå till sjöss. Skutan var reparerad och lasten lossad, vilket tagit en rundlig tid i anspråk. Av det fina virket, som vi lastat i Sundsvall, blev det ej mycken ära med. Däckslasten hade gått överbord i sjön, större delen av lasten i rummet blev illa åtgången under lossningen, en del tog svartingarna hand om, när det var mörkt om nätterna och bar hem till sitt, och det överblivna såldes sedan på auktion.

Mot Port Adelaide i Australien.

Dagen före julaftonen lämnade vi Port Natal, och med skvärbrassade rår styrde vi österut mot Port Adelaide i Australien för order. Kocken höll på med julstöket i kabyssen. Han kokade, bakade och brassade på värre. I Port Natal fick vi ett mycket gott salt kött. Det var fettrandigt och liknade pressylta, och var en riktig delikatess på julbordet. Fläsket var sämre, men strök man på tjockt med senap kändes ej den härskna smaken. Vi fick också en sorts vita bönor, som den amerikanske kocken anrättade i olika former. Även vanlig potatis fick vi ombord, men de var mjuka som gummibollar och smakade ej något vidare.

Vädret var vackert, solen sken och luften var varm, och medan våra dukar stå fyllda av västliga vindar, och världsomseglingen fortsätter, vill jag underhålla mina läsare med en veckas matprat. Först vill jag nämna något om matransonerna ombord i ett kofferdifartyg på 1890-talet, vilket kanske har sitt intresse.

Av margarinsmör och brunt eller vitt pudersocker, erhöll varje man ¾ skålpund i veckan, men det ville aldrig räcka. I en del fartyg ransonerades även te och kaffe, och det kunde även hända att bröd ransonerades. Var det så mask i det fick man dem på köpet. Två gånger i veckan bestod middagsmaten av ¾ skålpund salt fläsk, på vilket kokades ärter. Två gånger var det ¾ skålpund salt kött och på detta kokades soppa med konserverade grönsaker. Två gånger i veckan bjöds man på salt eller torr fisk och torkad pota-

tis samt sötsoppa. På söndagarna kokades soppa på konserverat kött, tillsatt med grönsaker. Söndagarna i hamn fick man, om kocken kunde få tag därpå, färskt eller halvsurt kött, soppa eller som det kallades, färssoppa.

Den som på söndagen hade hundvakten, kokade kaffe, som skulle vara färdigt till åtta glas (kl. 4) på morgonen. Detta dracks då av båda vakterna och till det åt eller doppades för det mesta engelsk kex. Var man ute på långtur och det blivit mask i brödet, och densamma glömt att komma ut i tid, blev den obönhörligen igenspacklad med margarin och uppäten med både hull och hår.

Vid sju glas (kl. ½ 8) blev frivakten utpurrad till frukost, som vanligen bestod av kaffe, smör och bröd och något tilltugg i kött- eller fläskväg från föregående dag, eller också av dagsransonen. Åtta glas (kl. 12) var det middag, konserverat kött, kokt med grönsaker och ris i vatten. Kl. 4 fick man själv servera sig kaffe.

På kvällen vid sex glas (kl. 7) var det kvällsmat med te, smör och bröd; om kocken var tip-top rörde han alltid ihop något ätbart av rester eller stuvbitar från middagen.

Måndagen började med hundvaktens kaffeblask kl. 4. Frukost med tilltugg, middag med ärter och fläsk och ris. På kvällen det obligatoriska teblasket. Serveringen fick man sköta själv, precis som på en automat.

Tisdagsmiddagen bestod av soppa, kokt på salt kött, med ris och curry. På tisdagskvällen bankade kocken den stackars stockfisken, så stickor och strå stod om'et. Sedan lades den i vatten över natten och kokades till middag på onsdagen. Till fisken fick man torkad potatis samt "smörsås" med härsket margarin.

Matsedeln på torsdagen var lika den på måndagen, men utan pannkaka. Socker och smör brukade i regel taga slut på torsdag; under den återstående delen av veckan fick man suga på ramarna, som varken voro feta eller söta. Efter fiskrätten på onsdag och lördag serverades en soppa som kallades sötsoppa, vilken huvudsakligen bestod av vatten,

risgryn, melass och några russin för syns skull, eller i bästa fall ett pr man, d. v. s. den som kom först.

Detta var ungefär, vad en sjöman fick till livs under veckan. Sedan berodde det mycket på tillagningen av dessa rätter. En del kockar kunde få riktig sprätt på tillverkningen, men en del var likgiltiga och ohågna och lade ej ned mer arbete på matlagningen än det var absolut nödvändigt.

Den västliga vinden hade emellertid satt sådan fräs på skutan, att klockan ej hann med. Frivakten blev en dag utpurrad tidigare än vanligt, sömniga och vresiga. Kocken blev lång i ansiktet, när han inte hade ärter och ris mer än halvkokta, då skepparen eller någon av styrmännen satte klockan på tolv och gav rorsman order att slå åtta glas. Det var ej alla dagar som det blev så stor förändring på klockan. Det berodde på vad skutan gjorde för fart. Låg den stilla blev det ingen förändring alls.

I ett par veckor hade vi haft den friska, västliga vinden, men den hade efter hand avtagit och skutan gjorde nu mindre fart. Föregående dag, efter uträknad position, sattes klockan fram endast 10 minuter. Denna dag blev det ännu mindre, men det var ju inget ont i det. Frivakten fick sova längre och kocken hann att få den mörbultade stockfisken klar till klockan tolv.

En eftermiddag blåste det upp annan vind, rårna brassades upp bidevind, ty vinden kom nordost och ostadig. Redan nästa dag gick den över på västlig igen, och rårna brassades åter fyrkant, varefter vi återtog vår vanliga kurs. På morgonvakten vid två glas (kl. 5), hade jag just avlöst rorsman, då utkiken varskodde land förut om babord. Det var Australien vi hade i sikte.

Under dagens lopp schacklades kättingarna fast vid ankarna och propparna togos ur kättingklysen och frampå kvällen i skymningen kastade vi ankar på Adelaides redd. Nu var vi alltså i Australien, den minsta av världsdelarna. Ensam ligger den på södra halvklotets breddgrader; års-

tiderna var där helt olika än de hos oss där hemma i Sverige Vi var nu i slutet av januari och hade full sommar med en strålande varm sol.

Dagen därpå var skepparen i land och fick order att segla till Geelong, en hamnstad ej långt från Melbourne, där vi skulle lasta vete på England. Ankaret hivades upp igen och varenda klut gick i topp. Av sparsamhetsskäl skulle vi segla igenom ett trångt sund mellan Kinguru Island och fastlandet. Vinden var god när vi började seglingen; det skulle nog snart gå att komma igenom, sa' skepparen, men när vi stack näsan in i sundet, fick vi av någon oförklarlig anledning motvind, och nästan hela dagen fick vi hala brassar och skot och vända var femte minut. Vattnet var djupt ända intill bergknallarna. Peket var inte så långt — hon hade nämligen fast klyvarbom — och det snuddade ofta vid buskarna i land, till allmän förvåning för öns innevånare, känguruerna.

Vid en vändning tog i regeln skepparen hand om rodret själv och även kommandot. Förste styrman stod då klar vid lä förbrassar och andre styrman vid lä storbrassar. Jag hade fått det förtroendefulla uppdraget att sköta förseglen. Om vinden var laber och rorsman ansåg att skutan ej hade tillräcklig fart att gå runt, föll han av ett par streck för att ytterligare förbättra farten. Rodret lades sedan hårt över åt lovart, för att underlätta vändningen slackade jag av försegelsskoten. När skutan kommit upp i vinden, hördes kommandoordet ”akterhal”, andre styrman lade då av lä storbrassar, som låg uppskjutna på halvdäck, klara att ”löpa ut”, rårna dansade då runt med en väldig fermitet, männen i lä hade då bara att hala igenom det ”slacka”. När skutan gått överstag, hördes ett nytt kommandoord, ”för hal”, då var det styrmans tur att lägga av sina brassar, men eftersom det var fullt back i hela segelstället gick ej rårna runt så fort som på ”storen”, man kunde få hala ganska bra bland.

Jag hade också blivit ganska varm i kläderna innan jag hunnit lugna förseglens upprörda känslor. Seglen klatschade och smällde som kanonskott, och ibland kunde man få en dask i knoppen av något oroligt block, innan man hade seglen skotade. Även den upphöjda fockhalsen kom som ett stort ovädersmoln farande in över backen, men den blev snart nertystad med en kätting, vilken gick genom ett block på kranbjälken, som sedan lades till gångspelet, varefter vi tog några pallar med spakarna. Sedan var saken klar till nästa drabbning. Vid hård vind "gigas" alltid storseglet upp vid en vändning.

När vädret var vackert, var det ett sant nöje att vara backsgast, men fy för fadren när skutan kom på den idén att leka undervattensbåt, och man fick en massa överflödigt vatten över sig och vattenlinjen flyttades upp i halva riggen, då det var mindre trevligt, ja, mycket bättre att vara toppgast.

Efter många vändningar och kryssningar i det trånga hålet hade vi äntligen halat brassarna efter sista vändningen och styrde sedan på Geelong. Efter ett par dagar där, hade vi lossat ballasten och vetelastningen påbörjats.

Efter som vi ej hade långt till Melbourne, tog vi oss för att en söndag resa dit. Nästan hela besättningen hade klätt sig i helgdagskläder och på söndagsmorgonen travade vi i väg förbi skutor, magasiner och kajer upp till staden. Det blev mycket sökande, men vi kom slutligen på rätt spår, ja vi hittade verkligen en vagn på ett spår, men vad den framdrevs med kunde vi inte förstå, ty det fanns varken hästar eller någon annan drivkraft, som vi kunde se. På vagnen stod emellertid "To Melbourne" och då var det ju ingen risk att kliva på. Vi kröp alltså in i det besynnerliga åket, som vi fyllde till sista plats. Vagnföraren fick göra hur han ville, antingen han ville draga eller skjuta vagnen, bara vi kom dit vi skulle. En av gastarna trodde att den gick med evighetsmaskin. Sedan vi bänkat oss både på parkett och på raderna, frågade den mörkhyade

föraren om det var all right. ”Yes, it is”, gäspade någon borta på hyllan. Några handgrepp på spakar och andra mojenger, och så hördes ett visslande och brummande ljud från underjorden; hjulen började gå runt och vagnen satte sig i rörelse. Ock så var vi ”Bound for Melbourne”.

Det som mest förvånade oss när vi kom upp till staden var att de hade plockat ihop en sådan stor stad i en så liten världsdel. Inne i staden mellan husen var det mycket varmt; att gå på de stekheta gatorna blev tröttsamt i längden. Slutligen hittade vi en stor park med vackra planteringar, och rikt smyckad med färgrika blommor. Där var det svalt och skönt, och där slog vi oss ner. När vi hade vilat oss en stund, gjorde vi en promenad genom hela parkanläggningen. Vi blev sedan ense om att bese hamnen och dockorna. Det var en imponerande syn att se de väldiga skogarna av master och rår på de många segelfartygen, som då låg i Melbourne. Särskilt lade vi märke till att i Victoria-dockan låg inte mindre än fem stora fyrmastare.

Framåt eftermiddagen, när vi gått och trampat både länge och väl, blev vi hungriga, och ingen hade något emot att gå ombord. Vi hade ju sett Melbourne. Om det också inte var annat än en blixtvisit, så hade vi ändå varit där. Okända som vi var, kunde vi inte få se så mycket av sevärdheterna, ty där som i engelska städer var det tyst och stilla på söndagarna.

Vi räknade ut, att eftersom det på lördagen hade kommit färskt kött och färska grönsaker, så hade nog kocken lagat en delikat färsksoppa till middag. Vi uppsökte därför vår körkarl med kabelvagnen och han hade inget emot att transportera oss tillbaka till Geelong igen.

När vi väl var ombord, var maten kall, eller åtminstone inte så varm som den skulle vara, men det var ju vårt eget fel, och inte kockens, för han hade väntat länge på oss, som han sade. När vi kom, låg han på kajuttaket och hade det bra, sov och snarkade så det skakade i hela skutan, men med en liten puff var han snart på benen igen, och

om några ögonblick var maten varm, vilken vi förtärde med god aptit.

På kvällen var vi ombord på en annan norsk bark och hälsade på gutterna där; den skutan var från Stavanger. Liksom vår lastade den även vete på England, men den var nästan färdiglastad, så något sällskap blev det det inte av den gången.

Under överresan från Afrika hade andre styrman och en matros, som var något skräddarvulen, påbörjat en ny fock av den tjockaste bomullsduken, som de nu höll på med att göra färdig. Eftersom vi skulle gå runt "hornet" behövdes det grejor som höllo. Även i riggen var det en del att efterse både med skot, gårdingar och gigtåg, och framförallt den tåt, som kallas pert, den som man står i när man arbetar på rårna med segel, och även annat förekommande arbete.

Den nya focken slog vi under innan vi lämnade Geelong. Seglet var styvt som horn när det var torrt, hur skulle det då bli när det blev genomvått och kanske fruset. Det är alltid svårt med hampsegel när de blir våta och frusna, i synnerhet större segel, men ännu värre är det med bomullssegel.

Med de norska färgerna under mesangaffeln lämnade vi Geelong och resan fortsatte norr om Nya Zeeland. Varje middag drog befälet ner solen till horisonten, för att se när klockan var tolv. Efter positionen vid föregående dag skulle vi under natten passera 180:e longitudsgraden. Tiden som frivakten inte fick sova på förmiddagen, hade då blivit 12 timmar, alltså en hel dag. I dag hade vi torsdag med ärter och fläsk, enligt veckans matprat, och i morgon skulle det vara fredag enligt almanackan, men det tog stopp. Vi fick nog vara snälla och inmundiga ärter och fläsk en torsdag till i samma vecka, för att komma överens med almanackan och även med matpratet.

Socker- och smörransonerna hade varit otillräckliga förut — i synnerhet socker — när det endast var sju dagar i

veckan. Hur skulle det då gå, när det blev åtta dagar? Sockret hade alltid tagit slut på torsdag, men då hade man bara fredagen och halva lördagen, innan det blev sött igen. Men nu kom det en extra dag och stack emellan. Lyckligtvis är det bara en vid varje världsomsegling, men det kan vara nog.

På eftermiddagen gick vi i samlad trupp akterut och uppvaktade skepparen och klagade vår sockernöd, men han bara skrattade åt oss och sa, att om vi var snälla, skulle vi få igen den extra dagen på hemresan. Därmed fick vi nöja oss.

Att det blir en dag mera, eller rättare 12 timmar, när man passerar 180:e longitudsgraden, är ingen mystifikation eller skepparhistoria, som någon kanske tror, utan det har sin naturliga förklaring. När klockan är tolv på dagen vid Nya Zeeland, där gradstrecket går, är klockan bara tolv på natten vid Greenwichs 0-meridian i England. Och således är de 12 timmar före enligt europeisk tid.

Runt Kap Horn.

För full västlig storm fortsattes seglingen över Stilla Oceanen mot Kap Horn. Röjlarna var fast, och det såg ut som om vi skulle få ta mera segel, väldiga sjöar, som såg ut att begrava allt som kom i deras väg, tornade upp sig akterut. Åtta glas (kl. 8) på kvällen bärgade vid bramseglen, vilket var ett hårt arbete i den akterliga vinden. De uppgigade seglen stod ut från rårna som stora ballonger. Man fick hålla sig i gårdingarna och kasta sig ut i luften på förkant av seglet för att dämpa det, medan andra stod i perterna och passade på med sejsingar och halade in den slacka delen och gjorde fast efter hand. Vi kom lagom ner från bramseglen, när vi fick giga upp storseglet, vilket ej var det lättaste jobbet, genomsurt som det var av överspolat vatten, som fanns i överflöd.

Antingen man var på däcket eller till väders var det lika livsfarligt. Sydvästen smet efter ansiktet som skygglappar på en häst, så man varken hörde eller såg. Hade man varit oförsiktig och gått till väders och ej satt något om oljerocken, en rem eller dylikt, och rocken fylldes med luft, så att man såg ut som en balong, då hade man jämt göra att hålla sig fast. Var man pigg på en luftfärd, var det bara att släppa taget och ge sig ut i det blå.

Den orkanlika stormen hade tilltagit. Barometer och termometer följdes åt nedåt. Efter storseglet fick vi ta förmärsseglet. Först skulle det revas, men det blev fastgjort i stället, som nog var det klokaste. Stormärsseglet gjordes fast utan vidare. Vid nedkomsten på däck slog rorsman

åtta glas, klockan var då tolv. Hela förnatten hade båda vakterna varit i arbete med segelbärgning. Trots den hårda och kalla vinden var vi alldeles genomvåta av svett. En av pojkarna hade stuckit fyr i kabyssen och satt på kaffe, som vi drack innan vi gick till kojs, medan styrbordsvakten fick vara på däck ännu i fyra timmar.

För att vara beredd att bärga focken, som styrman hade sagt, fick stövlar och oljekläder hänga på när vi kojade, ty efter som det såg ut kunde vi bli utkallade vilket ögonblick som helst. Vinden hade dragit sig mer åt norr och havet såg ut som en kokande häxkittel.

Under morgonvakten skulle vi enligt loggning ha passerat Kap Horn, som ligger på 57 grader sydlig bredd. Någon sol hade vi inte sett på flera dagar och således kunde vi inte få någon bestämd position. Åtta glas (kl. 8) på kvällen brassade vi upp rårna bidevind för babords halsar, och focken var också mogen för bärgning, men vilket arbete! Det var precis som att börja riva på ett plåtstycke, ty seglet var vattendränkt och delvis isbelagt. Så mycket lösa ändar som fanns ombord satte vi upp som gårdingar, och efter ett ihärdigt rivande och halande fick vi slutligen bukt med det hårda seglet, men då fanns ej mycket kvar av varken fingertoppar eller naglar.

Vinden var stick i stäv och temperaturen var under noll. Isbildningar började synas, både på däck och den överspolade riggen. Även förstagseglet var isbelagt, och stod styvt som en trävägg, perterna på underrårna var så hala att man kunde åka kana på dem. På halvdäck var det fullkomlig skridskois, vilken vid varje överspolning ökade i tjocklek.

Två oljepåsar på långa spiror hade vi utlagda i lovart för att dämpa den höga sjögången, men det kunde lika gärna ha varit vatten i påsarna, för inte tror jag att det kom en droppe i havet. Efter vad vi kunde se, så förde den starka vinden oljan direkt på fartygssidan, medan de våldsamma sjöarna fortsatte sin obrutna färd.

Vid vaktombyte åtta glas (kl. 4) på morgonen, stod babordsvakten klar att törna ut. Sjöstövlar och oljebyxor hade varit på under frivakten, jag stod just och knäppte oljerocken, sydvästen hade jag under armen, när vi fick höra ett öronbedövande brak, ett brak som överröstade orkanens tjut. Vi rusade på lä skansdörr som vanligt, men den var blockerad av vatten. Dörren tog ej så tätt, utan vattnet sprutade in genom springorna. Vi sprang då till lovarts dörr för att komma ut, ty vi visste ju inte vad som hade hänt på däcket. Skutan var kanske i sjunkande tillstånd och vi kunde ju bli dränkta som råttor i en fälla. Under tiden hade jag fått på mig sydvästen. Ut genom lovarts dörr kom vi lagom för att ta emot nästa brott, vid vilket vi trillade alla i en hög i det brusande vattnet, som fyllde återstoden av däcket.

I mörkret kunde vi inte se vad skada som åstadkommits i samband med braket, men i lä såg det besynnerligt ut. Förbrassarna hängde slacka ett gott stycke ut i sjön. Att det var något galet med brädgången det kunde vi förstå, men vad? Vattnet, som stod högt upp mot riggen, skvalpade fram och tillbaka. Inte visste vi heller om skutan var läck. Hon låg alldeles som död i flera minuter, full av vatten, iskallt vatten.

Men skepparen, som även hört braket, kom upp på däck. Det var inget annat att göra än att vända, men att vända med däcket fullt av vatten var ju inte så lätt. Storbrassarna fanns ju på det isbelagda och hala halvdäcket, men för att få tag i förbrassarna, som på egen risk hade gett sig ut i ”Stilla” Oceanen, behövdes det tränade vinterbadare. Jag hade ju mina försegel, men de voro inte så många. Det var bara förstagsseglet, och det var som om det varit gjort av plåt och orkade varken klatscha eller slå. Blocket, som skotet skulle löpa igenom, var en enda isklump. Att jag fick den ena kallduschen efter den andra betydde ej så mycket, för jag kunde inte bli blötare än jag var, om jag så hade fått hela havet över mig.

När vi fått skutan runt, hängde brädgången i en bukt utombords på en sträcka av ungefär fyra meter mellan fock- och storriggen. Tre-tums järnstöttor var avklippta som halmstrå vid däcket; lästången, som var av teakträ, 4 tum tjock och 8 tum bred, var splittrad på flera ställen. Om skutan var läck, kunde vi inte undersöka, ty att ta av någon lucka var alldeles omöjligt i sådant väder, det var detsamma som att dränka både skutan och oss fullständigt.

Brädgången riktade vi upp så gott vi kunde, och surrade fast den med kättingar och ändar. Timmermannen gjorde träkilar som han med tjära och drev tätade med där det såg något misstänkt ut. I närmare fyra veckor låg vi och skumpade och sumpade fram och tillbaka, ibland för revade segel och ibland för hela märssegel och fock, men den motiga vinden ville aldrig ta slut. Framåt kom vi inte, vi drev bara söderut i snötjockan. Vid varje vaktombyte var det alltid något extra att göra, antingen reva, sätta eller göra fast segel.

I skansen var det kallt och ruskigt. Våta kläder hängde överallt, men det allra nödvändigaste av underkläder och strumpor hängde vi upp i kabyssen om nätterna, övriga kläder fick vi ligga med i kojen och torka.

En morgon, när vi var uppe och stack ut revet på stormärsseglet, fick vi se något hemskt, toppar av isberg hade vi runt om oss, men i tjockan hade de ej kunnat upptäckas nere från däck. Vi var faktiskt instängda i en fälla, men det var ju tur att skutan ej gjorde någon fart, ty då hade väl varken jag eller någon annan kommit undan med livet.

Men allting tar slut och det gjorde motvinden också. Vinden gick över till sydlig, och luften klarnade vid middagstiden. Revet i förmärsseglet och även focken stacks ut, och seglet sattes fullt. Luften klarnade mer och mer, och vi lotsade oss ut förbi de förrädiska isbergen och styrde nordvart. Vi hade då drivits så långt söderut som till den 65:te breddgraden.

Även bramseglen hade blivit satta. De hade inte varit

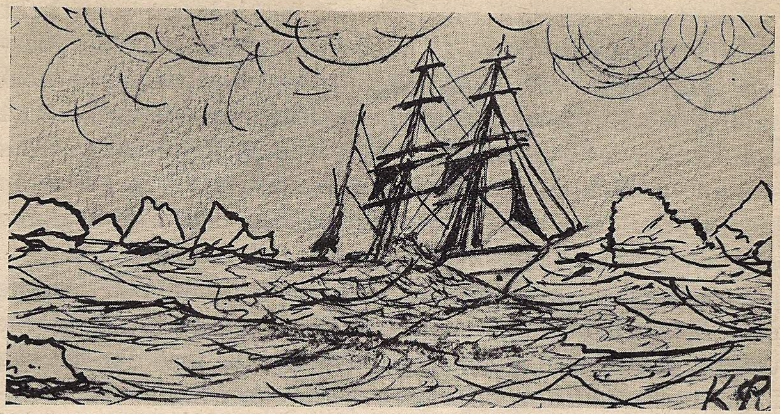

rörda under en hel månad. På kvällen sattes också storseglet; till att börja med kunde vi inte skota de frusna och skrynkliga seglen så hårt, utan detta fick vi göra efter hand. Vinden gick senare över på sydväst och förde oss med god fart mot varmare breddgrader.

Från Australien hade vi en passagerare, en norsk segelmakare, som ville "hjem" till Norge, till de "höje fjeld" för att se dem ännu en "gang" innan han dog, men han fick aldrig sin önskan uppfylld, ty han avled under resan och begravdes i södra Atlanten.

Den friska sydvästen hade fört oss som ett skott in i sydostpassaden. Min sydväst, som jag hade under armen vid Kap Horn, hängde nu på fockstaget för vädring, och vinkade av hjärtans lust farväl till det stormiga hornet och de kalla och farliga isbergen.

Den extra dagen, som vi hade fått när vi passerade 180:e longitudsgraden, som skepparen lovade att vi skulle få tillbaka under hemresan, hade vi totalt glömt bort, när vi kom i våra gamla gängor. Den kom nu som en stor överraskning, ja, den kom så oväntat, att veckans matprat liksom trissade runt i kockens huvud, som inte kunde bli klok på vilket han skulle hoppa över, stockfisken eller sluringen.

Så fick vi då äntligen varma och soliga dagar, vilket så väl behövdes för alla våta kläder, som vid torkningen blivit alldeles styva och vita av saltvattnet. Allt som var löst i skansen hade vi plockat ut på däcket, backen var överbelastad av madrasser, som blivit fuktiga genom att vi legat på dem med våta kläder. I riggen hängde kläder i alla möjliga fasoner och årsmodeller; det liknade en riktig utställning.

Efter en tids segling närmade vi oss Ekvatorn. Den ena regnbyn avlöste den andra, vilket blev ett bra tillskott till vårt vattenförråd. Nu kunde vi tvätta saltet av kroppen, och även de saltmättade kläderna kunde vi skölja upp.

Resan fortsattes över nordatlanten. Vi hade passerat Azorerna och en kväll fick vi sikte på Lizards fyr och sedan hade vi inte långt till destinationsorten, som var Plymouth, där vi lossade vår last, och fortsatte sedan till Kristiania i Norge, där skutan lades upp och vi mönstrade av.

Världsomseglingen var därmed fullbordad och den hade tagit en tid av ett år, fem månader och nio dagar.

Antwerpen, den värsta bland hamnstäder.

I Kristiania tog jag in på ett hotell med namnet "Steruds Hotell", och åt på en billig sylta. Fastän jag hade rätt gott om pengar, ville jag inte slösa för det. En del pengar skickade jag hem och resten behöll jag, ty jag visste ju inte vad kommande tider hade i sitt sköte.

Men tiden blev lång. I 14 dagar gick jag och trampade ut "Karl Johan", så den blev både längre och bredare, och jag hade nästan tänkt göra sällskap med pengarna hem och inte längre gå och nöta gatorna i Norge. Men så en dag träffade jag ett par norske gutter, som övertalade mig att följa med till Antwerpen. Där skulle man få chans med detsamma. En av dem hade varit där förut och fått jobb så fort han kom dit.

En båt skulle avgå redan nästa dag till Antwerpen, och vi kom överens om att nästa morgon mötas nere vid båten, som hette "Prospero". På kvällen packade jag ihop mina grejor för att vara klar, och gjorde även upp med hotellet. På morgonen bar det iväg och efter att ha legat i en ordentlig säng i fjorton nätter, var jag nu åter ute på det villande havet. Överresan blev nästan i Kap-Hornets tecken. En väldig novemberstorm hade blåst upp när "Prospero" stack näsan ut i Östersjön. Gång på gång dök hela förskeppet under vattnet. Bryggan överspolades och även akterut fanns det Nordsjö-vatten. Så fortsatte det ett par dagar, men vi, som ej behövde vara med om någon revning eller segelbärgning, kröp bara ner under däck och väntade på bättre väder, vilket också kom när båten stävade in i Shelde-floden, inloppet till Antwerpen.

Det var mitt första besök i den beryktade hamnstaden; denna stad, som hade rykte om sig att vara den värsta bland hamnstäder. Ett virrvarr av master och rår var det enda som mötte blicken från sjösidan, när man kommer med båt Shelde-floden uppför. Två stora emigrantbåtar låg vid kajen åt floden till. Här är en mycket besvärlig tilläggsplats, särskilt med förtöjningarna, när tidvattnet stiger och sjunker.

I denna stad bodde jag i tre månader. Hade jag tänkt att det skulle bli så långsamt, hade jag väl rest hem i stället. Förståndigt nog tog vi in på "Skandinavian Sailors Home". Ifall pengarna tog slut där, kunde man få hjälp om så behövdes. Hade vi gått till ett vanligt "boardinghouse" hade vi väl blivit utsparkade, när pengarna tagit slut. Vi var nog ett tjugotal som bodde där, det var ju på på vintern, då det var dåligt med jobbet. Det kom nog in skutor, men först skulle de lossa och det tog tid. Också var det många före oss, varför det var gott om ledigt sjöfolk. Hela sta'n var full av "sailors". Vårt dagliga göromål blev därför att springa runt dockorna och höra efter jobb och stå i kö vid konsulaten. Om kvällarna var det antingen att krypa till kojs eller också uppsöka något av de hundratals förlustelseställen som besöktes av sjöfolk.

Den mest beryktade gatan i Antwerpen var Skipperstraat, en lång, krokig och smal gata, med krogar och danshus innanför varje dörr, men det största och mest beryktade danshuset var "Svarta katten", vanligen kallat "Black Cat". Utanför dinglade i en rostig järnställning en gul skylt, på vilken var målad en svart katt. Där var det alltid liv och rörelse om kvällarna, musiken spelade, det sjöngs, pratades och skrålades på alla tungomål. Att komma till ett bord var omöjligt i den packade massan av dansande, som stod på ett ställe och hoppade och trampade varandra på tårna. Den fräna och blandade tobaksröken stod som ett tjockt moln över hela lokalen, som var till trängsel fylld.

Med en viss försiktighet fick man gå in på ett sådant ställe. Det dugde inte att sätta sig vid ett bord och dra upp och vifta med en massa pengar, då fick man snart sällskap, ett sällskap som var mindre tilltalande och som ville bjuda sin nyförvärvade vän på en drink. Hade han då inte ögon med sig, kunde det hända att i ett obevakat ögonblick det föll ett oskyldigt pulver i hans glas, och så var han såld.

I dessa hamnstäder finns det en massa löst slödder och ljusskygga individer, som man får akta sig för att komma i beröring med, folk som inte skyr vilket brott som helst, och som inte lever på annat än att lura ifrån en stackars sjöman hans surt förvärvade pengar. Det har hänt i en sådan plats att avmönstrade sjömän blivit av med hela sin avräkning på en enda kväll, och även kläder, ja kanske också livet.

Julen firade vi på Skandinaviska sjömanshemmet. Där hade vi en stor julgran, som tändes varje kväll när vi åt kvällsmat. Trettondagskvällen fick vi vara med om plundringen. För att spara arbete med nedplockningen av godsakerna, lades granen varsamt ned på golvet och var och en fick ta vad han ville. Med ransoneringen blev det hur som helst. Den ene fick mycket, den andre litet och den siste, fick väl knappast något, det berodde precis på hur stor fingerfärdighet man hade.

Jag var också med på en julfest i Skandinaviska kyrkan, men där gick det mera stillsamt till väga. Efter gudstjänsten serverades kaffe med dopp och även julklappar utdelades. Julklappen, jag fick, tyckte jag var mycket värdefull. Det var nämligen ett par armlindor, som man lindade om armleden för att skydda den. Vid halning av ändar och brassar låg alltid kanten på oljerocken och nötte, så att det blev vattenblåsor och även sår. Men den välkomna julklappen avhjälpte dessa obehagligheter.

Under den långa väntetiden i Antwerpen hade en av mina reskamrater från Kristiania tröttnat på att gå i den stora

hamnstaden. Hans pengar hade också tagit slut, varför han fick skriva hem efter respengar. Den andre, som hette Harald, och jag höll ut — och en dag i början av mars år 1895 slog äntligen befrielsens timma. Vi hade fått en chans.

En förmiddag mönstrade vi i en norrman med namnet ”Elise” av Lillesand. Hon var en av de många engelska skutor, som gick under norsk flagg. Skepparen var norrman men gift med redarens dotter i England.

Vi voro destinerade till Santos i Brasilien och lasten bestod av cognac och genever.

Tung och grå kom den kyliga dimman smygande in från Nordsjön, när bogserbåten släppte oss utanför Vlissingen. Dessförinnan hade vi satt alla segel och med alla klutar i topp, stävade vi för en frisk nordan genom Engelska kanalen. Jag hade då varit i norden en hel vinter med snö och kallt, men nu gick färden söderut till de varma passadvindarna igen, där jag trivdes bättre.

Mina gamla kojkläder, som var med vid jordenruntseglingen, offrade jag åt Kristianiafjordens skummande böljor, och även andra persedlar, som ej var av något värde. Nu hade jag full uppsättning av nya kojkläder med ny halm i påsen och även annat nytt i klädväg.

150 francs blev jag skyldig för ledigheten i Antwerpen och dem betalade jag igen när jag kom tillbaka dit.

Den nordliga vinden förde oss med god fart nedåt Biscayabukten, men där tog den slut och vi fick motvind men ingen storm, som annars brukar vara det vanliga. Röjlar och bramsegel voro visserligen fast, men inte mer, och efter några dagar seglade vi för fullt igen. Troligen hade vi kommit in i passadvinden, där ingen växling i segelmanövrerna behövs. Där kan rår och brassar stå orörda i flera veckor, och ingen utkik behövs heller, för mötande fartyg äro sällsynta.

Men när vi kom närmare Ekvatorn förändrades omgivningen. Här fick vi en stiltje i flera dagar, senare hårda

regnbyar. Som vanligt förstärker man vattenförrådet när man ligger under linjen, men vattensamlingen blev dålig, beroende på de ofta förekommande stormbyarna, då segelbärgning måste komma i första hand.

Havskungen fick inte heller ligga på latsidan. Inte mindre än fyra gröngölingar, som inte hade varit i kontakt med Neptuns rättvisa, blev nu insmorda med tjärborsten och skrapade med ett rostigt tunnband, varefter de fick en dusch i blötbaljan.

Medan de nyrakade tvättade den envisa rakkrämen av sig, fortsattes seglingen söderut, med loggning en gång i vakten, vilket jobb någon av styrmännen skötte om. I segelskutor loggades det alltid för hand på den tiden, vilket jag nu vill låta läsaren veta hur det tillgår. Mellan stöttorna på räcket på kajuttaket hängde en rulle i ett par segeldukssstroppar. På rullen var upprullad en smäcker lina, ungefär av en klädlinas tjocklek, och med knopar med ett visst avstånd mellan varje knop. I ändan på linan satt en tunn trekantig träbit, som kallas för skädda, vilken med tre sladdar var fästad i linan. Rorsman höll för det mesta logglaset, och en annan man av besättningen höll rullen. Styrman tog sedan skäddan och en del av linan och slängde ut den över lästången. När första knopen passerade ropade styrman ”törn” och i samma ögonblick vänder rorsman glaset upp och ner. När glaset var utrunnet ropade rorsman ”stopp”. Den knopen, som passerade relingen stoppögonblicket, angav således skutans fart. Om det skulle falla rorsman in att tappa sugen eller slumra till ett tag kan skutan således komma upp i en hiskelig fart.

Några veckor senare fick vi den brasilianska kusten i sikte. Vi hade då inte långt till Santos, bestämmelseorten. Lotsflaggan var hissad på förtoppen — och om en stund gigade vi upp storseglet och brassade back på storen, medan lotsen gick ombord, varefter seglingen fortsattes in i hamnen, där vi ankrade och beslog alla segel. Seglingen var slut för denna resan och därmed sjövakterna.

Nästa dag halade vi in till kajen, och gjorde klart för lossningen. Hissgrejor riggades upp och vinschar gjordes klara, presenningar och luckskalkningar avtogos, stora kackerlackor, som hyrt billig bostad i hörnen på presenningarna, blevo uppsagda och sprungo villrådiga omkring på däcket utan tak över huvudet, för att leta reda på en annan, lugnare bostad.

Morgonen därpå började vi med lossningen av spritlådorna. Början gjordes i storluckan. Där var vi tre man att slå om stropp och kroka på. När vi hade törnat till efter middagen hittade vi en låda som troligen hade varit uppbruten. När vi öppnade den låg det en tomflaska, ett par stora järnbultar och några kolstycken i den. Det var första upptäckten, men ej den sista. Gång på gång hittade vi lådor, som varit öppnade. De flesta fanns i storluckan, men vi lossade cognacslådor och geneverlådor och lådor med både järn och kol i ända tills vi kom ner i kölsvinet. Utbytet hade troligtvis skett under lastningen eller under någon föregående transport. Men det var ju inte utbytt mot vatten som i Vimmerby, utan med det som var starkare och hårdare, nämligen kolstycken och järnskrot.

Efter slutad lossning halade vi skutan till en annan kaj, som såg ut som en stor stenhög. Ur denna stenhög fick vi själva ta ombord vår ballast. I land var vi inte mycket, ty vi var rädda för gula febern. Titt som ofta såg vi sjukbåten när den kom och hämtade sjuka från fartyg med den gula pestflaggan på förtoppen, sjuka som kanske fick sluta sina dagar i det främmande landet och aldrig mera se sina kära där hemma.

I Santos hade skepparen ej tagit ombord någon ny proviant, ty resan skulle inte bli så lång. Medan vi låg i hamn hade det också varit sparsamt med det färska köttet och även grönsakerna och nu fick vi fortsätta med det salta köttet och fläsket, som ej var ransonerat, men vi hade ju konserver att blanda upp det salta med.

En hemsk resa med döden ombord.

Efter några dagar var vi klara att lämna Santos. Den korta resan skulle gå till Buenos-Ayres, för lastning av vete tillbaka till Antwerpen. Bogserbåten låg klar långs sidan, vi lossade förtöjningarna, båten börjar trilla med snurran, seglen lossades och sattes och vi kom ut i öppen sjö där vi halade in kabeln och fortsatte resan söderut.

Men vi hade inte varit till sjöss mer än något över ett dygn, när skepparen började klaga över att han hade ont i benen och även feber. Enligt läkareboken liknade symtomen beri-beri, och som behandlingsmetod föreskrevs varma färskvattensbad. Vi hade ombord två större tankar och en mindre, men den senare var nästan tom. Kocken fick då i uppdrag att värma vatten till skepparens bad. Han tog då i en av de större tankarna. Dag efter dag värmde han vatten, men skepparen blev inte bättre för det, utan tvärtom sämre.

Andre styrman började också jämra sig om benen och samtidigt utbröt en häftig storm. Vi hade i stort sett intet annat underslaget än s. k. sommarsegel, som ej tålde någon större påfrestning. Röjlar och förbramseglet, som kanske var av de sämsta, rök i ett enda tag. Frivakten blev utkallad för segelbärgning, trasorna på de söndergångna seglen gjorde vi först inget åt, ty vi hade annat att göra. Varenda klut förutom storundermärsunderseglet gjordes fast i ett enda kör. Sedan firades rårna till de trasiga seglen och vi var uppe och samlade ihop det som var kvar.

Men den sydliga orkanlika stormen tilltog i oroväckande

grad, de väldiga vågorna, som slogo upp mot lovartsidan, kastade skummet över hela fartyget och högt upp i riggen. Skutan stampade och slingrade förfärligt i de höga brottsjöarna. Styrman, som nu hade övertagit befälet, gav order att göra fast undermärsseglet. För att sedan hålla skutan till vinden, fick jag och en av matroserna order att ta reda på en passande presenning att sätta upp i mesanriggen. Andre styrman, som var en stor och kraftig karl, kunde ej mera vistas på däck utan fick gå och lägga sig. Även förut i skansen började sjukdomen göra sig kännbar; den ene efter den andre stannade kvar i sin koj.

Kocken, som fick mycket att göra med att värma vatten för de sjukas bad, hade fått en man till hjälp, men badningen syntes ej göra någon åsyftad verkan utan kaptenen avled efter några dagars sjukdom. Andre styrman hade också blivit sämre, och förut i skansen var det inte bättre ställt. När kaptenen varit död ett dygn, skulle han begravas. Vi sydde då ihop en säck av ny segelduk vari den döde placerades. Från rummet tog vi upp några stenar av ballasten och lade i botten på säcken, som sedan syddes ihop, utanpå sattes fast en norsk flagga, en planka lades på relingen och på storluckan, varpå den döde lades. Knappt halva besättningen kunde närvara vid vår kaptens begravning. Den stod med blottade huvuden, när styrman läste en kort bön, därefter lättades plankan i ena ändan och liket gled ut i det upprörda havet.

Vid ett vaktombyte var vi inte mer än tre, som kom ut ur skansen. Styrman hade nu också blivit sjuk, så han blev kvar i bädden. En natt kl. 12 dog andre styrman. Det var då bara kocken och jag som hängde ihop. Nu fanns det inte manskap längre att sköta rodret utan det blev surrat.

Av den 15 man starka och friska besättningen, som lämnade Santos, var det endast kocken och jag som inte var sjuka. Hela den övriga besättningen var ur funktion.

Följande natt begravdes andre styrman. Stor och grov kropp som han hade, var det besvärligt att få upp ho-

nom ur hans hytt — vi var ju bara två. Medan jag sydde ihop säcken var kocken nere i rummet efter sten. En flagga sattes fast på liket innan det försvann i djupet.

Efter varje begravning syntes stora stim av hajar runt skutan vilka gick där och nosade och trodde att de skulle få en bit med, men vi lade mycket sten i säckarna, så jag tror inte att de kunde få tag i något.

Jag och kocken var ännu i form, men han sa att benen började bli så konstiga. Hå, hå, tänkte jag, då är han snart färdig. Genom allt badande hade vattnet tagit slut i den ena tanken och då vi skulle öppna och ta i den andra, visade det sig att den var alldeles tom. Allt vattnet hade av någon oförklarlig anledning läckt ut. Det var en hemsk upptäckt mitt ute i oceanen. Hela besättningen sjuk och inte en enda vattendroppe ombord!

Jag sprang ned till styrman och förklarade saken för honom, men han kunde inte heller förstå vart vattnet tagit vägen, "men gå upp och titta i båtarna, där kanske finns något", sa han. Ögonblicket därefter var jag uppe vid båtarna och rev av kapellen. Ja, nog fanns det vatten, men inte i några större mängder. När jag hade delat ut det ett par gånger bland besättningen var det slut. Jag försökte att samla regnvatten i en presenning när det händelsevis kunde komma en regnby, men alltid gick byn min näsa förbi. Antingen gick den förom eller också akterom. Dropparna jag fick kunde jag nästan räkna. Och förresten, att samla regnvatten i en presenning i sådan storm var inte så gott. När jag tyckte att jag hade en skvätt, kom det alltid en vindil underifrån och lyfte upp presenningen så vattnet flög högt upp i luften, och så var det slut med den glädjen.

Kocken, som varit mitt sällskap de senaste dagarna, hade fått smittan i kroppen och törnat in. Jag var inne och skulle tala med honom, men han bara riste på huvudet. Då förstod jag att han var mycket sjuk, varför jag lämnade honom i fred. Jag var alltså ensam på däcket.

Det tomma och höga skrovet kunde göra kast ibland, så jag trodde många gånger att hela riggen skulle slungas över bord. Hon hade ju inga segel att stötta med och väl var det, eftersom allt manskap var obrukbart. Jag var också mycket rädd för att ballasten skulle förskjuta sig, som så ofta händer i starka slingringar. Titt och ofta kröp jag ner genom akterluckan. I rummet var det mörkt som i en säck, men jag visste var surrningarna var. Jag hade själv varit med om att sätta fast dem, men det var ju sten, så höll bara surrningarna var det ingen risk; värre hade det varit om det varit fin sand, ty den kan rinna som bara vatten i de allra minsta öppningar.

I skansen, bland de sjuka, ville jag inte bo längre, utan jag slog mig ner i kabyssen bland kackerlackorna, där vi förde ett gladare liv tillsammans. Det var inte för värmens skull, jag tog in där, det var nog varmt ändå, men jag tyckte det var så händigt att springa ut om det skulle hända något ovanligt. Visserligen hade styrman erbjudit mig att vara akterut, men där var ju smittan utbredd, och så trodde jag att jag där skulle bli angripen av sjukdomen. Men det kanske inte hade varit någon risk, ty då hade jag väl blivit det för länge sedan. Jag var ju inne i skansen hos de sjuka flera gånger om dagen, och hade även handskats med de sjuka akterut, som dött.

En kväll gjorde skutan en våldsam överhalning, en av sina mest berömda störtdykningar. Men denna var något kraftigare än de föregående, så hela läsidan på däck blev full av vatten. Jag hade hållit huvudet kallt förut, men då blev jag rädd som först. Nu hade väl ballasten gett sig i väg ändå, tänkte jag, men efter några minuter dök hon upp igen och var lika glad. Jag gick då och tände en lanterna och fick även tag i en kättingskrok och gick sedan ned i rummet. Jag visste att för ut, för om ballasten, låg en grov förtöjningskätting, som jag halade fram för att därmed ytterligare förstärka surrningarna. Hela förnatten drog och släpade jag på den långa och grova kättingen, som

jag lade runt de stöttor, spiror och plankor som låg ovanpå stenknotorna.

När jag kom upp på däck efter väl förrättat värv, gick jag in i kabyssen och satte mig, efter att först ha ytterligare sugit musten ur den torra sumpen i kaffekitteln, de enda våtvaror som fanns ombord. Där slumrade jag till för ett tag, och det var ej att undra på, jag hade inte haft någon riktig sömn på flera dygn. Men så fick jag höra smattrandet av regndroppar på taket. Kvickt rusade jag upp och sparkade upp dörren. Det tycktes den ej vara belåten med utan den kom tillbaka med ännu större fart och daskade mig mitt i planeten, så jag blev riktigt vimmelkantig av slaget. Hade jag haft tid hade jag väl domnat av, men det var det jag inte hade. Det uppfriskande regnet hade snart återfört mig till den grymma verkligheten.

I en hast fick jag tag i min vattenpresenning, som jag hade utsträckt på storluckan i beredskap. Med en ända i varje hörn hade jag den fastsatt i nagelbänkarna och med glädjestrålande ögon såg jag det välsignade regnvattnet samla sig i den utsträckta presenningen. Nu kunde jag ge de sjuka en dryck vatten, som de hade ropat efter så länge, och även koka kaffe och té, som ingen hade smakat på lika länge.

Samma dag som den första regnskuren kom, kom ännu en på kvällen, och då hade jag presenningen klar att bara ta emot det välkomna vattnet. Eftersom det varit torrskaffning en lång tid, tog jag av vattnet och lagade ihop några pannkakor — det lättaste i matväg, tyckte jag. Jag hade just fått den första färdig, och stod och avsmakade den om den skulle vara lagom salt eller för söt, när jag hörde tassande steg på däcket och vände mig om. En vit skepnad stod i dörröppningen. Jag blev kall över hela kroppen änskönt jag stod vid den nästan glödheta järnspisen. Var det ett spöke eller vad? Jag såg inte ansiktet med detsamma, utan bara de vita kläderna, som var likadana som de döda hade haft på sig när de blevo begravda.

Men jag drog en suck av lättnad när jag fick se vem det var och hällde ny smet i pannan till ett bak. Det var verkligen en gast, men en levande gast, som känt den ljuvliga doften av härsket smör och hasat sig ur skansen för att se var det kom ifrån.

Av vattnet, som de sjuka fått efter första regnskuren, hade de blivit kryare, och kände sig nu hungriga, ett tydligt bevis på att de var på bättringsvägen. Man skall ju inte sörja för morgondagen . . . och det gjorde inte jag heller, utan jag rörde ihop pannkaksmet av återstoden av vattnet och smidde och viftade med pannkakor till långt fram på natten. Men det gjorde jag gärna, när jag såg en ljusning i allt det sorgliga som förekommit ombord de sista fjorton dagarna.

Under natten hade vinden minskat betydligt. Gasten, som tittade i kabyssdörren på kvällen, och jag satte på morgonen båda undermärsseglen. När det var gjort, orkade han inte mera, utan gick till kojs igen, men en annan av besättningen var då bättre i form och kunde vara på däck en hel eftermiddag. Så länge ratten var surrad och manskapet ej var så bra att de kunde vara på däck, var det ju inget av vikt att uträtta. Segel hade hon så mycket att slingringarna ej voro så svåra. Vattenfrågan var alltjämt den mest brännande.

Styrman var nu så bra, att han kunde sitta i en stol på däck, men benen var fortfarande dåliga; de övriga av besättningen började också stulta omkring på däck, där de kunde hålla sig i. Sedan vi lämnade Santos hade vi inte sett en enda seglare eller annan sjöfarande på hela tiden; det såg ut som om vi skulle få ha hela Atlanten för oss själva.

Men en morgon observerade vi rök och även master, som vi kunde urskilja med kikare vid horisonten. En amerikansk passagerarebåt, kom med full fart stävande rätt på oss. När han kom närmare saktades farten, och några signaler blevo synliga. Ombord på båten tyckte de väl att vår

skuta såg litet besynnerlig ut, ty den låg ju med små segel i så vackert väder. Jag sprang ner efter den internationella signalboken och signalstället. Styrman och jag hjälptes att tyda hans signaler, varmed han frågade om vi behövde hjälp, men vi svarade att någon omedelbar hjälp behövde vi inte! Visserligen hade hela besättningen varit sjuk och två hade dött, men besättningen var på bättringsvägen och vi skulle försöka att hjälpa oss själva, men vi behövde vatten och positionen, ty vi visste inte var vi låg — latituden kunde vi ju få vid middagshöjden. När styrman tog longitudsobservation antingen på förmiddagen eller eftermiddagen fick jag räkna på kronometern, som han hade lärt mig, vilket lydde så här: ettfem, tvåfem, trefem, fyrfem o. s. v. Räkningen fortsatte i samma tempo tills styrman fått solen i en passande ställning. Då ropade han stopp, det sista siffertalet som jag då hade, när styrman gav hals, antecknade jag på ett papper som jag hade i beredskap, och som jag sedan lämnade till styrman, vilken sedan grejade resten. Nu hade emellertid kronometeruret stannat. I all villervallan som varit ombord med sjuka och döda, hade varken jag eller styrman tänkt på att draga upp den. Och så låg vi där vi låg. Men amerikanen hade snart klarat skivan. Positionen fick vi genom signaler men vatten var mindre lämpligt att skicka med flaggor. Under tiden vi hade pratat med signaler hade emellertid en båt satts ut, och kom till oss med ett ankare vatten. Jag jumpade upp på fockrån med en enkel talja och snart var ankaret ombord och vi hade vatten. När nöden är störst, är hjälpen närmast.

Styrman tackade för hjälpen och båten stack ut och återvände till sitt eget fartyg. Passagerarebåten, som legat stilla under tiden, satte maskinerna i gång, hälsade med sin flagga och försvann i ett rökmoln i nordlig riktning. Vi var åter ensamma på havet.

Den torra maten, som varit daglig spis ombord, kunde nu utbytas mot något mjukare. Nu fanns det vatten. En

stor kastrull sattes på med ris och en annan med kött och fläsk. Om det blev frukost eller middag var ej så noga. Så många som kunde åt när det blev färdigt. Även styrman fick sitt riskalas med kött och fläsk.

Han hade förundrat sig många gånger över att inte jag blivit sjuk. Också jag själv var verkligen förundrad. Jag hade inte känt det allra minsta av sjukdomen, utan varit frisk och kry hela tiden. Dagligen hade jag gått bland de sjuka både akterut och i skansen, där atmosfären ej var den angenämaste. Utdunstningarna från de febersjuka stod som ett moln inne i skansen när jag öppnade dörren änskönt att jag hade hela skylightet öppet på taket.

Medan vi åt frukostmiddag hade vinden kantrat och kom från motsatt håll. Vid ratten hade jag riggat upp en pall för rorsman att sitta på när han skulle styra. Med tillhjälp av vinschar hade vi satt fulla märssegel och focken var jag uppe och lossade. Efter det vi hade fått position av den amerikanska båten kunde styrman nu sätta rätt kurs. En man hade placerats vid ratten ock så hade vi kommit i gång igen. För en laber vind styrde vi söderut. Styrman, som nu någotsånär kunde gå ehuru han fick hålla sig i räcket och även anlita stolen, skulle ta första vakten, till klockan tolv och sedan skulle jag ta vid. Fyra man fanns då på däck att byta om vid rodret. Några flera segel skulle vi inte sätta, för det fick gå med det vi hade så länge. Klockan tolv, efter fyra timmars välbehövlig sömn, blev jag utpurrad. Så länge hade jag ej sovit på mången god dag. Jag tog nu ratten och stod där till klockan två, då en annan man avlöste mig.

Kursen var då V. S. V. och vinden in på styrbords låring, men något friskare. Styrman, som varit på däck sedan klockan åtta, gick och lade sig. Eftersom det ej var något särskilt att göra på däck, tog jag tiden i akt och gav mig en generalskrubbning över hela kroppen — något som inte hänt på länge i brist på vatten, och allt emellanåt slängde jag ett öga över backen i utkikens ställe. Klockan

tre avlöste jag rorsman, som då gick och satte på kaffe, vilket skulle vara färdigt klockan fyra. Manskapet hade blivit bättre och vi hade satt sjövakter igen. Styrman hade den ena och jag den andra vakten. Vid vaktombyte åtta glas (kl. 8) på morgonen ville styrman att vi skulle sätta mera segel, men det avrådde jag honom från. Så länge inte folket kunde gå i riggen, tyckte jag att det inte var lönande, ty om det skulle blåsa upp igen så stode vi där. Vi hade i alla fall fulla märssegel, storsegel, fock, två försegel och några mellanstagssegel.

Vi hade nu också nöjet se kocken vifta och slå efter kackerlackorna i kabyssen. Allting hade alltså kommit in i sina gamla gängor.

Seglingen fortsattes med samma segelyta, och en dag fick vi land i sikte. När vi kom närmare kusten hade vi staden Montevideo om babord. Den ligger vid inloppet till La Platafloden. Vi var alltså komna så långt. Vi ändrade kursen till väst och styrde inåt floden. Luften hade blivit disig, så vi kunde inte se land när vi kom längre upp, utan vi fick kasta lodet allt emellanåt. Det var väl bara en tillfällig dimbank som låg över vattnet, ty när vi seglat en stund, blev det klart igen, och Buenos Ayres blev då synligt. Nationalflaggan hissades på halvt, och om någon timma ankrade vi på redden på flodens vänstra sida.

Till att göra fast seglen fick jag bara fyra man till hjälp, de enda som något så när kunde hasa sig uppför vevlingarna. Att få något av seglen upp på rårna var ju inte tänkbart, utan de blevo hängande under rårna i stora bukter, och följaktligen räckte inte sejsingarna till. Jag fick gå ner och ta reda på så många lösa ändar som jag möjligtvis kunde få tag i och surra runt både segel och rår, för att dom inte skulle blåsa loss. Vi kunde inte veta eller vara säkra på vad väder det kunde bli.

Framåt eftermiddagen kom hamnmyndigheter och läkare längs sidan men endast läkaren tordes gå ombord. Hela besättningen blev undersökt, och alla förklarades

sjuka utom jag. Skutan skulle ligga i karantän i fjorton dagar med gula Q på förtoppen — den flagga som användes vid smittosam sjukdom ombord i ett fartyg.

På kvällen kom sjukbåten och förde de sjuka i land till sjukhus och jag fick ensam stanna ombord. Det var ett sorgligt avskedstagande, när de lämnade fartyget. Vi hade kommit så bra överens, både befäl och manskap, unga och käcka pojkar som de voro allesammans. Men det var ju inget att göra åt saken. Nästa gång kunde det kanske vara min tur.

När jag blivit ensam ombord, lade jag även av det andra ankaret och stack ut kätting, så det ej var många maljor kvar i kättingsboxarna, ty jag visste att det kunde blåsa upp även på La Platafloden. Då var det bra att ha de båda draggarna i botten och helst när jag var ensam ombord.

Det mesta av sina kläder tog de sjuka med sig i land. Det var endast några utslitna underkläder och kojkläderna som lämnades kvar, vilka jag med det första tog och kastad överbord. Jag rensade upp både i skans, hytter och akterut. Allt fick La Plata ta hand om. Inte en enda klut som de sjuka hade legat på lämnade jag kvar. Jag offrade till och med mina egna kojkläder, som hade legat i skansen, under det sjukdomen hade varat; de hade kanske fått en släng av sleven fast det inte tagit på mig.

Läkaren, som var ombord, hade strängt förbjudit att ingen fick komma ombord och inte fick jag komma i beröring med någon från land, fast jag var kry som en lax. För den skull hade vi, innan besättningen lämnade fartyget, satt en mindre båt i sjön, som jag hade liggande akterut, och i den lades proviant o. d., som kom från land.

Dagen därpå kom en båt längs sidan med några mörkhyade argentinare. De gestikulerade och viftade med armar och händer och skreko ”manche, manche”. Efter vad jag kunde förstå, så skulle det vara proviant som de hade, och som de fick lägga i båten som jag hade liggandes ak-

terut. I båten, som jag sedan halade upp, låg mycket både smått och gott, däribland ett stort färskt köttstycke, flera sorters grönsaker, potatis och frukt i alla möjliga fasoner och även riktigt smör. Men det fanns också något annat: ett rökverk som jag skulle sätta in där de sjuka hade bott.

När jag hade fått så mycket god mat ombord, nedlades allt arbete för dagen, och jag ägnade mig i stället åt den ädla kokkonsten. En kastrull potatis var snart påsatt, och medan jordäpplena puttrade karvade jag till några stora sjömansbiffar, som jag stekte i smör och lök så det luktade gott över hela La Platafloden. Efteråt kokade jag kaffe, men inte på Gevalia eller mors blandning, utan på äkta Santos. Akterut var jag och hämtade en cognacsplunta som jag såg i ett av skepparens skåp när jag gjorde razzia efter nedsmittade kläder. När det skall vara riktigt fint skall de ju vara kaffe och cognac efter maten.

Nästa dag vaknade jag inte förrän på kvällen när jag blev hungrig, men då satte jag fart på köttstycket igen, som jag för värmens skull hade upphängt i det svala lastrummet. Men då tog jag grönsaker med och tillagade en delikat rätt som jag hade hört andra kockar benämna fricassé, och kokade te till efterrätt.

Morgonen därpå satte jag igång med rökningen. Alla sprickor i skylight, ventiler och dörrar tätades med drev och bomullsgarn, så att det skulle vara riktigt tätt, varefter jag tuttade på och bommade igen dörrarna, vilka tätades utifrån. När alla dörrar var igenbommade, slog jag ner mina bopålar i Sydamerika eller rättare på storluckan, där jag satte upp en bungalow av gamla segel med sovrum och matvrå men utan både fönster och dörrar. Akterut hade jag hittat en hängkoj, som kom mig väl till pass. Vems den hade varit visste jag inte och det gjorde ju detsamma, jag bara lånade den för tillfället och den hängdes upp i sovrummet.

I kabyssen brydde jag mig ej om att sätta in något desinfektionsmedel, och inte trodde jag att det behövdes hel-

ler, ty kackerlackorna, som hade sitt hemvist där, såg då inte ut att ha ont i benen. De var rätt livliga och sprang vilt omkring och tog långa skutt av förtjusning när de fick se mig. Och så var jag ju tvungen att laga mig litet mat ibland. Men det blev inga långkokar. Den vanliga skeppskosten förekom nu inte mera med ärter och fläsk o. d.; nu var det bara argentinsk mat, med grönsaker, kött och frukt som jag ej sparade på.

Jag tyckte att jag hade det gansk bra och lugnt. Vädret var gott, soligt och varmt om dagarna men något kyligare om nätterna. Då kröp jag in i min koj, där jag kunde ligga hur länge som helst utan att bli störd. Ingen utpurrning vid åtta glas, inga kommandoord hördes på däcket, allt var tyst och stilla ombord. De enda levande varelser, jag hade att prata med, var kackerlackorna, som ofta gjorde ofog för mig i kabyssen, där de skulle lukta och smaka på allting, och ibland lämnade både vingar och ben och kanske hela kroppen i sticket, när de blevo överraskade med en klatsch.

Två dagar i veckan fick jag färsk proviant ombord, således behövde jag inte svälta medan jag låg i Argentina. Ibland kunde jag också ta ett dopp i La Plata, men bara inne vid fallrepet, för jag hade en dag sett sådana där älsklingar som går med ryggfenan över vattnet och som ej är så behagligt att komma i beröring med. I synnerhet när de kommer så långt att de vänder upp den vita buken, då kan det vara försent att dra hasorna till sig.

När det hade stått tillbommat i åtta dagar, öppnade jag för vädring och även för att ge de överlevande bacillerna en chans att fara sin kos. Nästa dag satte jag i gång med rengöringen, vilket ej var det minsta arbetet. Jag lagade till en pyts med sodavatten — vatten behövde jag ej spara på ty jag hade hela La Plata att ta av och det räckte långt. Jag skrubbade och vaskade överallt, i varje kyffe och hörn, så färgen följde med på somliga ställen. Andre styrmans hytt blev illa åtgången av sodavattnet och även

i kockens krypin såg det inte bättre ut, men det blev åtminstone rent, och det behövdes nog efter en sådan sjukdom. Eftersom jag hade gott om tid snokade jag igenom hela färgskåpet och hittade till sist en pott med grön oljefärg, och uppbjudande hela min artistiska målarkonst, försatte jag snart de färglösa hytterna i ett ljusgrönare skick.

Jag hade snart klarat vaskningen, och det var bara däcket kvar. I vanliga fall behöves det fyra man till detta, en att hala vatten, denna har då en görling uppsatt på en av underrårna och en segeldukspyts att hala vatten med, två man till att skrubba och den fjärde till att spola. Jag var emellertid ensam om allt detta, så det gick inte så fort. Jag hade icke heller någon brådska, utan det fick gå så fort det kunde. Solen hade också varit ovanligt varm de sista dagarna, så jag var lika våt av svett som av vatten, men jag hade inte så mycket på mig heller: ett par tunna dongeribyxor, uppkavlade till knäna, kroppen för övrigt brun som ett fullblod, barhuvad och barfotad, och med ett svajigt helskägg av obestämd färg. Så nu vet ni precis hur jag såg ut när jag bodde i bungalow på storluckan i Argentina.

Skrubbningen och spolningen var färdig. Jag hade också arbetat skarpt de sista dagarna, men så var skutan ren och fin från för till akter, både inomhus och på däcket. Halvdäck och kajuttaket sken alldeles vitt i solgasset. Den nypolerade mässingen akterut sken som solen. I kabyssen hade jag också satt sprätt på't, där jag började med att duscha de sällskapliga och oförbätterliga kackerlackorna med flera pytsar vatten. Sedan satte jag i gång med rengöringen av kökskärlen och kokspisen, som blev svart och blank. Allt skulle vara tip-top, när den nya besättningen kom ombord. Om det var några av det gamla manskapet som kom tillbaka visste jag inte, ty jag hade ej haft någon förbindelse med land på hela tiden. De mörkhyade spanjorerna, som kommit ombord med provianten, kunde jag inte få någonting ur; de bara ryckte på axlarna, när jag

sa' något. Inte ett enda engelskt ord begrep de, och jag var heller inte hemma i deras spanska. Samtalet gick mest på teckenspråket och med en och annan axelmanöver.

Emellertid rullade dagarna i väg, och den utstakade karantänstiden närmade sig slutet. Blott en enda dag återstod av de fjorton dagarna, som hade varit två tysta veckor. Inte en enda människa hade jag haft att prata med på hela tiden. Jag hade endast slagit några drillar på en visstump som kommit för mig i ensamheten. Första tiden arbetade jag inte så mycket utan bara lagade mat, åt och sov, men så tog jag igen skadan mot slutet och arbetade fullt. Om kvällarna låg jag på backen och såg det glödande solklotet rulla ned i La Plataflodens smutsgula vågor.

Solseglet, som var på backen, hade jag tagit ner, för att det inte skulle vara i vägen när vi skulle hiva upp ankarna. Min bungalow, som jag haft uppsatt på storluckan, hade jag även tagit ner, och min hängkoj hade jag hängt upp under solseglet på kajuttaket, ty jag hade ju inga kojkläder så jag kunde lägga mig i skansen. Antagligen är detta den sista kvällen jag sätter på tekitteln och även äter min ensamma kvällsmat, tänkte jag. Rätterna var inte så många. Det svenska smörgåsbordet fanns ej . . . För ovanligheten hade jag dukat i skansen, enär min matvrå på storluckan var borttagen. Det såg inte mycket ut, då jag satte mig till bords. Visserligen fanns det proviant ombord, men jag hade inte haft tid att göra några stora anordningar den sista tiden, utan det fick bli så enkelt som möjligt. Och så skulle snart den nya kocken vara ombord och då blev det väl andra möjligheter.

Nästa förmiddag kom en bogserbåt längs sidan med den nya besättningen, men någon av mina forna skeppskamrater var icke med bland de kacklande och babblande männen, som klevo över lästången. Av den nya skepparen fick jag veta, att de sjuka hade blivit hemskickade några dagar efter det de hade kommit i land. Skepparen, som var en medelålders man, såg hygglig ut. Förste styrmannen

var ganska ung. Andre styrman fanns ej att få, utan det skulle jag bli. Jag hade ju skött den sysslan från Santos och det gick bra, så den sjuke styrmannen, som då var med, hade sagt att jag gott kunde vara i andre styrmans ställe. Därmed var saken klar. Jag skulle då inte längre bo för om masten, utan akter om den aktersta, och det var ju ett bra hopp, men jag var ung på den tiden och kunde ta hur långa skutt som helst! Jag skulle alltså flytta ner i den gröna, nymålade hytten, som jag vaskade så ren, att det var bara träet kvar.

Manskapet "before the mast", som mönstrat för "run over" till Europa, bestod av olika nationaliteter, holländare, tyskar, engelsmän, italienare och skandinaver. De hade ej mycket besvär med sina tillhörigheter, ty de flesta hade bara ett paket under armen och en madrass. Några hade säckar med ett par stövlar eller skor i botten. I en sådan plats som Buenos Ayres går det ej att välja manskap, utan det var att ta vad som fanns, och det hade väl runnaren gjort när han skulle anskaffa besättning. Han gick nog nere i Bocka med en kratta och rafsade ihop vad som fanns att få och då är det ej alltid det kommer sjöfolk med i hopsamlingen.

Den gula karantänsflaggan, som hängt uppe och snärtat i två veckor, natt och dag, både i vått och torrt, var ej mycket kvar av när den blev nerhalad. I stället blev den norska nationalflaggan hissad och smällde och klatschade på mesanmasten i den friska vinden.

Bogserbåten, som kom med den nya besättningen, skulle vänta och dra oss in till Buenos Ayres, så det blev genast att ta ihåll med upphivningen av ankarna. Hela tiden medan jag varit ensam ombord, hade det varit vackert väder, men så fort vi satte i gång ankarspelet, började La Plata röra på sig. Den hårda vinden, som hade blåst upp på några minuter, hade rört upp vattnet till stora, krabba vågor. Det ven och visslade i tackel och tåg, skutan satte och krängde åt alla håll, men bogserbåten var hjälpsam. Den

hade fått kabel ombord och låg och höll skutan så att kättingarna blevo slacka, vilket underlättade arbetet betydligt. Under det skutan legat stilla så länge hade det blivit flera törnar i kättingarna, när hon svingat runt för de olika vindar, som blåst under karantänstiden. Vi fick ett besvärligt arbete med att schackla ifrån den ena parten och ta den runt den andra och sedan schackla ihop igen. Det var ett ovant arbete för de nykomna och härvid uppstod något som liknande förbistringen i Babel, ty man talade en massa olika språk i munnen på varandra. Det var ju inte alla som förstod engelska heller. En del stod bara och såg dumma ut, en del försökte att göra sitt bästa, men fick alltid tag i galen ända och gjorde tvärt emot, eller också något som kunde vara ändå mera tokigt. Ja, ibland kunde man inte gärna hålla sig för skratt, när man såg vilka dumheter de kunde ställa till med.

Omsider fick vi äntligen hem det ena ankaret, men "hu" så mitt renspolade däck såg ut! Lera och modd, som följt med kättingarna upp vid hivningen, skrubbades av innan kättingarna gick ner i kättingsboxarna och rann nu ut över däcket, vilket såg ut som om det blivit överdraget med en tjock lervälling, blandad med tång och annat sjögräs. När vi fick lätt det andra ankaret från botten, satte bogserbåten full fart och fyrade på så att så många som var på backen blev alldeles svarta av den tjocka kolröken, som bolmade in över fartyget. Under tiden haglade svordomar och förbannelser på en mångfald tungomål över både båt, skuta och väder. När vi hade fått upp ankaret till klyset, skulle vi ta i håll med däcksspolningen, så att skutan skulle se någorlunda skaplig ut när vi kom i land. Lersörjan, som betäckte däcket, var hal som såpa och for från den ena sidan till den andra vid rullningarna. Ibland var den i lovart, ibland i lä, och svårt var det att stå eller gå i den slippriga smörjan, i synnerhet för de nykomna, som ännu inte hade sjöbenen i form. Det var ett steppande och balanserande, skrattande och svärande; när någon åkte

på alla fyra med utspärrade fingrar och tår, och ibland åkte alla i en klunga ner i lä, nersmorda och våta. När bogserbåten bolmat en stund kom vi in i lugnare vatten och däcksspolningen kunde avslutas utan vidare missöde.

Det första jag gjorde, när jag kom i land, var att bli av med mitt granna helskägg, som var ungefär sex månader långt, och även skaffa mig kojkläder. Jag skulle nu bo akterut, och sitta vid bordet i mässen och äta. Det blev nog litet annorlunda än i en skans, där man fick passa upp sig själv, men nu var det: "Hyran dräjar och kocken passar upp" i stället för som det annars heter: "Hyran dräjar och kocken backar upp".

Men den gröna färgen i min hytt gillade jag inte, den var allt för grön så man nästan kunde bli smittad av den, vilket jag hade friat mig från förut. Jag talade med skepparen en dag om ommålning och han hade inget emot den. Det blev flera hytter att måla; både skepparens och styrmans hytter borde målas. På kvällen var jag iland och köpte färg. Medan de andra jobbade med lastningen arbetade jag med penseln, det blev ju ingen spegelblank vitlackering, men skepparen sa' att det blev bra, och då så . . .

När vi gick från Santos var det bestämt att vi skulle lasta vete, men det blev ändrat och vi fick lasta Quebracho i stället, ett träslag som användes till garvämnesextrakt och är brunt till färgen samt mycket färgrikt. Om en träbit blev våt färgade den ifrån sig alldeles ohyggligt.

Efter någon tid hade vi lasten intagen och var sjöklara. Bogserbåten låg vid bogen och halade ombord kabeln, förtöjningarna lossades, en man blev kommenderad till rors. Nu var flaggan hissad för fullt, men när vi passerade samma farvatten på ingående var den hissad på halv stång. Bogserbåten släppte oss, Montevideo passerades och vi var ute i Atlanten, där kursen ändrades till nordost, och så gick färden vidare till Europa.

Röjlar och bramseglet, som blåste sönder på nerresan, hade ersatts med något starkare segel. Vattentanken, som

sprang läck ute i Atlanten, hade också blivit utbytt mot en bättre. Proviant och vatten hade vi också i tillräcklig mängd för resan, så att vi denna gång under linjen ej behövde samla något regnvatten. Och mer vatten kom det, till och med i stora mängder, ty i flera dagar passerade vi genom stora regnbyar. Vi fick också vind, varför segelytan tidvis var mycket reducerad. När vi kom in i passaden blev det jämnare väder och vind och alla klutar voro då i topp igen.

Den nya besättningen var dåligt ekiperad, såväl i fråga om oljekläder som andra plagg. En kunde ha en oljerock och en annan ett par oljebyxor och så lånade man av varandra till en hel kostym. Blev då frivakten utkallad och båda vakterna skulle vara på däck samtidigt, blev den ene utan, men det förekom aldrig någon osämja eller gräl dem emellan, som det troligtvis hade blivit om det endast varit en nation ombord. Likadant var det med övriga klädesplagg. Det byttes och byttes och ibland kunde man ta fel på gubbarna när de hade varandras kläder.

Men så en morgon vid vaktombytet brakade det ändå löst. Åtta glas var gångna, rorsman och utkik var avlösta, och jag med min vakt stod klar att törna in. Jag stod vid storluckan när jag fick höra ett förskräckligt oväsen inne i skansen, varför jag drog mig så smått föröver för att se vad det var. I samma ögonblick öppnade en av gastarna skansdörren och ut över den höga tröskeln kom en holländare flygande — i bara skjortan. Han gjorde en finare saltomortal och hamnade vid brädgången. Ett ituslitet kalsongben hade han i handen. Efter vad jag sedan hörde hade två holländare fått tag i ett par kalsonger, som både ville vara ägare till. De hade fått tag i var sitt ben, och resultatet blev att de fick hälften var. Och då skedde ju ingen orättvisa. Att kalsongerna gått mitt itu, den saken var lätt avhjälpt. Det var ju bara att sy ihop dem igen och så var de åter användbara. Den ”flygande holländaren” var ånyo klädd i kalsonger. Ingen hade sygrejor i

skansen, och jag trodde inte att det fanns akterut heller, så fort det var fråga om någon syning skulle man alltid låna sygrejor av mig. Och det fick holländaren den här gången också.

Över Nordatlanten hade vi haft hård vind, men den avtog när vi närmade oss Engelska kanalen, där vi fick klart och fint väder. Utanför Vlissingen, inloppet till Antwerpen, låg en bogserbåt på lur, och den anammade skepparen genast och så styrde vi åter Sheldefloden uppför. Tidvattnet hade vi med oss. Portarna stod öppna på vid gavel när vi kom upp och det var bara att slänga i land ett par wires. Förhalningen dirigerades sedan av männen vid portarna med tillhjälp av kapslar som stod på kajen och drevos med vattenkraft. När tidvattnet kommit upp till sin vanliga höjd stängdes yttre portarna och dockportarna öppnades, docklotsen kom ombord och lotsade oss dit vi skulle ligga. Två mindre bogserbåtar tog hand om skutan, en för- och en akterut, och lotsen stod på backen eller också på kajuttaket.

När vi kom in i dockan mötte oss ett myllrande liv. Stora lastångare, som ej kunde använda egen maskin i trängseln, hade fyra bogserbåtar till hjälp vid förhalningar inne i dockorna. Andra bogserbåtar kilade hit och dit med en eller ett par läktare på släp; mindre lastångare gingo för egen maskin kors och tvärs mellan de olika fartygen och bogserbåtarna.

I Antwerpen mönstrade hela besättningen av, utom jag. Hade inte skepparen varit så envis att jag skulle stanna, hade nog också jag gått i land. Jag tyckte jag hade så ledsamma minnen från den skutan, så inte var jag så värst glad åt att följa med en resa till, men skepparen erbjöd mig att få behålla andre styrmansplatsen, och efter många om och men gick jag med på det.

För all del, skutan var bra, maten var tillräcklig och skepparen ej att klaga på; sämre skutor kan man komma i. — När vi hade blivit loss, reste skepparen hem till Norge för

att skaffa ny besättning. Jag var alltså ensam ombord igen, men jag hade inget styvt arbete nu, jag fick göra vad jag ville. Skutan låg vid en stor kaj, som ej var så mycket upptagen, och där skulle jag få ligga i fred. Det var tredje gången jag var ensam ombord, så i nästa skuta kunde jag nog mönstra som ”ensamjungfru”.

En söndagseftermiddag stod jag på däck och tittade uppåt kajen, när jag fick se ett ansikte, som föreföll mig bekant. Det var en Västervikspojke, Ernst Hultgren. Han hade läst till styrman i Västervik och var nu styrman på skeppet ”Bore” från Västervik. Ernst kom ombord och jag kokade kaffe, som vi sedan drack medan vi pratade om gamla minnen från vår barndom där hemma. Sedan låste jag alla dörrar ombord och vi gjorde sällskap till ”Bore”, där jag var ombord och hälsade på grabbarna från hemorten. Senare på kvällen tog Ernst och jag en tur runt Antwerpens hamnkvarter. Vad det var för näringsställen vi besökte, har jag glömt, men inte var det några av de lugnaste, eftersom jag blev utan mössa på kuppen. Den var ju inte så dyrbar, så förlusten blev ej så stor, och några pengar hade jag inte blivit av med, ty jag var mycket försiktig i den vägen vid sådana rundturer.

Dagligen kom det fiskhandlare med sina hundspann och ropade något i stil med ”silla e’ här”, och även andra affärsmän kommo, med grönsaker, bröd och mjölk. Alla hade de hundar som dragare. Om hundstackar’n var aldrig så liten, fick den dock hänga i selen dagen lång, och även långt in på nätterna. När det var kallt och gubben stannade kröpo de små intill de stora för att få litet värme i kroppen.

”Varma korvgubbar” var inte uppfunna på den tiden, åtminstone fanns det ingen sådan i Antwerpen, men däremot hade det växt upp massor av ”varma potatisgubbar”, vilka stod i gathörnen om kvällarna och stekte hackad rå potatis i flott, vilket sedan serverades i pappersstrutar. Gissa vad man blev fet i ansiktet, och även om händerna, när det varma flottet rann ut i nerändan på struten. Även en

portion rostade kastanjer kunde man få, om det var kallt och man var frusen i mun.

En morgon, när fiskhandlar'n kom med sin hundkärra, köpte jag för ombyte en fisk, som jag stekte till middag. Jag hade just maten klar på bordet i mässen, när jag fick se en hel mängd folk på kajen med kistor och säckar, som de slängde ned på däcket. Skepparen hoppade ombord åtföljd av en äldre man, som han presenterade som sin bror, vilken nu skulle bli styrman ombord. Gutterna var hungriga efter den långa resan, och maten, som jag hade lagat, förslog ju inte långt. Men jag hade fort nog en kastrull potatis över elden, ett stycke fläsk var jag efter akterut, och den nye kocken hade slängt av sig kavajen och skar upp fläsk och lade i pannan. Middagsmaten tog ej lång tid att laga; snart stod det rykande potatis och stekt fläsk på borden både för- och akterut. Medan skepparen och styrman åt potatis och fläsk fortsatte jag med min fiskrätt.

Från Hartlepool till Sydamerika.

När vi blivit klara i Antwerpen, och alla voro glada och mätta, halade vi bort till dockportarna. Bogserbåten låg klar utanför och så var vi åter på färd utför Sheldefloden igen, på väg till Hartlepool för att lasta kol till Pernambuco i Brasilien.

Jag hade nu fått alldeles nya karlar att röra mig med och det gick bättre, ty de förstod åtminstone vad de fick order om att göra. Men det var det dåligt med förra resan, ty då stod en del bara och gapade och inte förstod det allra ringaste.

Efter intagen kollast var vi ute på havet igen. I Engelska kanalen fick vi busväder, som räckte i flera dagar, hård vind och regntjocka. Vi fick fara och flacka, först på den ena bogen och sedan för den andra halsen, men omsider kom vi då äntligen ut i Atlanten, och på väg mot Biscaya-bukten, där det "trevliga" började med en storm, som var i Kaphornets tecken. Varenda klut utom undermärsseglen måste vi göra fast. Det var sjöar och vatten, som jag aldrig sett maken till. Tungt lastad som skutan var, försvann hon nästan under vattnet.

Senare gjorde vi fast förstumpen, och sviktade storundermärsseglet. Så låg vi i tre dygn, tills det äntligen blev ändring i vädret och vi kunde fortsätta till nästa etapp, som var Ekvatorn. Där fick vi åter ändring i väder och vind. Seden Neptun gjort sitt fick vi fortsätta. Så kom äntligen soliga och härliga dagar och en vacker dag var vi närheten av brasilianska kusten.

Efter slutad lossning och intagen ballast i Pernambuco,

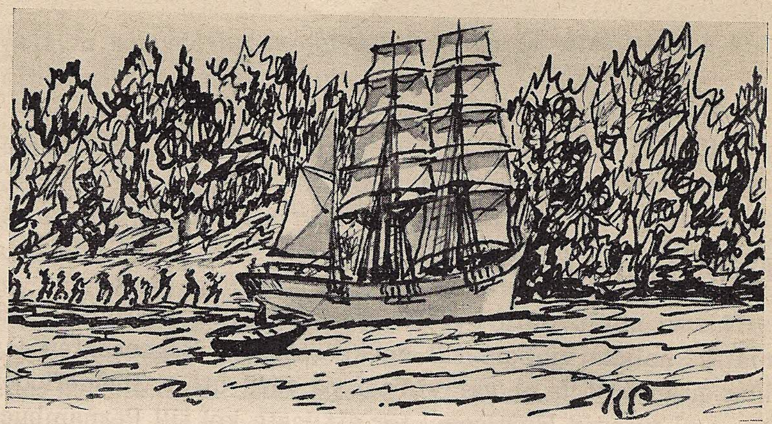

var vi klara att gå till sjöss igen. Resan ställdes längre upp på sydamerikanska kusten till en plats som hette Georgetown i Brittiska Guyana, vilken plats låg långt upp i en flod. Där skulle lastas ett gulaktigt träslag, som kallades "greenhart". På Georgetowns redd ankrade vi på kvällen för att fortsätta seglingen nästa dag.

Morgonen därpå lättade vi ankar och fortsatte floden uppför. Vattnet var nästan svart och stark ström rådde, men allt gick bra till framåt middagen, då vinden kom emot och vi fick lägga oss på kryss. I det trånga farvattnet, som inte var mer än några skutlängder brett, var det att vända och vända i ett; man hann knappast att hala dör brassarna i lä förrän man måste lägga av dem igen. Vattnet var så djupt, att man kunde gå ganska nära land, men ju längre vi kom upp i floden ju starkare blev strömmen, och vid en vändning nekade hon att gå runt, utan fortsatte rätt in i skogen. "Peket", som sitter främst på en segelskuta, hade fastnat i ett stort träd i land, och dessutom fick hon också landkänning, ehuru hon icke tog någon skada i den mjuka sanden; de fjäderprydda indianerna, som följt oss på stränderna, kom rusande. När de såg vad som hänt grävde de skyndsamt upp sina stridsyxor, och med "tomahawkar" i hand gingo de löst både på klyvarbom,

träd och buskar, varvid en del gajar och stag blevo spolierade; stora jack i klyvarbommen bar tydliga spår efter indianernas häftiga "angrepp".

På morgonen innan vi lämnade Georgetown hade vi satt "pråmen" i vattnet för att ha den till hands om något skulle inträffa, och sannerligen hade något inträffat. Pråmen kom oss nu väl till pass. Med denna förde vi över en ända till andra sidan land, vilken vi sedan manade för över och lade till gångspelet. Ni kan tro att det blev manskap vid spakarna! Ett tjugotal hjälpsamma rödskinn hade äntrat in över klyvarbommen och gingo nu runt på backen efter en finare indianshanty. Man talar om "indiantjut", men här fick vi höra det i naturlig storlek. Överallt ville de vara med och hjälpa till, men för det mesta var de bara i vägen, och det var inte värt att säga något störande, ty den skarpa tomahawken satt löst i bältet.

Framåt kvällen, då dagsljuset och även vinden tog ett hastigt slut, hade vi fått skutan flott. Indianerna, som varit ombord, försvann som dimfigurer i mörkret. Vi gick då till ankars mitt på floden. Eftersom det var stilla och lugnt gjorde vi inte fast seglen, utan vi bara firade ner dem och gigade upp dem, och sedan fick de hänga i gårdingarna.

På natten gjordes vakt, en timma på man. Hett och varmt hade det varit under dagen, så att vi som bodde akterut satt på halvdäck till långt fram på natten. Och vi fick se fullmånen komma seglande över trädtopparna, speglande sig i vattnet, som bildade en silvergata över den mörka floden.

Nästa morgon när vi lättade ankar, hade vi en lätt sjöbris, och således god vind. Seglen sträcktes och vi kunde nu fortsätta vår avbrutna segling. Någon kompass behövdes icke där i urskogen, men lodet fick vara i ständig rörelse, ja, vi fick verkligen segla på lodet, som det heter. Några indianer på stränderna syntes ej till; de var väl trötta efter gårdagens strapatser ombord och allt skuttandet omkring med sina svajande hönsplymer i nacken.

Vid middagstiden hade vi äntligen nått bestämmelseorten. Mellan två höga berg lade vi av draggen. Någon kaj hade inte indianerna bekymrat sig om att bygga åt oss tills vi skulle komma, utan vi måste ligga med ankare ute både för och akter. Vi behövde dock inte vara rädda för att blåsa bort, ty inte en vindpust kom åt att göra sig kännbar där vi låg, och hett var det som i en bakung, men så låg vi också endast tre grader nord från ekvatorn.

Solsegel hade vi satt upp över hela skutan. Solen var stekande varm. Under den mest brännande hettan på dagen utfördes inget arbete ombord utan lastningen pågick nattetid, från klockan två på natten till klockan tio på förmiddagen, då det var som svalast. De långa, tunga bjälkarna hivades med vinsch ut från land på sjöbotten, där de slogs an med en kättingsslinga av indianer, som var så tränade att de kunde vara under vattnet i flera minuter. Bjälkarna hivades sedan upp i jämnhöjd med bogporten och detta med en talja, som var fastsatt under klyvarbommen. Därefter gick de direkt in i rummet.

Att få någon sömn i denna instängda och gudsförgätna håla var så gott som omöjligt, dels beroende på den olidliga värmen och dels på de rovgiriga och blodsugande moskiterna, som har sitt tillhåll i dylika floder. Dessa flygfän kom i stora svärmar, pipande och surrande, och ville ej låta oss vara i fred varken dag eller natt. Eldflugor och andra mindre farliga flygfän hittade också vägen i den mörka, tropiska natten. Alla ville de hälsa på oss, så det ville till att ha moskitnät som var täta i sömmarna.

Någon färsk mat kunde vi inte få här uppe, men en frukt, som liknade bananer men dubbelt så stora och kokades ungefär som potatis, fanns det gott om och kunde användas till både kött och fläsk. Även puddingar kunde kocken svarva ihop av de avlånga frukterna.

Guldgrävare med djupt nerlastade båtar kom varje lördagseftermiddag roende förbi oss. De kommo långt uppifrån floden, där de hade sina vaskningsställen. Båtarna

voro stora. Sex eller åtta man satt vid årorna och en stod vid styråran i aktern. Tänk vad guld det måste finnas i båtarna, som låg med relingen ända nere vid vattnet! Det var inte utan än att jag hade fått guldfeber och låg och fantiserade om guld och gröna skogar när jag inte kunde sova för moskiterna, som inte ville låta min syndiga lekamen vara i fred, utan kom för att ta blodprov. Det var ju så många som hade blivit rika karlar med guldvaskning i Amerika. Jag hade nog satt min plan i verket om jag hade fått någon med i lag, men det var ingen som vågade; det hade kanske inte varit så hälsosamt att komma i land bland indianerna som gick och strök omkring i skogarna, varför jag till slut uppgav mina guldgrävareplaner.

Efter många dykningar hade indianerna slutligen slagit an den sista bjälken och vi gjorde oss sjöklara så fort som möjligt för att komma ut och få litet mera luft, innan andhämtningen alldeles tog slut; den hade blivit betydligt inskränkt medan vi hade legat här.

Ankarna voro upphivna och vi sträckte segel. Eftersom vi hade god vind låg vi snart vid Georgetown, där vi ankrade medan skepparen var i land och klarerade och sedan fortsattes resan mot Europa. Fint väder hade vi hela resan och om någon tid var vi åter inne i S:t Georgeskanalen. Lotsflaggan hissades och den röda skorstenen på en grönmålad dragkärra skymtade inne vid kusten och några timmar senare låg vi i docka i Liverpool.

På tal om att ”köpa grisen i säcken”, blev jag i tillfälle att göra detta en gång i Liverpool, men jag var inte ensam om affären, utan vi var tre stycken som nappade på den grova kroken.

Vi hade just mönstrat av ”Elise” och stod och packade våra säckar när en man hoppade ombord. Han bjöd ut sjömanskläder i säckar; vad det var för kläder det fick vi inte veta. Det underliga i saken var att vi inte fick öppna säcken förrän de två punden var erlagda, som varje säck skulle kosta. När mannen hade fått sina pengar försvann

han som en blixt från skutan. När vi hade öppnat den mystiska säcken och började packa upp vad som var däri, tyckte vi att vi hade gjort en glänsande affär. Överst låg en grå sommarkostym, ett par skor, ett par strumpor, en skjorta, en mössa och en svältrem.

Men när vi skulle ekipera oss med den nya dressen, föreföll den mindre tilltalande, byxorna var smala som korvskinn, skorna för små, allt tycktes vara för smått; det enda som var något värde i var svältremmen, den kunde man ju dra åt så långt som hålen räckte.

Efter att ha mönstrat av "Elise" hade jag tänkt att resa hem, men det kom ett "om" i vägen. En engelsk fullriggare skulle ha fyra man, och där passade vi på när det var så nära till hands. Tre man av "Elises" manskap och jag hoppade ombord i engelsmannen, som skulle lasta kol och styckegods i England och gå till Kapstaden.

Åter runt Kap Horn.

Jag fick nu inte sitta i en mäss och äta och ha det fint och trevligt med egen hytt och uppassning, utan jag fick ånyo plantera mina fotsulor "before the mast". Skansen i "Lady Gladys", som engelsmannen hette, var dock ej att klaga på; den var ljus och rymlig. Dessutom var både befälet och maten bra. Vi var snart klara att lämna England och så bar det av nedåt Biscaya-bukten, men den här gången blev det inget stopp utan färden fortsattes, och så kom vi in i passaden. När vi nådde ekvatorn stod Neptun som en trafikkonstapel och gjorde stopptecken och frågade om vi hade några gröngölingar ombord och det hade vi naturligtvis. Alltid finns det någon som ej varit så långt söderut och vilken ej varit i kontakt med tjärborsten och tunnbandet.

Resan fortsattes vidare till Kapstaden, där vår last lossades, och gick sedan till Sidney i Australien. Där lastades vete till London. Seglingen över Indiska oceanen gick som vanligt. Klockan hinner då ej med utan den sättes fram vid varje middag, till stor förtret för frivakten, som ej får sova sin vanliga tid. Även för kocken blir tiden knappare, men de som har vakten på däck har det bättre förspänt; de får törna in tidigare än vanligt. När vi passerade 180:e longitudsgraden fick vi en dag som ej stod i almanackan, således en vecka med åtta dagar, men hur mycket vi skrapade ihop under seglingen så fattades det likväl under hemresan ett helt dygn som vi fick hoppa över och således en vecka med endast sex dagar. Det låter litet underligt, men jorden är väl ej rund för ro skull heller.

Vid jultiden, som där är sommartid på dessa breddgrader, passerade vi Kap Horn. Det var skillnad på väderlek emot när jag passerade där förra gången, då det överspolande vattnet frös till is och vi drev ner till de farliga isbergen. På denna resa hade vi soligt och varmt och en jämn vind och alla segel i topp. Något härligare kan man

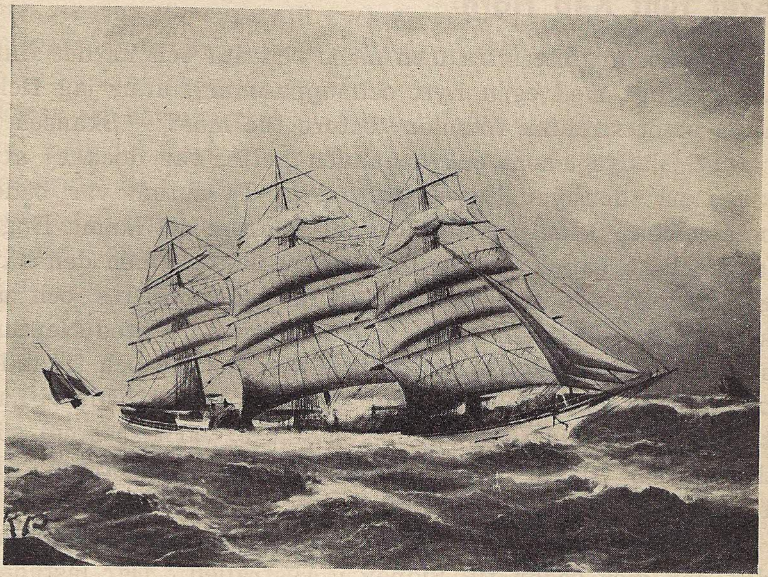

Engelska fullriggaren "Lady Gladys".
Efter en oljemålning av författaren.

väl ej tänka sig än att stå till rors vid en sådan segling, när alla segel står fulla av en frisk gynnsam vind och skutan ligger lagom på sned — men inte så mycket att lä rånockar släpar i vattnet.

En morgon fick vi sikte på Azorerna i lovart. Vi styrde då för en frisk nordlig vind på Engelska kanalen. Resan hade gått ovanligt fort, men så hade vi seglat friskt också. Sjön hade ständigt stått över fartyget som stora, brusande vattenfall, men röjlarna i topp och lä reling ett

par fot under vattnet. Underseglen och även märsseglen var genomdränkta av det överspolande vattnet. Inte en torr fläck hade synts till på däcket under de senaste åtta dagarna. Havsnymfen, som krupit upp under klyvarbommen, hade ej heller haft en torr tråd på sig men som alla galjonsbilder var hon ej rädd för vatten — om vågorna var stora som hus, körde hon på huvudet rätt igenom dem.

Men under den hårda seglingen var vi inte ensamma på havet. I lovart hade vi en stor träbark, som låg för revade märssegel och den seglade vi förbi. I lä hade vi en tramp, som vi även tog på och som också hade vatten ombord. Förutom det yrande vattnet omkring båten syntes endast master och den rykande skorstenen, och ibland inte det. Den hårda vinden, som vi haft ett par dagar, hade gått över till rykande storm. Skotet i lovart på storröjeln sprang och seglet slog och smällde förtvivlat för att också komma loss i lä, vilket ej lyckades. Kättingstumpen, som var kvar av skotet, dansade och virvlade runt seglet och rån och även trasslade in gigtågsblocket så att det ej gick att giga upp. Gårdingarna hade snärjts in, så det var ett helt äventyr att göra fast det flackande seglet. Senare tog vi även ned bramseglen för vinden blev för hård. Omsider kom vi in i Engelska kanalen och utanför Themsen fick vi lots ombord och även bogserbåt till hjälp. Snart var vi i London, där jag mönstrade av och reste hem.

Hemma var det vår — soligt och varmt. Syrenerna var utkomna och blommade delvis för fullt. Äpplen och päronblommorna sutto i sina knoppar halft urspruckna och tittade på varandra. Utåt Norrlandet, där jag gjorde min dagliga promenad, var det grönt överallt med vitsippor och liljekonvaljer i backsluttningarna. När jag nu hade trampat däcken så länge så tyckte jag att det skulle vara roligt med ett ombyte och se hur det var att trampa i skog och mark.

Vid Stadshotellet i Västervik fanns det på den tiden en ölservering i portgången åt Storgatan, där man kunde gå

in och läska sin torra strupe efter en sådan skogspromenad.

Men efter en tid ledsnade jag på skogspromenaderna. Det var ingenting för mig i längden. Jag ville ut igen till det stormiga havet och de milda passadvindarna. Alla fartygsmasterna, som jag hade sett i de stora hamnstäderna, hägrade för mig om dagarna och i drömmen om nätterna låg jag och travade i vevlingar så sängkläderna blev kantstötta nere vid sängfötterna.

En dag i början av juli år 1897 packade jag ihop mina pinaler för resan, som jag tänkte skulle bli till Antwerpen. Vi blev inte så många reskamrater som sista gången jag reste ut, utan bara två. Jag och den andra pojken, som hette John Andersson, reste med samma båtlägenhet, som jag kom med hem över Göteborg till Antwerpen. Där skildes vi åt. Jag fick en chans med detsamma i en norsk båt, "Tyr", men vart John tog vägen i vimlet visste jag inte. Innan vi gick ut med båten träffade jag en annan Västervikspojke, som hette Henrik Fogelström. Hur han hade det med jobbet talade vi inte om. Antingen han bodde i land eller han var ombord i något fartyg fick jag inte reda på, ty jag hade ont om tid. Vi låg klara att gå till sjöss, och då var det inte lönt att bli efterseglad när man nyss hade mönstrat, denna gång i en ångbåt.

Med malmbåt till Rotterdam.

"Tyr" var en lastångare på 2,000 reg.-ton, och holkendäckad från för till akterkant av officersmässen, med fyra stora luckor, vilka benämndes 1:an, 2:an, 3:an och 4:an, samt med en ångvinsch vid varje lucka. Besättningen utgjordes av 24 man, inberäknat däcks- och maskinfolk, officerare, kock och steward samt mässpojke. Alla var norrmän utom jag. Den första resan gjordes till Luleå, där vi lastade järnmalm på Rotterdam. Det hade nu blivit en genväg genom Tyskland och således behövde vi inte gå runt Danmark för att komma in i Östersjön, Kielkanalen var nämligen färdig för genomfart. Det var förresten första året som den tagits i bruk, då vi passerade den.

I trånga farvatten, vid in- och utgående ur hamnar och även i stormigt väder, styrdes båten med ånga; man kunde då styra den stora båten med ett lillfinger om man så ville. Ibland när den var tungt nerlastad ville den gärna gräva ner nosen och var då kinkig med styrningen, särskilt i trånga farvatten där det var ont om svängrummet.

Upp genom Östersjön hade vi vackert väder, men det var ju mitt på sommaren, så det kunde ju inte vara annat. Vi seglade nu inte utan vi bara gick och det ändå med 11 knops fart, vilket patentloggen visade vid den sista avläsningen. Ur den stora skorstenen bolmade svart rök som sotade ned på akterdäck. Det var något ovant för mig att se hur stora sotflingor samlade sig i alla vinklar och vrår, men det var ju skepparen som fick mesta obehaget av det, ty han bodde längst akterut, där han hade sin fina salong. I segelskutor är det ju bara kockarna som röker ned och då

är det för det mesta bara tvärs över halva skutan som sotet far, men man vänjer sig vid allt och det gjorde jag också. Jag trivdes i alla fall bra ombord. Befälet var bra och besättningen var käcka gutter allesamman. Maten var ej heller något att anmärka på. Vi fick så mycket vi möjligtvis kunde stoppa i oss och då var det ju inget att grymta för.

Arbetet ombord var också makligare än i en segelskuta. På vakten under natten var det bara att sköta roder och utkik. Ingen revning eller segelbärgning behövde man vara beredd på. Det var också mycket mindre ”brasshalning”, ty vi hade bara två korta master, med ett flertal lastbommar som pekade åt var sitt håll upp i luften. Uppe på bryggan, där man stod och styrde, var det precis som att stå i en sommarstuga emedan vindskydd var uppsatta överallt.

Utanför inloppet till Luleå, som såg ut att vara ganska trångt, satte skepparen spaken på maskintelegrafen på ”stand by”. Lotsflaggan hissades, linan på patentloggen blev också inhalad och uppskjuten akterut; den behövdes ej förrän vi kom ut i rum sjö igen. Farten minskades med att skepparen flyttade telegrafspaken till ”half speed ahead”; vi kunde då se lotsbåten komma från land och spaken fick ytterligare en puff till ”stop”; nästa flyttning stannade spaken på ”half speed astern”, och så blev det ”stop” igen. Vi låg alldeles stilla medan lotsbåten kom längs sidan. När lotsen kommit ombord gick han upp på bryggan och övertog kommandot; telegrafspaken kom då i rörelse igen och flyttades då till ”half speed ahead”; genom den trånga passagen kunde vi inte gå med högre fart än halv maskin.

Inne i hamnen låg det fullt med malmbåtar, viftande med både svenska och norska färgerna på flaggstängerna akterut; en del var fullastade och en del låg i väntandes dagar. Malmlastningen tillgick ungefär som vid en kolspruta. Hela vagnar störtades med dunder och brak ned i

rummen. Första vagnslasten som gick ned, trodde jag skulle gå rätt igenom botten men lyckligtvis stannade den på tanktoppen.

Eftersom jag ej hade varit i någon steambåt förut och aldrig tagit i en sådan liten ratt som på en ångvinsch, kunde jag inte låta bli att vid förhalningar o. d. eller när i övrigt en vinsch var i gång fingra på den lilla tingesten. Jag ville träna. Ännu hade det inte varit någon vidare vinschkörning.

Det var ej så invecklat som jag först trodde, utan jag hade snart hela maskineriet på mina fem fingrar och kunde köra både runt, framåt och back — och det gick utan både körkort och trafikregler.

Uppehållet i hamn med en båt blev ej långvarigt. Så fort de sista malmkockorna var nerstjälpta, var det att kasta på luckorna och lossa förtöjningarna. Och så var det bara att sticka i väg igen. Lotsen var kommen ombord. Logglinan var utlagd. Dess propeller snurrade runt för brinnande livet. Den stora "snurran" var också i gång för fullt, men låg nu under vattnet så att den inte syntes. Efter maskinens kraftiga dunk, dunk, så förstod man att den inte låg på latsidan. Ur skorstenen rök det som vanligt, ångstyrningen var frånkopplad och ratten dräjades för hand.

I Bottniska viken var det gott om både seglare och ångbåtar. Tre trälastade ångare fick vi i sällskap. Även trälastade seglare kom utstickande från någon av de norrländska hamnarna med sina svällande, vita dukar.

Ned genom Östersjön gick färden vidare. En natt fick vi sikte på en fyr och på morgonkröken var vi vid inloppet till Kielkanalen, där lots kom ombord. För halv maskin bar det sedan av genom Schlesvig-Holstein och snart var vi ute vid Elbeflodens mynning. Kursen blev då västlig och vi styrde på Rotterdam.

Vid malmlossningen i Rotterdam kom alla fyra vinscharna i gång. Jag stod vid treans lucka och hivade från mor-

gon till kväll och vred på den lilla ratten både till höger och vänster. Omsider gick den sista malmtunnan över lästången och sedan var det bara att fara i väg igen. Inget jobb med ballasten förekom, utan någon av maskinpersonalen öppnade bara en del av botten och så kom ballasten in kostnadsfritt. Annat var det med en segelskuta, där fick man stå med en handvinsch och hiva in en massa ton av sten eller sand, vilket kunde ta flera veckor i anspråk, och sedan återstod den omsorgsfulla surrningen.

I en båt som "Tyr" var det bara att fylla ballasttankarna som voro placerade under lastrummet med sjövatten — och så var saken klar.

Resan fortsattes sedan till Luleå ännu en gång. Vid ingående till nämnda plats inträffade ett intermezzo. "Tyr" fann nämligen en bergknalle, som inte lotsen hittade förra gången vi var där, den skrapade loss fem nitbultar som ramlade ur och hamnade på sjöbotten, och således blev inloppet ännu grundare. Dessutom fick vi en del extra ballast, när en del av ballasttankarna blevo vattenfyllda.

Efter intagen malmlast var vi klara med att avgå igen. Nu ställdes resan till Leith i Skottland genom "sundet" och runt Skagen. Utkomna på Nordsjön fick vi en skarp "halare" från nordväst, varvid "Tyr" levde som en full borstbindare och satte och krängde åt alla håll och körde nosen under vattnet så långt den kunde komma. Men den var ju holkendäckad. På förskeppet rann vattnet snart av, men värre var det akterut. Där stod vattnet över 3:ans och 4:ans luckkarmar och jämt med lästången, så kapten, som bodde akterut, var alldeles kringfluten och levde då liksom på en obebodd ö mitt ute i Söderhavet.

Stormen fortsatte i ett par dagar men sedan fick vi bättre väder och kom upp under land, där lots gick ombord, och snart var vi inne i Leithfjorden. När vi lossat lasten gick vi in i torrdockan för att undersöka skadorna som blivit uppe i Luleå. Bergknallen, som var hård som sten, hade tryckt in en buckla i plåten så att en del nitar hade

gått ur. Medan reparationen pågick skrubbades och målades botten, vilket ej varit gjort på länge. "Tyr" skulle nu ut på långtur och det kanske kunde dröja länge innan det blev någon knalleffekt igen; bergen kanske inte var så hårda på amerikanska kusten som de svenska knallarna.

När vi blivit klar i torrdockan intogs kollast och resan skulle gå över "Pölen", till de stora möjligheternas land. Ja, det blev ju litet sydligare att börja med, emedan resan gällde Havanna på Cuba. Det hade blivit litet kyligare i Europa men vädret var vackert. Genom Engelska kanalen hade vi frisk nordlig vind och klar sikt. Spaken stod på full fart framåt och loggen visade på 10 knops fart.

Ombord i en lastbåt på långresor är arbetet i huvudsak styrning, rosthackning och målning. Något arbete i riggen fanns inte, varför några toppgastar icke behövdes, ej heller segelsömning, förutom presenningar som "båsen" snörpte ihop. Jag var på styrbords vakt. Som vanligt var det andre styrmans. Denna vakt bestod av fyra man som hade att byta om vid roder och utkik. I stormigt väder, när "Tyr" ej ville hålla sig ovan vattnet, fick utkiken stå på bryggan och hålla korpgluggarna öppna för mötande fartyg, vilka ej äro så många på den rutt vi skulle gå, ehuruväl det kunde hända att man fick se en och annan, isynnerhet trampar, som kunde hålla sin kurs. Annat är det med segelskutor, där man fick rätta mun efter matsäcken och passa sina kurser efter passadvinden.

Så rullade veckorna i väg under vår sydvästliga långfärd. Vi hade kommit in på varmare breddgrader. I skansen, som låg förut under däck, blev det förfärligt varmt, när solen gassade på både utsidan och på däcket, som var av järn. I maskinen behövde de inte heller frysa, i synnerhet vid akterlig vind, när det icke kom ner en vindfläkt i luftrören. Hettan fortsatte och det blev varmare dag för dag ju längre söderut vi kom. På bryggan hade vi satt upp solsegel, vinden, som var laber och akterlig, knappast krusade vattnet.

Men en morgon kom en liten bris rätt förifrån. Små vita strömoln började synas vid horisonten och om en stund hade vi en frisk motvind. Då blev det luft i luckan, solseglen slet i sina förtöjningar, vindskydden på sidorna fladdrade och slog, allt tycktes få nytt liv ombord. I skansen försvann värmen som genom ett trollslag och även i maskinrummet andades personalen något lättare.

Några dagar senare fick vi land i sikte och stävade på Cuba. Om någon timma hade vi lots ombord och styrde på inloppet till Havanna. Här lossade vi vår kollast.

Havanna var en vacker stad med stor och rymlig hamn och livlig sjöfart. Alla nationers färger vajade på de olika fartygens gafflar och flaggstänger i hamnen.

Att stå vid vinschen och hiva kol i det varma Havanna var inget eftersträvansvärt jobb. Det torra koldammet stod som ett tjockt moln över hela båten. På kvällen, när arbetet var slut för dagen, såg man ut som en neger. Både kläder, ansikte och händer var svarta som sot. De som var i lastrummet var inte mycket ljusare i hyn. I skansen blev det också mörkare för var dag, bord och bänkar och även kojkanter blevo också en nyans mörkare. Den ende som var vit var stewarden, åtminstone hade han ett vitt förkläde på sig. Kocken vill jag inte tala om, för han var svart jämt.

När man blev törstig och varm i arbetet var dricksvattnet inte mycket att läska sig med. Det var ljumt som om det varit kokt. Visserligen låg tankarna under däck men det hjälpte föga. Den olidliga värmen trängde in överallt. Fick man så någon salt mat till frukost eller middag, ja, då behövdes det en varm styrketår allt emellanåt.

Maten var bra ombord. Det var inte det där programenliga som förekommer i en segelskuta, utan här var det en omväxlande matsedel; nykokt potatis och stekt sill eller fläsk till frukost är väl en sällsynt upplevelse i en långträdare.

En kväll, efter en ovanligt het och torr dag, var vi iland

för att undersöka Havannas möjligheter i våtvaror. Möjligheterna var många. Det fanns mycket att välja på; engelskt öl med is, rött och vitt vin i alla fasoner och etiketter, ej att förglömma den blandning, som kallades vino blanco. Men den hade jag varit ute för förr, så den ville vi inte ha något av; då låg man snart under bordet och slumrade, om man varit så dum att smaka den. Emellertid drack vi några glas öl för att släcka den värsta elden. Någon eftersläckning blev ej av, ty jag hade inte kommit i lag med några fylltrattar. Det hade inte märkts i de andra hamnarna vi besökt. Vi var lika nyktra när vi gick ombord som när vi kom iland.

Nästa dag slutade vi kollossningen. Eftersom vi skulle lasta socker på andra platser på Cuba, fick vi göra rummen riktigt rena från koldamm; vattenslangar drogos ned i rummen, och där skrubbades och spolades av alla krafter, så vatten och sot flöt i strömmar.

Santiago var den första plats vi anlöpte. Där låg vi för ankar ett stycke från land. Sockret, som fanns i säckar, fraktades ut med läktare av spanjorer. Vattnet var något ojämnt där vi låg, så att slingan och bommen ej alltid ville rätt kurs. Vid en överhalning, som båten gjorde, sprang den ena gärden på en av bommarna, vilken kom i drift och slog mot fartygssidan med sådan kraft att två av de fyra säckarna i slingan sprack och det fina farinsockret delvis hamnade i havet och delvis över männen i läktaren.

I Santiago blev det inte mer än halv last, varför vi lättade ankare och gick till ett par mindre platser för lastfyllnad. Sedan vi blivit färdiglastade fortsattes resan till Boston i Nordamerika.

Vi var således ute på Atlanten igen och stävade nordvart längs amerikanska kusten. Vädret var vackert och ej så varmt som i Havanna. Den ena vakten avlöste den andra. Men det gick ej så långsamt som i en seglare. Nu lades kursen rätt fram utan både kryssning och bidevind. Att vara i en ångbåt blev dock litet enformigt i längden. Det

blev ingen tid på sjön utan det var bara att köra i hamn och ur hamn. Tiden gick och vi kom så till Boston med våra sockersäckar. När vi öppnade luckorna luktade det bara rena spriten i rummen. Om kvällarna, när hamnarbetarna gick hem, var de rätt påstrukna och yra i huvudet av den starka lukten. Även inne i skansen hade luften blivit sprithaltig. Man behövde således inte gå i land och ta in något yrvatten, det hade vi ombord alldeles gratis.

Efter slutad lossning fortsattes resan längre nordvart, till St. John på Newfoundland, där kol lastades till Havanna igen. Något socker blev det inte därifrån denna gång, utan sedan vi lossat kolen ställdes kursen till staden Norfolk på fastlandet. Där intogs last av bomull till Hamburg och detta blev den längsta resan i sjön.

Jag hade varit i Havanna två gånger, men ändå inte rökt en Havannacigarr; tobak hade jag nog köpt att stoppa i snuggan. Kritpipor med långa skaft användes mycket på den tiden. Jag hade en, som var ganska lång, och den var jag mycket rädd om. Dessa pipor var naturligtvis ömtåliga och man kunde inte gå med dem var som helst, där det tog emot. De användes mest när man låg i kojen eller när det andades frid och lugn i skansen. En dag hade jag lagt min pipa på kistlocket och i glömskan satt mig på den; jag blev lång i ansiktet när jag hörde det krasade till. Så var det slut med alla vackra drömmar om en inrökt långpipa. Min enda pipa hade således gått förlorad, ej i storm utan i vackert väder och på ett gammalt kistlock. Jag fick ta till min sura träpipa igen. Den behövde jag inte vara rädd om, ty av den vara bara huvudet kvar. Sista gången jag hade fyr på den brände jag bort mustaschen på ena sidan och tänkte då kasta den överbord, men som tur var hade jag lagt den i kistan, och nu var den bra att ha.

Medan jag nu vevat på pratkvarnen om långa kritpipor och korta träskumsdito, hade vi kommit in i Engelska kanalen, där en hård nordanvind mötte oss. Sjön gick både hög och låg, och ”Tyr” blev fuktig på näsan, men den tog

ej något vidare övervatten utan blott en och annan skvätt allt emellanåt, som rök långt upp på bryggan, när den klöv en större våg. Av den lätta bomullslasten låg den ej så djupt som vid tyngre laster. Med 11 knops fart körde vi vidare genom Kanalen. Mellan kl. 2 och 3 på natten gick jag på utkik på fördäck. Luften var klar men isande kall. Det sved och stack som nålar i ansiktet, Den kalla vinden gick direkt genom kläderna in på bara kroppen, så man blev styv som en pinne. Inte var det heller så lämpligt att gå för mycket på det hårda järndäcket över skansarna, när de andra skulle sova, men när timmen var slut anförtrodde jag med glädje mina frusna lemmar åt den varma steamboxen i lä vid skorstenen.

Vid åtta glas (kl. 4) törnade vi in i vår varma skans, där vi hade en stor kamin som brann dygnet om. Vi hade satt in den när vi var utanför Engelska kanalen, då det började bli klart. En sådan skulle vara bra att ha i en segelskuta, särskilt när man syltat igenom hela garderoben. Då slapp man ligga i kojen och torka kläderna, som så ofta händer när det är ruskväder och fartyget tar in en massa vatten.

Vid Cuxhafen stoppades farten medan lotsen klev ombord. Sedan fortsattes färden uppför Elbefloden, där isstyckena fick maka på sig för ”Tyrs” trubbiga nos. Uppe i Hamburg var det fullt av is, så vi kunde ej gå med egen maskin, utan fick två bogserbåtar till hjälp, en för- och en akterut, och de drog och slet åt var sitt håll.

Nästa dag började vi hiva bomull. Alla fyra vinscharna gick för fullt. Bal efter bal försvann över lästången, och om några dagar var vi loss. Uppehållet i det kalla klimatet blev ej långvarigt. Åter bar det av till sjöss. ”Tyr” skulle nu gå till Swansea och lasta kol till Havanna. Vi kom alltså ner till den goda värmen igen. Ute i Atlanten plockade vi bort kaminen från skansen; nu var den överflödig.

Men vi kom inte in i värmen med detsamma. O, nej då. En natt hade det blåst upp en svår storm, som vi fick på sidan, varvid båten rullade förfärligt i de höga vågorna.

Djupt nerlastad som den var, ville gärna största delen av vattnet i Atlanten ha sitt tillhåll på däcket. Uppe på bryggan, där hela vakten var församlad, var det ej heller torrlagt. Det myckna vattnet blev oss till slut övermäktigt. Kursen kunde ej längre hållas, utan "Tyr" måste lova upp och stäva mot sjön samt gå för halv maskin. Efter några dagars ihärdigt stormande med samma vindstyrka, kunde "Tyr", sedan vinden till slut avtagit, åter styra rätta kursen.

Cirkus Buffallo Bill i Newyork.

Efter slutad lossning i Havanna, uppsökte vi våra sockerplantager igen. På samma platser som förra gången, lastades socker till Brooklyn i Förenta staterna.

En kväll, medan vi låg i Brooklyn, gjorde vi en avstickare med färjan över till Newyork, för att se på den stora staden. Bland annat som vi såg, var en affisch om "Cirkus Buffalo Bill". Jag blev mycket nyfiken och föreslog mina kamrater att göra ett besök hos vilda västerns hjälte och se den om vars bravader och äventyr det skrivits otaliga böcker. Vi hade kommit upp till Broadway. Där frågade vi en polis var cirkusen låg. Han gav beskedet att den skulle ligga på 59:e gatan. Det var lång väg dit och vi traskade iväg några kvarter, men sedan tog vi en spårvagn. Vi snodde runt på nämnda gata, men något cirkustält fick vi inte syn på. Till sist hittade vi några färggranna affischer i ett gathörn, och samtidigt fick vi syn på vad vi sökte, men inte något tält utan ett stort stenhus.

Eftersom vi inte var några dollarprinsessor, så tog vi de billigaste platserna, som kostade en dollar. Efter mycket spetande och travande uppför trappor och avsatser, kom vi äntligen upp till våra platser, som var längst upp under taket. Där var varmt och kvavt och svårt att få luften att räcka till. Om vi hade trott att vi skulle hamna så högt upp i luften, så hade vi väl slagit oss litet mera lösa och köpt biljetter till bättre platser. Några bänkrader längre ner fanns det en del platser, som ej var upptagna, och efter något resonnerande man och man emellan,

kom vi överens om att försöka byta ut våra biljetter och få andra i stället. Jag, som satt ytterst, smet i väg ned för de många slingrande trapporna. Att jag hittade rätt var ett stort underverk bland allt folket som strömmade emot mig och trängdes och knaffades om varandra samt skreko och larmade som galningar. Efter många ursäkter och diverse kursförändringar hit och dit stod jag äntligen vid biljettkontoret, men o, fasa, på varje lucka stod det att biljetterna var slutsålda. Det var inte annat än att ge sig upp mot höjderna igen, till "hyllan", där vi hade våra platser. Nu gick det lättare. Det vara bara att följa med strömmen. Jag riktigt lyftes ibland i trängseln. När det alltså inte fanns några andra platser att få, fick vi sitta där vi satt. Till all förtret hade vi en massa stora damhattar mitt framför oss. Det var modernt på den tiden med stora hattar.

Med nerverna på helspänn och ögonen på skaft satt vi och väntade. Ett öronbedövande applåderande brakade loss. Svängande sin bredskyggiga cowboyshatt i luften och med det långa håret svallande över skuldrorna kom Buffalo Bill instormande på arenan. Sågspånen yrde som ett moln omkring hans vita häst, vilken tycktes uppehålla sig mera i luften än på marken. Efter några varv runt arenan visade Buffalo Bill sin skicklighet som lassokastare och många blev då övertygade om att de hade fått repet om halsen. Tomahawkkastningen var något ruskigt när de blixtrande yxorna korsade luften. Det var ju tur för oss att vi satt på så långt avstånd, när han tog till "knallpåken" och "kulorna" visslade om öronen på indianerna. Krutröken låg som ett moln över sågspånen.

Cowboys-arna visade halsbrytande akrobatkonster på hästryggen. De visade även sin färdighet med lasson när de i ursinnig ritt arenan runt försökte dra ner varandra från hästryggen.

Sikten blev så småningom bättre. De stora damhattarna försvann och även en del gentlemän, som blivit varma i toppen strök flagg. Men i stället fick vi till närmaste

granne ett svart fullblod, som slagit sig ner i bänken bakom oss. Och det var ej bättre, ty han luktade allt annat än gott. Negersvett och spritångor stod som en dunst omkring honom.

Vid utgångarna var det trångt och inte blev det bättre när vi kom ut på gatan. Femtionionde gatan var alldeles fullastad. Broadway var svart av folk och alla spårvagnar var fullproppade. Alla häståken var upptagna. I trängseln vid utgången hade vi även blivit skilda åt. Vi var sex stycken i sällskap men två var alldeles försvunna. När vi hade stått och väntat en stund fortsatte vi så smått nedåt gatan, men de försvunna hördes ej av, utan vi ökade farten. Det var ju långt lidet på kvällen. Inte visste vi hur länge färjorna gick heller; vi hade ju Brooklyn brigde att ta till i värsta fall, men det var lättare att åka med någon färja.

Nere vid färjstationen stod emellertid de borttappade fåren och väntade på oss i stället. Klockan var då ett och den sista färjan hade kastat loss och skulle gå när vi jumpade ombord i sista stund.

Nästa dag var ångvinscharna i gång igen, sockersäckarna dansade upp ur luckorna och lastades på järnvägsvagnar på kajen. På eftermiddagen var vi loss och klockan sex på kvällen stack vi till sjöss.

Från Brooklyn gick resan till Delaware breekwater, där vi lastade kol till Montreal i Kanada. En dag under lastningen hittade styrman på att vi skulle måla båten utvändigt. Vi skulle ta utsidan först, sa han. Koldammet, som rök överallt, fastnade i den färska oljefärgen, och när vi slutat sidan, såg båten ut som en pepprad likkista. Under natten blåste det upp och kolstybben virvlade omkring och den nymålade utsidan såg ännu förskräckligare ut morgonen därpå. Där färgen ej var riktigt torr, hade samlats stora kolhögar. "Tyr" hade blivit betydligt tjockare på ena sidan och liknade en som har en svår tandböld, men det var inget att göra åt saken. Kollasten var intagen och vi skulle ge oss i väg.

Resan gick i nordlig riktning och vid Lawrenceflodens mynning fick vi lots ombord. När vi passerade Quebec förfångade jag rodret. Farten var då minskad och farvattnet blev smalare ju längre upp vi kom. Den ena S-kurvan avlöste den andra, bojar och sjömärken syntes överallt. Lotsen hade jämt göra att springa från den ena sidan av bryggan till den andra och ge kursändring, vilket inträffade var och varannan sekund, och titta om "Tyr" kom för nära på någon sida.

Genom grönskande ängar och buskklädda stränder följde vi den slingrande Lawrencefloden för första gången. Motströmmen var hård och "Tyr" ville gärna göra snedsteg. Vi var nu så långt komna inåt landet att vi kunde höra kyrktupparna gala i Montreal och vid en krökning av floden fick vi staden i sikte på styrbordssidan. Om någon halvtimme styrde jag efter lotsens kommando in till kajen i Montreal. När "Tyr" var djupt lastad ville den gärna hänga ned näsan och även gira om den kom åt. I trånga farvatten, då man hade låg fart och motström, fick man således vara ytterst försiktig vid styrningen.

Besöket i Montreal var snart undanstökat. Klockan sex på morgonen började lossningen och klockan fyra på eftermiddagen var hon loss. I oavbruten följd slungades de självfyllande kolskoporna ned i rummet och svängdes sedan av kranen in över järnvägsvagnarna på kajen. Endast några få man behövdes i rummet mot slutet av lossningen för att fylla de sista skoporna.

Någon vidare sjöfart var det inte i Montreal. Efter vad jag vill minnas var det bara vi för tillfället och vi skulle inte bli kvarsittare, ty nästa morgon var vi i farten igen. Resan gick till S:t Johns, där "Tyr" lastade kol till Havanna. Utför Lawrencefloden gick det bättre att styra, ty båten låg lättare på vattnet och även strömmen hade vi med oss. Resan blev så kort att någon skrubbning ej behövdes emedan vi om någon dag hade vår kollast inne igen. Vi bara sopade ihop det värsta på däcket. Efter lossningen i Ha-

vanna och intagen sockerlast gick resan vidare till Brooklyn igen, men denna gången blev det ingen cirkusvisit, Buffalo Bill hade vi sett och hans cowboys likaså.

Efter slutad lossning i Brooklyn blev det ännu en kollast till Montreal. En lördagseftermiddag, medan vi låg i Montreal, hade jag gått iland på egen risk. När jag var hemma sista gången hade jag nämligen blivit bekant med en flicka, som jag hade brevväxlat med under tiden, och nu tänkte jag fotografera mig och skicka ett kort hem till henne, för att hon inte skulle glömma bort mig under den långa, långa tid jag varit borta. Jag ville då naturligtvis vara ensam, men det hade nog varit bättre om vi varit flera i laget. Okänd som jag var i staden, förirrade jag mig in på en smal gata, eller som det såg ut, en gränd. Det hade blivit töväder fram på dagen, och när jag hade kommit in på gatan såg jag några pojkar i 14 à 15-årsåldern, som kastade snöboll. Jag fäste mig inte så mycket vid det, för snöbollskastning är ju inget ovanligt, utan fortsatte min färd, men just som jag hade passerat dem, fick jag en hård snöboll på ena örat så mössan trillade av. Kvickt som tanken samlade jag ihop den blöta snön till en snöboll och besvarade elden, som brann på mitt öra, men det skulle jag inte ha gjort, ty i nästa ögonblick hade jag ett tiotal apacheyngel omkring mig. Det var precis som när en mot tio ställdes. Det gick väl an så länge snön räckte men när det började hagla småsten om öronen, då blev övermakten för stor, och då var det bättre att fly än illa fäkta. Kulsprutesmattret hörde jag efter mig. Det var tur att jag hade vänt och ej fortsatt i den trånga gatan, ty då hade jag väl blivit ihjälslagen. Jag kom sedan ut på en mera trafikerad gata som jag trodde skulle föra till hamnen,

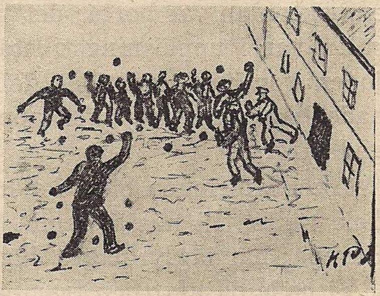

men i stället hade jag gått i motsatt riktning, som jag seden fick höra när jag träffade en polisman. Hade jag fortsatt med den kursen hade jag snart kommit upp i Kanadas urskogar.

Med en lättnadens suck forsatte jag den anvisade gatan, som skulle föra till hamnen. Jag hann ej längre än till närmaste gathörn när en tjock klädesjude i en flottig rock kom utflaxande ur sin butik rätt på mig. Oförberedd som jag var på det häftiga överfallet, hade jag så när trillat omkull och fått den tjocke gubben över mig. Han såg att jag var främling och då ville han göra affärer. Det gjorde detsamma hur mycket jag protesterade och försäkrade, att jag ingenting ville köpa. På det örat ville han inte höra, och innan jag visste hur det gått till stod jag inne i affären. Jag blev formligen kidnappad. I den dåliga belysningen inne i affären plockade han fram hela lagret på den smutsiga disken, skor, kläder och allt möjligt.

Jag hade gått hela eftermiddagen och traskat i den blöta snömodden, och även varit med i krig, och jag kände att jag var våt om fötterna. Ett par torra skor kanske inte skulle skada, och för att bli av med honom och han med mig, bestämde jag mig för ett par skor som såg någorlunda skapliga ut. Jag tog på mig dem med detsamma. Efter många irrfärder i de okända gatorna hade jag äntligen kommit nedåt hamnen, men rätt som jag gick i min ensamhet tyckte jag att jag blev så lätt om den ena foten. Jag tittade efter vad det kunde vara för fel, och fann att ena skosulan var borta; det var hela felet. Även den andra sulan var i upplösningstillstånd. Att uppsöka den flottige juden var ju ingen idé; dels var det långt dit, och dels hade han väl stängt "schappet" när han hade gjort en så god affär.

Fotograferingen blev det inget av med den gången. Jag fick vänta till nästa hamn, Quebec, där vi lastade trä på Europa; här låg vi några dagar, så det var god tid.

Vi hade då gått och trampat på amerikanska kusten i ett

och ett halft år och i huvudsak kört med kol och socker, så nu hade väl både amerikanare och spanjorer fått vad deras frid tillhörde för en tid framåt. Nu var det slut med alla svarta kol och alla söta sockersäckar. Nu skulle vi lasta trä till Cardiff i England och detta blev sista resan med S/S Tyr av Bergen i Norge.

I Quebec visade termometern under noll, när vi kom dit. På natten blåste det upp till full snöstorm, varvid "Tyr"

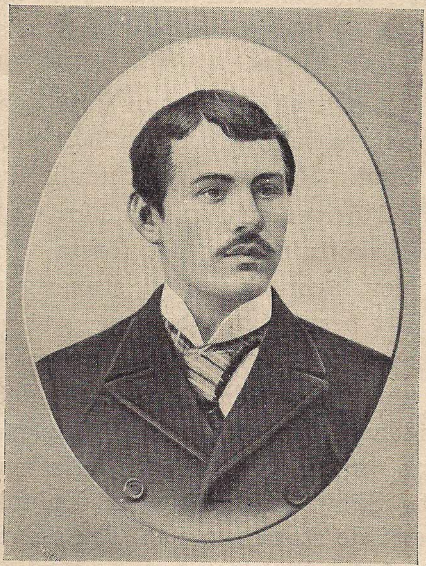

Författaren, fotograferad i Quebec i Kanada år 1897.

höll på att sätta i väg på eget bevåg. Hade inte vaktman varit så påpasslig och varskott i tid så vet ingen hur det kunde ha gestaltat sig. En del av förtöjningarna för ut hade nämligen sprungit. Hög som "Tyr" var när hon var tom, utgjorde den stora båtsidan ett stort vindfång när den hårda vinden tog i med sin orkanlika styrka. En grov kätting, lagom för en tusentonnares ankarkätting, halades i land med två parter, både för och akter och sattes fast ombord.

Snöstormen, som varade i två dagar, omöjliggjorde allt

arbete på däck. Båten krängde och slet så det knakade i de grova förtöjningarna. Däcket, som vi ej kunde spola emedan det var fryskallt, fick sin avbasning av den kanadensiska snöstormen. Stora snödrivor samlades på däcket. Plåtröret från kaminen i skansen gnällde och skrek jämmerligt i den hårda stormen, varför vi måste sätta på det en bättre stagning så att vi kunde få behålla den goda värmen inne i skansen. Medan stormen rasade hade vi det gott och varmt i skansen men vaktmannen hade det svårt, när han skulle gå på däcket om natten; han sov emellertid om dagen i stället.

En morgon när tredje styrman kom och törnade till, hade vinden blåst halsen av sig och lagt sig till ro. Det var nästan lugnt. Snön, som ej hunnit över låstången, hade packat sig i drivor som var så hårda att man kunde gå på dem. Snöskottning var det första vi fick ta i håll med, och det blev lagom klart till stuverigänget kom vid frukosttiden. Ett besvärligt arbete hade vi också innan vi fick vinscharna i gång, ty en del ångrör var frusna och dem måste vi lena upp med blåslampor, varför det dröjde långt fram på förmiddagen innan vi kom i gång med lastningen.

Ångan fräste, kättingar rasslade, alla fyra vinscharna körde för fullt. Slinga efter slinga med plank hivades upp och sänktes ner i de stora rummen, där de vana stuveriarbetarna tog emot de olika längderna och placerade dem på passande platser.

Efter några dagar hade vi trälasten inne. Däckslasten, som ej kunde vara så hög vintertid, hade surrats med grova kättingar, som borde hålla i vilket väder som helst. Det är ju inte alltid Nordatlanten visar sitt glada ansikte; den kan vara grym nog om den sätter den sidan till, vilket jag hade erfarit några gånger förut.

Nästa morgon i dagbräckningen lossades förtöjningarna. Lotsen var ombord och med sakta fart gled ”Tyr” ut från kajen. En vinande, kall nordost mötte oss när vi kom ut i

öppna havet. Lotsen lämnade fartyget och för full fart styrde vi mot Europa.

Med jämna mellanrum körde ”Tyr” nosen genom sjötopparna. Däckslasten var allaredan genomvåt. Landet i väster försvann mer och mer, och snart såg vi inte annat än himlen och det brusande havet. Tiden gick. Den ena vakten avlöste den andra och vi närmade oss England. Resan hade gått jämförelsevis bra och en eftermiddag kom vi in till Cardiff.

Samma kväll mönstrade vi av. Jag och några av mina skeppskamrater reste med tåg på natten över till Hull och sedan tog jag båt till Göteborg. De andra, som var norrmän, reste till Oslo. Från Göteborg fortsatte jag med tåg till Västervik, dit jag kom lagom till dan före dan. Jag hade inte skrivit att jag skulle komma hem så snart, utan det blev en stor överraskning när jag dök upp där hemma och knackade på dörren hos mor alldeles oväntad.

Hemma var det vinter och kallt eller ungefär som i Kanada, fast inte fullt så stormigt. Jag hade varit i kallt klimat en hel månad så det var ju inte så ovant. Annat var det när vi gick på trampfart på amerikanska kusten. Uppe vid Newfoundland kunde det vara 10 à 15 grader kallt och nere i Havanna 35 à 40 grader varmt. För det mesta gjordes dessa resor på åtta à tio dagar.

Åter i en seglare till Brasilien.

När jag varit hemma någon tid, måste jag åter försöka att få något att göra. Hemma i Västervik var ju inget att tänka på. Jag var ej på det klara med vart jag skulle resa — antingen till Hamburg eller Antwerpen. Hamburg låg ju närmast till hands och dessutom var det billigare dit. Några reskamrater lyckades jag ej få tag på denna gång. Vid varje liknande tillfälle förut hade jag alltid haft någon eller några i sällskap. Första gången var det inte mindre än sex stycken, andra gången var vi bara två, men den här gången såg det ut som om sjöfolket i Västervik tagit slut och jag skulle bli ensam på resan. Båten som jag skulle resa med var destinerad till Lybeck och hade under dagen legat vid kajen, där jag passat på att föra mina grejor ombord. Den gick sedan bort till Tändsticksfabriken för att lasta och skulle gå mycket tidigt nästa morgon, varför jag på kvällen tog ett sista farväl av mina föräldrar och min fästmö.

Sista kvällen i Västervik var ruggig. Regn och blåst hade jag emot mig när jag gick den långa vägen till Tändsticksfabriken. Vid varje steg jag tog tyckte jag att klumpen i halsen växte och blev större och genomvåt blev jag också in på bara kroppen. Jag hade nästan givit upp hela resehistorien, men när jag kom ombord och fick krypa ned i värmen på mellandäck ändrades tankarna. Jag började bygga luftslott. Det ena högre än det andra. Jag hade någon att arbeta för, jag skulle ut och tjäna pengar, som jag även gjorde. Jag sparade allt vad jag fick ihop. Inte ett öre slarvade jag bort i hamnarna, vilket jag inte varit så noga med förut. Till sist somnade jag och vaknade inte

förrän båten hade kommit ut i Östersjön, då jag hamnade på huvudet mot ett tämligen hårt järnskott. De höga luftslotten, som jag hade byggt upp på kvällen, hade jag väl under sömnen sparkat omkull ty det fanns inte ett enda kvar när jag vaknade.

I Hamburg fick jag en chans med detsamma i en stor norsk bark, som hette "Vanadis" av Grimstad. Den låg

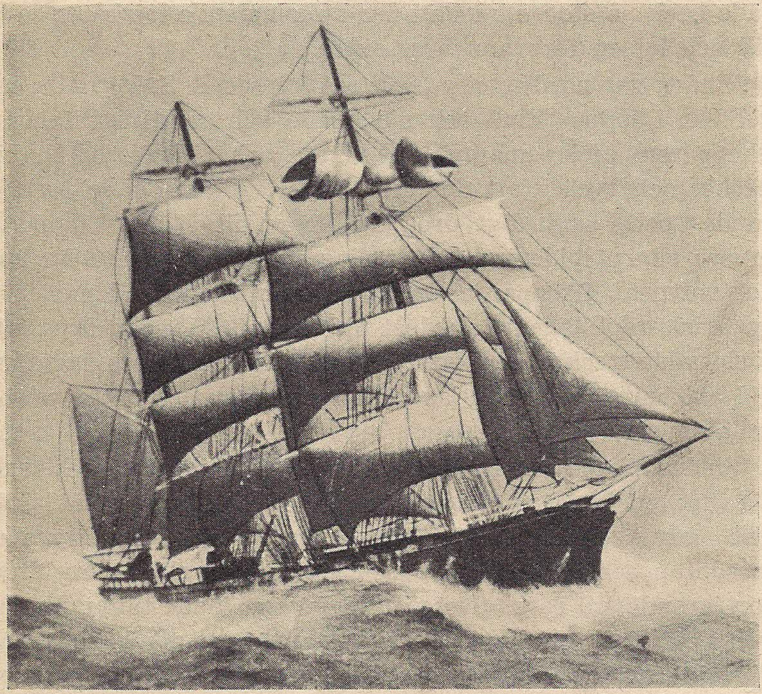

"Vanadis", efter teckning av författaren.

färdiglastad med spritvaror och destinationsorten var Bahia i Brasilien. Hela besättningen var påmönstrad, men inga segel var underslagna utan det blev det första som vi fick göra när vi kom ombord. Skutan var av trä och så gott som ny. Den hade bara gjort en långresa söderut förut och följaktligen var både segel och rigg i bästa skick.

Efter några dagars ihärdigt arbete med de grova vinterseglen, var vi klara att gå till sjöss. Bogserbåten var förspänd för bogen. Förtöjningarna lossades och med norska flaggan vajande under mesangaffeln lämnade vi Hamburg. Medan bogserbåten släpade oss utför Elbefloden lossade vi segel och satte efter hand. Utanför Cuxhafen signalerade båten att vi skulle hala in kabeln och efter ytterligare en stund ville inte heller lotsen vara med längre. Vi brassade back på storen, medan den ankommande lotsbåten lade till och lotsen försvann över sidan.

Vinden var nordlig och frisk och kursen S. S. V. Alla segel var i topp. Vind och sjö ökade och samtidigt farten. Skepparen gick småmysande fram och tillbaka på halvdäcket och tyckte att det gick bra. Vinden ökade fortfarande och samtidigt drog den över till väst. Vi måste brassa skarpt bidevind. Lä reling var för länge sedan under vattnet. Skepparen fortsatte sin vanliga trad men något raskare. Jag hade avlöst vid rodret. Vinden drog sig förbi väststrecket och över åt syd. Kursen, som jag fått vid avlösningen, kunde jag ej längre hålla fullt utan måste falla av.

Vinden ökade ytterligare. Det började skälva i röjlarna i lovart, ett bevis på att jag måste falla av ändå mer. Till sist gav skepparen order att bärga röjlar, yttre klyvare, mesantoppseglet och de övre mellanstagseglen. Jag stod fortfarande till rors. Det var ingen som hade tänkt på någon avlösning. Det var så mycket annat att göra och några sjövakter hade ännu ej blivit satta. Efter hand gjordes även bramseglen fast.

Vid sex glas (kl. 7) på kvällen, då vi just börjat med kvällsmatskaffningen, kom styrman och ropade i skansdörren att vi skulle ta märsseglen. Det var inget annat att göra än att stoppa mun full av mat och springa ut. Förmärsseglet var redan nedfirat på däck när vi kom ut och det slog och smällde i den hårda vinden. Sedan det var fastgjort tog vi stormärsseglet, och åtta glas (kl. 8) gjor-

des storseglet fast. Tre glas (kl. halv tio) fick vi gå in och fortsätta med vår avbrutna kvällsmat, som då var alldeles kall. Styrman sade att vi skulle vara beredda att ta focken när som helst, men den stod kvar till åtta glas (kl. 12). Frivakten hade då haft två timmars sömn, om man skall kalla det för sömn, när man skall ligga och vara beredd vilket ögonblick som helst. Åtta glas (kl. 12) vid vaktombyte revades focken. Vinden hade då skralat så mycket att skepparen ansåg att det var bäst att vända.

Stormen var alltjämt lika häftig. Kraftiga sjöar bröto över fartyget, som arbetade hårt i den gropiga sjön. Vattnet började bliva gulbrunt och sandblandat, vilket betydde att vi var inne på holländska bankarna. Sjögången var förfärlig. Det ena brottet efter det andra slungades in över däcket med sådan kraft att vi trodde att hela skutan skulle försvinna i djupet.

Någon sömn var ej att tänka på. I full mundering satt frivakten i skansen (när den ej var på däck), klar att hoppa ut när som helst vid order. Under hundvakten sviktade vi båda undre märsseglen. Stormen hade då övergått till full orkan. Den svåra sjön rörde upp från sjöbotten massor av sand, vilken vid överspolningarna stannade på däcket. Spänningen ombord blev olidligare för varje minut, och skepparen sa' att vi kunde vara beredda på allt utom varm mat, som ingen f. ö. hade smakat på flera dagar. Kocken kunde med nöd och näppe koka litet kaffe en och annan gång. Annars var det bara torrskaffning.

Med sviktade stumpar och många av besättningen med sviktande knän, hade vi legat på holländska bankarna i tre dygn och skopat sand. Vart man än vände sig såg man inte annat än sand och vatten, vatten och sand.

Vid fyra glas (kl. 2) en natt fick vi se ett ljus i lä. Vi visste inte om det var en fyr eller vad för annat lyse. Att det kunde vara något fartyg var omöjligt så långt i lä, emedan vi inte hade stort annat än sand omkring oss, där vi låg. Vi var beredda på bottenkänning när som helst.

Emellertid hade den orkanlika stormen under natten nått kulmen och på morgonen bedarrade den något. Vid åtta glas (klockan 8) satte vi hela under-märsseglen och även den revade focken. Vinden avtog mer och mer och på förmiddagen satte vi övre märssegel, stack ut revet i focken och satte den för fullt. Men vi hade mer att göra. Halva däcket var fullt av sand, som hade stannat ombord. Det lämpades överbord för att inte andra fartyg skulle bli utan, när de passerade holländska bankarna. Även i kocken hade det blivit liv och han kom spetande över sandkullarna och kröp in i kabyssen, där han hade en hel del att ordna om innan han kunde sätta i gång med matlagningen. Vi behövde så väl att få någon ordentlig mat efter all bantning som vi haft under stormen.

På eftermiddagen sågs flera seglare komma stävande åt samma håll som vi. De hade troligtvis varit utsatta för samma oväder. En del hade revade segel och andra seglade för fullt. Frampå kvällen satte även vi fulla segel. Vinden hade också kantrat; vi hade fått in den på babords låring och styrde på Engelska kanalen. Med lättade brassar, svällande dukar och klar sikt hade vi snart passerat Kanalen och var ute på Atlanten på väg mot den illa beryktade Biscayabukten, om vilken jag den här gången emellertid icke vill säga några hårda ord. Visserligen var vinden hård, men skutan var ny och segel och rigg förstklassiga. Inte ett enda segel rördes. Att passera Biscaya med röjlar i topp förekommer inte så ofta, men det kan ju hända en och annan gång, som det gjorde för oss.

Efter några dagar hade vi fått tag i passadvinden, där det varken förekommer brasshalning eller ändring av kursen. Där kan man ligga för samma halsar i flera veckor. Kursen vid avlösning vid rodret är alltid bidevind och fullt. När vi närmade oss Ekvatorn förändrades situationen. Hårda regnbyar med omväxlande stiltje och vindar från alla håll blev det nu.

En morgon medförde en stark regnby. Ett formligt sky-

fall öste till slut ned. Vi som hade vakten på däck var sysselsatta med vattensamling, då en vanlig företeelse, som ej är rädd att bli våt, klev över backen och frågade om det fanns några gröngölingar ombord. Det fanns emellertid bara två som inte hade varit så långt syd förut och som inte gjort bekantskap med tjärborsten och ”rakbladet”. Alltid är det någon ombord i ett fartyg som får genomgå den omilda behandlingen vid passerandet av linjen.

Några dagar senare hade vi, som det tycktes, kommit ut ur stiltjen och även blivit av med den efterhängsne barberaren; vi hade fått vind i seglen igen och stävade mot brasilianska kusten.

I Bahia, som var vår destinationsort och som ligger på 13 grader sydlig breddgrad, var det varmt och skönt, ja, nästan för varmt. Om förmiddagarna kom dock alltid en fläkt från havet, en frisk och svalkande sjövind, som blåste bort alla sorger och bekymmer för den överflödiga värmen.

Nästa dag började lossningen. Då hördes ej några fräsande ångvinschar och inga rasslande kättingar skrapade mot luckkarmarna som i ”Tyr”. Nu gick det tyst och lugnt med handvinsch, men ej så fort. Tiden var inte så dyrbar som i en båt, men vevarna gick runt så fort de hann och den ena nubblådan efter den andra hamnade på kajen, där de togs emot av de mörkhyade spanjorerna.

Vid solnedgången i tropikerna, då dag blir natt, ges ingen skymning. I samma ögonblick solen äntrade horisonten, blev natthimlen oändligt svart, men stjärnor och måne, i synnerhet fullmåne, lyste ofta så starkt att man obehindrat kunde läsa eller uträtta vilket arbete som helst i dess sken.

En månskenskväll i tropikerna, är därför ej att förakta. Om man inte har annat för händer och har god tillgång på vatten, kan man tvätta kläder. Har man kommit riktigt i rengöringstagen tömmer man halmen ur påsen och ger madrassvaret en tvagning. Lakan är en lyxartikel till

sjöss och därför behöver man inte ha något bekymmer om den byken. Man kan även ta sykorgen under armen och gå upp och sätta sig under solseglet på backen och fördriva tiden med att sy i knappar, snörpa ihop en reva på ett byxben, stoppa strumpor, för att det inte skall bli skoskav på hasorna när en sjöman går i land. Är man något skrivkunnig fattar man pennan, lägger huvudet på sned och skriver några kärleksfulla rader hem till föräldrar och sin kära flicka. Allt kunde utföras i det underbara månskenet.

Efter slutad lossning och intagen ballast, fortsattes resan till Honduras, där "Vanadis" lastade mahognybjälkar på England. Under uppehållet där blev två man sjuka, kocken och en matros. Eftersom det ej fanns uppsjö på sjöfolk på denna plats fick vi två svartingar i stället, en skulle vara kock och den andre skulle vara i matrosens ställe på däck. Av kläder hade de det minsta möjliga, de hade nog fått den uppfattningen att det skulle vara lika varmt överallt. Den som skulle vara i kabyssen klarade sig nog, men för den andre blev det värre. Inte kunde han styra heller, utan han fick då ta två timmars utkik i stället. När vi kom upp i Nordatlanten stod han på backen om nätterna och frös så han blev vit i skinnet. Jag tyckte det var synd om den svarte pojken och eftersom jag hade en tjock överrock, som jag inte precis just då behövde, gav jag honom den. I stället fick jag en vit kostym av honom.

Det var ett väldigt starkt tyg i den kostymen. Jag hade den i många år efteråt. Först när jag kom hem hade jag den på mig när jag var ute och fingick, men sedan begagnade jag den till arbetskläder. Om jag inte missminner mig tror jag bestämt att västen finns kvar ännu. Ett ljust minne från den kolsvarte Albert, som negern hette. När jag nu sitter och knackar ner dessa minnen undrar jag just var min bortbytta överrock skall befinna sig.

Den svarte kocken var heller inget ljushuvud, och det kan man ju inte heller räkna med, enär han var svart. I början var han rätt skaplig och lagade ordentlig mat, men

när vi sedan kom mera nordvart slöade han till och kunde inte hålla rent, varken sig själv eller det han hade för händer. Kabyssen blev sotig och svart och kokkärlen likaså. Akterut fick han ”porter” när det inte var som det skulle och i skansen blev vi också missbelåtna med hans kokkonst; i synnerhet kaffet började få en underlig smak.

En eftermiddag, då han hade något arbete akterut, passade vi på att göra husesyn i kabyssen. Kackerlackor är ju inget ovanligt i ett fartyg, som alla vet som seglat på värmen, och att de vill vara överallt, om man inte har ögonen med sig och håller efter dem, är också känt. Nu hade de gett sig in i kaffekitteln och därav kom den underliga smaken. Den vårdslöse kocken hade inte sett efter vad han kokte på utan hade bara fyllt på vatten, och fortsatt att koka kaffe. När han återkom till kabyssen fick han det beskedet att han icke längre fick fortsätta med matlagningen, utan en annan av manskapet, en av tyskarna om jag inte missminner mig, blev installerad i kabyssen, och fick upptaga den svarte kockens mantel.

Jag hade sånär glömt berätta att det var tre svartingar som vi fick ombord. Den tredje var en liten svart gris, en riktig gris, men han stannade inte länge hos oss, utan han försvann en natt. Nyfikna, som alla smågrisar är, hade han väl kommit i närheten av klysen som satt i brädgången på förkant av halvdäck, och skulle väl titta ut hur det såg ut på andra sidan, men då tagit överbalansen och ramlat utombords. På så sätt gick det svarta fläsket förlorat.

Vi hade alltså fått ännu en svarting på däck, som inte kunde hålla i en ratt, eller uträtta något annat arbete. För att utjämna manspillan hade vi en svart utkik på varje vakt, med två timmars törn vardera. Således fick aldrig min överrock någon frivakt, utan den fick bytas mellan de båda svarta när de hade utkik på backen.

Med resan hade vi en ovanlig tur; vackert väder och la-

gom vind och inget vidare "övervatten"; de svarta var omåttligt glada att få komma i hamn så fort.

En kväll fick vi en fyr i sikte, och snart var vi inne i S:t Georgeskanalen. I Gole på Englands västkust slutade vår resa och där mönstrade vi av hela bunten, både svarta och vita.

Åter till Afrika.

I Gole var ej så stor sjöfart, vadan jag inte trodde att det skulle finnas något jobb där. Inte gick jag heller och hörde efter något, utan tog tåget över till Hull omedelbart. Där fanns det bättre utsikter eftersom sjöfarten där var större. När jag gått här någon dag träffade jag en annan svensk sjöman som hade mönstrat i en svensk bark, med namnet "Hildur" från Hälsingborg. I den fattades ännu en man. Skepparen på "Hildur" var även i Hull, och den svenske sjömannen och jag gjorde sällskap upp till konsulatet, där jag träffade kapten Larson. Det dröjde inte många minuter förrän jag var påmönstrad, och om några timmar satt vi alla tre på tåget tillbaka till Gole igen.

"Hildur" var en liten klämmig järnbark på omkring 600 ton, nydockad och nytaljad i botten. Lasten, som bestod av kol och kreosotolja, var destinerad till Knysna på Afrikas västkust. Hela besättningen var svenskar, hyggliga och trevliga pojkar allesammans. Maten var bra, och allt tycktes som det skulle vara ombord i ett fartyg.

En morgon, när vi blivit sjöklara, halade vi bort dockporten. Bogserbåten låg utanför och väntade, och när vi kommit igenom portarna, fick den kabeln ombord. Under tiden lossade vi och satte segel efter hand. Och så var man på väg söderut igen, till den oroliga Biscayabukten, de milda passadvindarna och Neptuns hovbarberare vid Ekvatorn.

Utanför inloppet till Knysna, som på avstånd såg ut som en smal port, omgiven på båda sidor av lodräta bergväggar som stupade rätt ned i havet, måste vi ligga för storm och

små segel och kryssa fram och tillbaka en hel vecka, innan vi kunde komma in. När vi väl hade kommit igenom den trånga porten, hade vi den trygga hamnen innanför, vilken såg ut som en stor bassäng med frodig växtlighet runt stränderna. Vi ankrade ett stycke från den befintliga träkajen, som vi sedan halade in till.

Första söndagen var vi i land och tittade på omgivningarna. Befolkningen var afrikanskt svart. Blott en enda vit familj fanns. Den var engelsk. Följaktligen var det bara en kåk som kunde kallas för hus och det var där den engelska familjen bodde; annars var det bara träruckel och i dem bodde de lata negrerna. Vi hade några stycken att hjälpa till med lossningen och efter vad vi hörde skulle de vara de mest arbetsamma. Om arbetsamheten kan vi tala tyst, ty så fort de hade rullat i land ett fat från kajen var de borta i flera timmar och bara låg och solade sig eller rättare solbadade.

En annan söndag, när det andades ro och frid över Afrika, var vi i land. Då tog vi en av livbåtarna och rodde genom inloppet och ut i Atlanten för att titta hur landet såg ut på den sidan. Vattnet som hade varit så oroligt, när vi låg utanför och väntade på att komma in, var då alldeles lugnt; endast svaga dyningar kunde förmärkas. På högra sidan satte vi i land, men vi kunde inte komma långt. Det täta och sammanväxta buskaget var nästan omöjligt att tränga igenom, det låg som en ogenomtränglig mur längs hela stranden. Endast på ett ställe, där det var glesare bevuxet, kunde vi slinka igenom. På andra sidan fick vi se en stor ihålig stubbe, full av stora, krälande skorpioner. En av kamraterna hade vid arbetet med en mahognylast blivit stungen av en sådan farlig reptil och skulle nu hämnas. Han samlade ihop så mycket torra kvistar och grenar han kunde få tag i och ämnade bränna dem på bål, men det blev mera eld än han hade beräknat. Allt brännbart omkring fattade eld. Det blev fart av genom buskaget och ned efter vatten, som vi lyckligtvis ej hade långt ef-

ter. Med mössor och hattar bar vi vatten och hällde ut över den brännande och heta afrikanska jorden.

Vi tordes ej gå därifrån på länge utan gick däromkring och masade. För långt avlägsnade vi oss inte, ty man vet aldrig vad man kan möta i den vilda afrikanska djungeln. Efter ett par timmars förlopp gjorde vi en sista undersökning av jordmånen runt stubben, och när vi såg att det ej var någon fara för eldens vidare spridning, satte vi oss i båten och rodde in till "Hildur."

Nästa dag var det måndag igen och lossningen fortsattes som vanligt. Andre styrman, som varit i arbete hela tiden, slog plötsligt ifrån en dag och sade att han förr skulle sitta i fängelse än han arbetade mera med lossningen i denna förskräckliga hetta. Troligen hade han fått solsting eller något annat i huvudet. Han gick sedan omkring på däcket med två träpinnar och trodde sig spela fiol.

Dag efter dag hade vi tyst musik ombord. Det var en sorglig anblick att se den store, starke karlen gå fram och tillbaka på däcket och gnida ett par träpinnar. Han åt sina mål och sov om nätterna som vanligt men arbeta ville han inte. Då lossningen var färdig var det också slut med fiolspelningen och andre styrman var som vanligt.

Med ballasten fick vi ingen hjälp av svartingarna, utan vi fick själva ta reda på den inne vid stranden och frakta den med livbåtarna ombord — ett väldigt arbete, som nästan aldrig ville ta slut. Andre styrman var med om att skyffla sand och småsten, och vi kunde inte märka något ovanligt på honom.

Efter många besvärligheter och diverse äventyr med båtar och ballast var vi äntligen klara att lämna Knysna och de lata svartingarna. Resan skulle nu gå runt Godahoppsudden till en stor hamnstad som hette Freemantle, nära staden Perth i Australien, och lasta järnvägsslipers till Port Natal i Afrika. Boerkriget pågick då som bäst vid denna tid och engelsmännen behövde mycket slipers för sina

militärjärnvägar, som ej fick vara i fred för boernas sprängladdningar.

För en frisk och jämn akterlig vind, med skvärbrassade rår sköt "Hildur" med sin knivskarpa stäv god fart över Indiska Oceanen, så klockan kom på efterkälken. Varje dag förkortades frivaktens sömn på förmiddagen. Kocken, som ej var van vid sådan fortkörning, hann ej att få maten färdig i tid då skepparen eller styrman satt klockan på tolv och gav rorsman order att slå åtta glas.

Andre styrman, som varit korrekt hela tiden sedan vi lämnade Afrika, hade kommit ur gängorna igen. Han och jag hade suttit på segelmakarebänken och sytt segel under resan på var sin vakt, men nu var det slut med hans segelmakeri. Han började att härja efter sina fiolpinnar igen, men de fanns inte ombord, dem hade jag kastat överbord medan vi låg i Knysna en natt när jag gick på vakt och trodde att han inte skulle behöva dem mera. Emellertid fick han fort nog tag i en trästicka och resten fick gå på blusärmen och så höll han på några dagar. Men så en middag, när de skulle äta akterut, blev det en förskräcklig kalabalik. Babordsvakten var på däck, jag satt på bänken och sydde som vanligt och de andra hade något arbete uppe till väders. Styrbordsvakten satt inne i skansen och åt, när styrman kom och ropade att vi kvickt skulle komma akterut. Vad det var kunde vi nästan räkna ut. Andre styrman hade sett så konstig ut de sista dagarna. De som var uppe i riggen kastade benen om bardunerna och kom som ett skott ned i däck. Frivakten, som satt inne och åt, kom utskuttande med halsen full av bruna bönor. Alle man rusade akterut. I mässen mötte oss en ohygglig syn. Middagsmaten, som bestod av bruna bönor med fläsk och s. k. sötsoppa, var slängd överallt på durken, fläskbitar var fastsmetade på skotten, den varma soppskålen hade den vildsinte mannen kastat i huvudet på skepparen, som därvid blev svårt bränd. I bönorna på durken stod andre styrmannen och steppade och sparkade sönder allt vad som kom

i hans väg; bord och stolar, allt gick sin undergång till mötes. Att lugna honom med vänlighet gick inte alls och när inget annat hjälpte fick vi övermanna honom med våld. Stor och stark, som han var, hade vi ett styvt arbete med att få honom inlåst i hans hytt, där kocken fick sköta om hans måltider tills vi några dagar senare anlöpte Freemantle. Där blev han omhändertagen av hamnpolisen och förd i land.

Freemantle var en stor hamnstad, med livlig sjöfart. Många nationers flaggor vajade där på fartygen. Strax för om oss låg en stor dansk bark och i den var vi ombord en kväll och hälsade på. Där hade de en hel orkester och spela kunde de också så det hördes över hela hamnen. Det var även dans ombord ett par lördagskvällar med damer.

Jag fick sedan övertaga andre styrmans tjänst, men innan jag flyttade mina ägodelar, vaskade jag hytten först väl ren. Jag fick föra ett flackande liv ombord i skutorna. Var det någon som mankerade akterut så fick jag hoppa in. Rätt som jag bodde för om masten, så var jag akter om den aktersta masten, men det var ju bra att det gick den vägen och inte motsatsen.

Under resan från Afrika hade pojkarna skrapat och målat lastrummet med kreosotolja och ett rött färgstoff, som de blandade i oljan, varför rummet såg ut som en rödfärgad ladugård. Men det gick bra ihop med lasten, som var ett ljusrött träslag och kallades Geerawood, som var så tungt att om någon slipers ramlade utombords gick den till botten med detsamma.

Efter intagen sliperslast voro vi klara att lämna Freemantle och fortsätta resan tillbaka till Port Natal. Någon fördelaktig vind kunde vi inte påräkna i denna riktning, utan vi fick hålla oss mera nordvart och göra bruk av vad vind som fanns. Ibland kunde vi hålla rak kurs i flera dygn i sträck, men rätt som det var kunde vinden komma västlig och då var det att brassa upp och lägga sig för någon hals eller också rent av vända, vilket då gjordes vid

vaktombytet när båda vakterna var på däck. Jag hade då befälet på styrbordsvakten och följaktligen fick jag kommendera min förra kamrater. Jag hade varit på babords vakt förut och det var ej utan än att de var litet avundsjuka för att det inte blev någon på deras egen vakt som fick övertaga andrestyrmanstjänsten. Jag hade dock papper på att jag hade bott akter om masten förut i närmare två år i en föregående skuta och därmed var saken klar.

Men tiden gick och klockan sattes både fram och tillbaka. Seglar man i östlig riktning förlänges tiden med sex timmar mellan Australien och Afrika; går färden i motsatt riktning mellan de båda världsdelarna kortas tiden upp med samma antal timmar.

Under vakten på däck satt jag som vanligt på segelmakarebänken, när det inte var något särskilt att göra och skepparen var på däck. Förut hade vi varit två som sydde segel, andre styrman på den ena och jag på den andra vakten, men nu var jag ensam om bänken.

Efter en ovanligt snabb resa hade vi fått Afrika i sikte, och nästa morgon hade den stora bogserbåten "Richard King" fått tag i näsan på "Hildur" och släpade oss in över baren. Så var vi i Port Natal. Där var det en livlig trafik. Stora engelska transportfartyg med trupper kom dagligen in i hamnen. En del var även lastade med krigsmaterial. Stora kanoner lossades och ammunition i mängder, som engelsmännen skulle ha att peppra boerna med. Vi som fraktade för engelska regeringen fick nog ligga stilla, men var det någon privat befraktare fick den nog vara vänlig och flytta på sig när de stora transportfartygen kom in flera på en gång och skulle lägga till vid kajerna.

Det var ett rörligt liv då tusentals soldater och officerare i granna uniformer och mössan på ena örat, stego i land. Vart man än vände ögat synes inte annat än knallpåkar och blixtrande bajonetter. Från krigsskådeplatserna hördes kanonernas åskor. Hemskt, sa' Rydingen.

Efter ännu en sliperslast från Australien till Afrika, gick vi sedan i ballast till Capechebukten, där vi lastade mahognybjälkar i en plats som heter Laguna de Terminos i sydöstra Mexico. Lasten var destinerad till Hamburg.

Sista gången vi var i Australien hade vi fått en ny skeppskamrat ombord, som skulle få vara med och runda Godahoppsudden. Det var en liten nasse som skulle bli vår julgris. Han bodde för om masten, ja, ändå längre förut, för om förluckan hade han sitt lilla krypin. Under vackert väder fick han gå och spatsera på däck, men när det blev litet sjögång gick det dåligt med nasses promenader. Han stretade då emot så mycket han förmådde, men sjöbenen varo dåliga och till slut bar det av på rumpan ner i lä. Det syntes på nasse att han var god vän med kocken, ty han växte ovanligt fort och blev större och större för varje dag och till sist blev stugan så trång att vi fick lov att bygga till. Uppe i värmen hade nasse goda dagar, åt och sov och gjorde sina promenader på däck. En dag skulle han försöka hur det kändes att gå i trappor. Upp till halvdäck var en liten trappa med tre eller fyra steg, vill jag minnas, den skulle nasse uppför, men det gick inte riktigt som han hade tänkt sig, utan han drumlade ned mellan stegen och blev fastsittande. Han hade säkert brutit benen av sig och även den lilla svansen, som han hade slagit knorr på i sista minuten, om inte någon hade kommit och hjälpt honom därifrån. Nasse blev då så förskräckt att han aldrig mera försökte springa i några trappor.

Efter någon tids segling närmade vi oss Ekvatorn och luften blev oroligare. Den ena regnbyn avlöste den andra, stormbyar och stiltje om vartannat. Röjlar och bramsegel hade vi fastgjorda. När hon var ballastad tålde hon ej så mycket segel, och en stormby av den sorten kan göra rent hus om det vill sig. Mellan segelmanövreringen samlade vi regnvatten, för det fanns inte så mycket dricksvatten ombord. Under Ekvatorn kan man få äkta linjevatten, och det fanns gott om det också, ty mängder av vatten föll från

det blå. Vi passade även på att vaska kläder, som man alltid gör, när det är god tillgång på vatten. Tvätt kan ej göras var som helst när man ligger i sjön, emedan det vatten, som finns ombord, i huvudsak skall vara till dricksvatten och matlagning.

Några dagar senare hade vi kommit ut ur stiltjen och fått en jämn, frisk vind. Alla segel var satta. Vår färd fortsatte med NV-kurs uppåt Västindiska öarna. När vi passerade ön Martinique, som nyligen haft ett större vulkaniskt utbrott, vilket sopat bort en stor del av staden och även kanthuggit själva ön på sina ställen, såg vi stora, förstelnade lavablock, liknande små öar, komma flytande. Vi hade nära på kolliderat med dem, om inte rorsman varit så kvick i vändningarna och ändrat kursen, vilket vi fick göra oupphörligt för att inte stöta ihop med de stora pimpstenarna. Om jag då hade haft en tanke på att bli målare, en gång i framtiden, så hade jag väl tagit vara på en del av den flytande pimpstenen.

Vattnet mellan öarna såg ut att vara bra fiskvatten. Stora stimm med flygfiskar kom seglande och slog ner på däcket och det var bara att plocka upp. Makligare fiske kan man väl knappast få. Storfiske var jag mera intresserad av. När skutan gjorde en 4 à 5 knops fart var det alltid livligt framför bogen. Springare i stora stim tumlade då om varandra genom vattnet och då hade jag ofta harpunen klar, men det fick lov att vara don som höll.

En morgon på vakten mellan kl. 4 och 5 stod jag och pratade med utkiken på backen, när vi fick höra ett väldigt plaskande framför stäven. Ett stort antal springare var på språng genom det fosforglänsande vattnet. Det var svårt att träffa i mörkret, men just då natten i en handvändning blev dag högg jag en stor springare, som var så stor att det behövdes hela vakten att hala upp den. Det var en stor baddare, som nu låg utsträckt på däcket. Klockan sex purrade jag kocken och han fick stora ögon när han såg den stora sprattlande fisken. Sedan han stuckit

fyr i kabyssen fick han ta hand om det extra tillskottet i köttväg, som vi avsmakade till middag i form av köttbullar, dock med någon blandning av salt kött.

Nasse skeppsgris fick även sin del av den färska maten. Sedan han började springa i trappor fick han numera ej promenera på däck på egen hand utan måste nöja sig med att vara inomhus. Då springaren var slaktad och rengjord, blev den upphängd i skuggan i lä fockrigg, där kocken dagligen skar breda remmar av andras skinn. Till biffstek kunde även springarköttet användas, men det hade en något tranig smak. Likväl var det en omväxling i den salta maten ombord på långresor. Bäst gick det med någon blandning. Är kocken tusenkonstnär kan han laga många olika rätter, till och med lappskojs.

Kursen hade blivit mera västlig och vi stävade på Campechebukten och snart var vi i bestämmelseorten Laguna de Terminos, där vi fick ligga på redden och lasta. Mahognybjälkarna kom ut till oss i flottar och hivades ombord med handvinsch. De voro ganska grova men hade ej någon överdriven längd och eftersom skutan var av järn fanns ingen bogport, utan vi fick ta hela lasten genom storluckan.

I Mexico var en underlig sed. Klockan två på morgonen måste kocken vara på benen — och även på marknadsplatsen, om han skulle tänka på att få något matnyttigt i kött- eller fiskväg med sig ombord. Jag var med i land sista gången när han provianterade. Det var ju inte långt att ro till land, men sedan var det en bra bit att gå. Man hade inga bekväma bilar på den tiden, att sitta och jäsa i, utan man måste anlita apostlahästarna. Detta var ju den svalaste tiden på dygnet, annars var det förfärligt varmt om dagarna och kvavt om nätterna. Underligt nog hade vi ej ont av några moskiter, men vi hade sett andra otrevliga djur, som hade sitt tillhåll i en del stora sprickor i storändan på bjälkarna, nämligen skorpioner, och de var värre än moskiter. Det var inga minderåriga individer utan stora och kraftiga. När infödingarna fick se en sådan giftig

best, sprang de för brinnande livet, och skrek i riktig dödsångest.

Dagarna gingo, och vi hivade mahognybjälkar och de mörkbruna skorpionerna sprungo om benen på oss. Det såg ut att vara snälla och pålitliga djur, för ingen av oss fick något tjuvnyp. Långt upp i riggen kunde man se dem, så det var nog inte första skutan som de var ombord i, eftersom de var så sjövana att de kunde gå till väders.

Skeppsbruten besättning räddas.

Efter tre veckor var vi klara att lämna Laguna de Terminos, och fortsätta resan till Europa. Medan vi satte segel, ramlade en del skorpioner ner från riggen. De hade krupit in i vecken på seglen, och kunde ej hålla sig fast, utan hamnade vid segelsträckningen på däcket. Följaktligen fick en man gå med en kvast och sopa ihop och kasta dem över bord. Lyckligtvis fick vi en hård kuling på natten och vid rundningen av Yucatans nordligaste udde blåste de otrevliga djuren bort. Morgonen därpå synade vi i alla krokar och vrår om det kunde finnas några överlevande, men vi fann inte en enda. De hade allesammans flytt sin kos, och glada var vi att ej behöva gå och vara rädda om livhanken.

En dag fick vi sikte på en båt som låg och drev redlöst på havet med en trasig skjorta fastsatt på en åra. Först trodde vi att det kunde vara maskerade sjörövare, som hade tänkt på att anfalla oss, när vi kommit närmare, men så var ej fallet. Komna i närheten såg vi tre medvetslösa män ligga i botten på båten. Vi brassade back på storen, varvid skutan saktade farten och vi kunde gå kloss intill. De tre männen hade förlist med sin skuta, en kustskonare, och voro nu alldeles utsvultna efter att i tre veckor ha drivit omkring på havet utan mat och vatten. De var alldeles "borta", ja, de kunde inte röra så mycket som ett finger, utan vi fick gå ned i båten och sätta ändar om dem och på så sätt lyfta dem ombord. Även deras båt halade vi upp på däcket. Över storluckan sattes upp ett mindre solsegel, varunder de stackars människorna sedan placerades. Skeppa-

ren gick efter whiskyflaskan och av dess innehåll fick de några droppar att börja med.

Redan efter någon timma började de röra på sig, och livet hade återvänt. Vi kunde nu ge dem litet mat, och undan för undan repade de sig. Efter några dagars god och lämplig behandling var de så krya att de kunde landsättas på Cuba, som då var den närmaste platsen. När vi närmade oss inloppet till Havanna, en plats som vi ofta besökte när jag var ombord i "Tyr", satte vi deras båt i sjön, och brassade back. Nu voro de så pass återställda att de kunde gå ner i båten och ro i land. Vi fortsatte därefter vår segling mot norr.

Över Nordatlanten hade vi ombytligt väder. Ibland kunde vi föra alla segel och ibland bara märssegel och fock. Alltid var det något extra att göra vid vaktombyte, men tiden gick, den ena vakten avlöste den andra. Kocken och Nasse skeppsgris, som varit de bästa vänner i världen, hade helt plötsligt en morgon blivit dödsfiender. Den hänsynslöse och fräcke kocken hade helt enkelt stuckit hål på den stackars griskultingen. Det var ju inte vackert gjort, men kocken hade väl trott att grisen inte kunde tåla kylan, när vi kom upp till Europa. Han hade ju levat i värmen hela sitt liv och var van vid den. Kocken gjorde sitt bästa; vi fick sötebrödsdagar ombord med stekt revbensspjäll och härligt fläsk till ärterna. Det var annat det än den traniga springarebiffen, som kocken förut serverat.

En söndagsmorgon vid fyra glas (kl. 6) hände något. Vinden hade avtagit under vakten och jag hade en man på varje topp att lossa röjlarna. De hade knappast hunnit ned från riggen när skutan törnade emot något föremål. Det var ingen hård stöt, men en kraftig darrning gick genom hela fartyget och farten stoppades upp något. Vi sprang i väg förut, där det hördes ett förfärligt plaskande i vattnet. Vi hade rammat en stor valfisk, som låg där och slog och kastade upp kaskader av vatten över seglen. Klyvarbom, ja till och med hela backen var alldeles genomvåt av det uppkastade vattnet. Alla ombord hade vaknat och

kom utrusande för att göra sig underrättade om det ovanliga äventyret, som kunde ha blivit värre än det blev. Valen hade kunnat slå sönder både klyvarbom och förstäv, men efter vad vi kunde se var det bara en kättingsgaj på styrbordssidan som blev avslagen.

Kocken, som blivit van att karva i stora köttstycken på senare tiden, kom också utskubbande med ett par gamla tofflor på fötterna samt med andan i halsen och en stor köttkniv i högsta hugg. Han trodde att han skulle få ett fett biffmaterial av valen men det lax inte, ty innan kocken hade hunnit få en syl i vädret stack valen i väg, uppsändande en hög vattenstråle som avskedshälsning, och försvann i ett yrande vågsvall ut över havet. Att den blivit skadad vid sammanstötningen kunde då inte märkas, ty den satte upp en väldig fart och snart var "vattenkonsten" ur sikte.

Efter valäventyret fick vi vara i lugn och ro medan vi satte röjlarna. I samma veva slog rorsman sju glas, som betydde utpurrning till frukostskaffning. Någon utpurrning behövdes inte, ty alle man var på på däck och det var bara att sätta sig till bords och låta maten sig väl smaka.

Fram på förmiddagen fick vi friskare vind och vid middagstiden måste vi ta röjlarna igen, men sedan stod vinden jämn och frisk och skutan gjorde bra fart, trots den långa "svansen". I en del hamnar i tropikerna, där vattnet inte har någon vidare omväxling, utan står stilla långa tider och blir fullt av slam och sjögräs, fastnar alltid på skeppsbottnarna, i synnerhet på järnskutor, en massa snäckor och skal och även gräs. Så var förhållandet med hamnen i Laguna de Terminos, där vi legat en längre tid. När vi kom ut till sjöss, kunde vi därför inte begripa vad det var som hängde akterut i kölvattnet. Det såg ut som om halva Mexico var fastvuxet vid skutbotten och hängde på släp. "Hildur", som var så ren och fin i botten på utresan, då vi seglade förbi både segelskutor och ångbåtar, hade nu fått ett stort gräsland att dra på, så det var ju inte så under-

ligt att farten hade minskats. Under hemresan försökte vi att med en ända, som var fullsatt med järnbultar och allt möjligt järnskrot, dra den fram och tillbaka under botten, och på så sätt skrapa bort något av den frodiga växtligheten, men den satt fast, och till sist uppgav vi försöket. "Hildur" fick segla så fort hon kunde. Vi hade passerat Azorerna, när vi en dag fick se en fransk fiskeskuta med nödflagg. Vi styrde närmare fartyget som med signaler meddelade oss att deras skuta hade sprungit läck och var i sjunkande tillstånd samt bad om hjälp, vilket de också fick. De satte genast i sjön fyra stycken småbåtar, som de lastade med proviant. Däribland hade de en stor bur med levande höns, som fransoserna hade ett väldigt schå att få upp på däck. Inne i hönshuset, som vi placerade på storluckan, var ett förskräckligt kacklande, precis som vid en större bondgård. De skeppsbrutna hämtade flera båtlaster med proviant, så till sist hade vi dubbelt så mycket last som vi hade förut, inberäknat alla skorpioner som hade mörk arrest nere i rummet.

Provianten, som fördes ombord, bestod för det mesta av konserver, så de var lätta att hantera och flytta på, men det fanns också mindre säckar med både ris, bönor och mjöl, samt en massa med runda, röda ostar och en blandning av skramlande köksattiralj. Skutan, som var en tvåmastad skonare, var halvlastad med salt och skulle gå till Newfoundland och lägga ut sina krokar och nät, men den kom aldrig så långt, utan när de hade hämtat den sista båten med proviant och andra förnödenheter sattes fartyget i brand.

Det var ett hemskt och tillika storslaget skådespel i den mörka natten, när röken stod i väldiga skyar ur skonarens skrov och eldflammor slogo upp över masterna. Segel och allt brännbart stod i lågor och fladdrade för vinden som stora jättetrasor från de båda masterna. Dessa pekade mot himlen som väldiga brinnande facklor. De föll snart över-

bord med ett gnistrande och fräsande och allt försvann i det mörka havet.

Ombord i "Hildur" hade på kort tid blivit en stor besättning. Vi själva utgjorde 15 man och den räddade skonarbesättningen 14, alltså inalles 29 man, men det fanns också proviant ombord i tillräcklig mängd. Vårt färska fläsk gick åt som smör, men i stället smörjde vi kråset med deras goda konserver och mycket annat, som vi fick av dem. Det var ägg till frukost och hönsstek till middag, vilket man väl aldrig upplevat i en långtradare, i synnerhet om den låg i Atlanten mellan Azorerna och England. Fransmännen var skickliga kockar. Då de skulle ha hönsstek till middag tog de bara tag i huvudet på hönan och trissade runt med kroppen så hönskräket miste sansen och så var saken klar. Värst var det med husrummet. Det var ju inte så varmt, ty det var på våren, i början av april, och då är ju sjöluften alltid kylig, så på däck kunde de inte vara om nätterna, men de var så tacksamma att de fick krypa in var som helst. Jag för min del hade en ung fransman inneboende i min hytt och skepparen hade en hel del. I skansen var fullbelagt. Kabyssen var ej heller ledig på natten. De var ju sjöfolk så de fick finna sig i som det bäst pasade sig, men de hjälpte också till på däcket och var det fråga om brasshalning hade man alltid ett dussin fransmän i tampen. Även vid segelbärgning och andra arbeten var de alltid med på noterna. Ja, om jag skall säga sanningen, så var det riktig cirkus ibland på däck med ett inslag av kacklande höns.

Men det roliga tog slut en dag, nämligen när vi brassade back på Falmouths redd, där en grönmålad "dragkärra" kom oss till mötes. Naturligtvis trodde dess skeppare och folk att bogserbåten skulle få bogsering, men något sådant jobb blev det inte, utan den fick ta hand om den franska fiskarebesättningen i stället, som då blev ilandsatt. Det blev nu litet mera svängrum, i synnerhet om nätterna. Av de fyra båtarna, som sattes i sjön när de

lämnade sitt fartyg, togs bara en ombord, och den fick skepparen som gengäld för sin hjälpsamhet. De andra tre fick bara en puff och så fick de fara vart de ville. Hönshuset stod också kvar på storluckan, men i det fanns det bara tre höns kvar som vi skulle ha till middag på söndagen, som inträffade när, vi passerade Dover. Sedan försvann hönshuset över relingen.

Ute i Nordsjön hade vi fint väder och god vind. Vid paserandet av Cuxhafen erhöll vi lots ombord och litet längre upp bogsering till Hamburg, där vi om några dagar mönstrade av. Alla voro svenskar och således gick resan till Sverige. Det var ett stort sällskap, men sammanhållningen räckte inte längre än till Lybeck. Där skildes vi åt och jag tog båt till Västervik. De andra, som skulle längre söderut, gick med en annan båtlägenhet.

Sista resan — med Västerviksbarken Bore.

Medan jag var i Hamburg skickade jag hem 600 mark. Jag ville naturligtvis ej ha så mycket pengar med mig på resan. Det var ju säkrare att sända dem genom en bank. 600 mark var en vacker slant på den tiden, men så hade jag också sparat. Emellertid tog det lång tid innan några pengar hördes av, i över två månader gick jag och väntade. Inga pengar kom. Till sist blev jag riktigt orolig och trodde att de hade gått förlorade. Men spänningen tog slut en dag, då jag fick det glada budskapet från en bank i staden att det hade kommit pengar från Hamburg. Jag gick naturligtvis och hämtade dem med det allra första.

Jag hade nu tänkt att stanna hemma för alltid och försöka skaffa mig någon sysselsättning i land, men vad skulle man ta sig till med för arbete, det var frågan. En sjöman var ju heller inte van vid något arbete på landbacken.

För sparade slantar hade jag emellertid köpt mig en liten stuga, belägen inom stadens hank och stör. Denna kom oss väl till pass när vi klev in i det äkta ståndet, då den röda stugan vid vägen togs i besittning. Vi hade således eget tak över huvudet. Men sedan var det livets uppehälle det gällde att ordna.

För att kunna förtjäna något till detta många gånger svåråtkomliga "livets nödtorft", måste jag sätta i gång med något arbete. Jag praktiserade därför under sommaren i många olika yrken. Jag var målare, grundgrävare och plåtslagare. Men det var ingen stadigvarande sysselsättning, utan endast tillfälligt, en dag här och en dag där och således blev ej förtjänsten så storslagen.

I bland kunde jag göra en lov nedåt kajen för att se om det möjligen fanns något påhugg. En dag hade jag emellertid den sällsamma turen att få vara med om kolning av en båt som låg vid tändsticksfabriken. Där tjänade jag hela fyra kronor på en dag, det var ju inte så illa men så fick vi slita som den värsta kolschåare. Man blev sotig och svart som en neger så unga frun som gick därhemma och pysslade ville knappast tro att det var jag som kom hem på kvällen.

En sensommardag när jag gick och påtade i potatislandet fick jag helt oväntat besök av en ung dam. Hon hade hälsningar från kapt. Norberg att han ville tala med mig.

När jag kommit i förbindelse med "Bores" befälhavare fick jag veta att det gällde en resa till England, men det fattades en man ombord och därför hade han skickat bud på mig. Eftersom jag tidvis hade varit i ledighetskommittén, slog jag genast till och mönstrade ut med Västerviksbarken "Bore".

Innan jag mönstrade i "Bore" arbetade jag ombord ett par dagar medan lasten intogs och skutan gjordes sjöklar. Det var på hösten, och vi skulle gå över Nordsjön, där det alltid blåser friska vindar vid den tiden på året. Det var alltså en hel del att se till både i riggen och på däck. Bland andra arbeten som förekom, var även målning. Jag kommer så väl i håg när Arthur Gustavsson och jag låg och kröp på gajarna förut med var sin pensel och färgpott, och bättrade på i stäven, där färgen blivit skadad vid lastningen då bogporten varit öppnad.

När jag så var påmönstrad och skutan uthalad på redden rodde jag ombord med mina grejor. Båten hade vi liggande i Ölandshamnen. Den kvällen var det ovanligt mörkt, det mörkaste man kan tänka sig. Det enda man kunde se i det egyptiska mörkret var "Bores" blinkande ankarlanterna, som jag och min fru, vilken även var med, fick hålla rätt kurs på.

Nästa morgon var det inte att ligga och dra sej. Kl. halv 6 skulle alle man vara ombord. Skeppsbåten, som varit i sjön, togs upp och surrades på däckslasten. Ankaret hivades upp. Bogserbåten ”Ran”, som hade ångan upp i den tidiga morgonstunden, drog oss ut på öppet vatten. Under tiden blev alla segel satta.

De enda Västervikare som var med ”Bore” den resan, vad jag kan minnas, var styrman Jon Kinell, Arthur Gustavsson och en som hette Krusell.

Vinden var ostlig och laber, men fram på dagen blev den friskare. Nedåt Sandhammaren skralade vinden så mycket att vi fick brassa upp bidevind. Efter hand kom den stick i stäv, varför vi vände och låg ut åt Östersjön för styrbords halsar. På kvällen vände vi igen, men sedan blev vinden gynnsammare och sundet passerades.

I Kattegatt gjordes några slag, och i Skagerack ännu flera. Utkomna i Nordsjön var vinden NV och frisk. En morgon vid vaktombytet togs alla småsegel, och även bramseglen gjordes fast längre fram på dagen. På kvällen måste vi bärja övermärsseglen. ”Bore” arbetade lekande lätt och vakade ypperligt i den svåra sjögången. Efter några dagar fick vi emellertid bättre väder. Vid engelska kusten blev vi omhändertagna av lots och bogserbåt och snart låg vi i docka i Boness, där vi lossade vår trälast.

I Boness var det dimmigt och tjockt. Det såg nästan ut som om den världsbekanta London-dimman hade förflyttat sig dit. En enda kväll var jag i land, men det var med knapp nöd jag kunde lotsa mig fram mellan de svagt tecknade konturerna av de grådaskiga i tjockan uppdykande husen. I alla kolplatser är det sotigt och svart. Kommer så den regnmättade dimman insvepande från havet blir det ännu odrägligare. När kollasten var intagen fortsattes resan tillbaka till Sverige.

Över Nordsjön hade vi fint väder. Ja, det var så vackert att vi kunde sitta på däck och sy segel. Men när vi kom in i Skagerack fick vi i en hast plocka ner våra pinaler i

segelpåsen, och rigga ner till stumparna. Tonvis med vatten hade vi på däck, som hade kommit in alldeles olovandes.

Men tiden gick och en kväll i skumrasket ankrade vi helbrägda på Västerviks redd.

Höstnattens mörka dok hade sänkt sig över hamnen, när "tullarna" kom ombord. Vi kom från utländsk hamn, och då skulle tullmännen göra sin plikt. Men hur de letade och rev i kistor och kojer, så inte tror jag, att de hittade något av värde.

Nästa dag fortsattes resan till Gamleby, där jag mönstrade av. Detta var min sista resa till sjöss.

Efter att ha gått hemma på vintern försökte jag på våren komma i kontakt med måleriet igen. Hos målaremästare A. Ljungberg lyckades jag erhålla måleriarbete. Detta föreföll intressant och även omväxlande, varför jag har fortsatt med detta yrke under de gångna åren.

Jag var även intresserad av tavelmålning, i synnerhet sjömotiv. Sjömanshusombudsman P. Odelmark hade fått reda på en del oljemålningar av gamla Västerviksfartyg, som fanns i enskild ägo, och som ägarna ej ville överlämna till den Odelmarkska samlingen, som han hopbragte för att sedan skänka till staden och Tjustbygdens kulturhistoriska förening. Under vintern, när det var skralt med målningsarbetet, åtog jag mig dessa målningar. De utföll till kapten Odelmarks fulla belåtenhet och dessa kopior finnas nu i Tjustbygdens museum och på Sjömanshuset.

RÄTTELSER:

På sid. 86, sjunde raden nedifrån, står: "Östersjön", skall vara "Nordsjön".

På sid. 144, tredje rad nedifrån, står: "Märsseglet var redan nedfirat på däck när vi kom ut"; skall vara: "Märsseglet var redan nedfirat när vi kom ut på däck".

Kr. 2: 50